

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE, ROMÂNIA
UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI, CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE PSIHOLOGIE ȘI ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI
ȘCOALA DOCTORALĂ "EDUCAȚIE, REFLECȚIE, DEZVOLTARE"

REZUMATUL EXTINS AL TEZEI DE DOCTORAT

*Investigare multidimensională a delincvenței juvenile: Factori
psihosociali, cognitivi și comportamentali*

Student doctorand,

Edgar Demeter

Coordonator,

Conf. Dr. Abil. Alina S. Rusu

Cuprins

Capitolul 1	CADRUL TEORETIC.....	pg. 1
1.1.	Considerații generale.....	pg. 1
1.2.	Adolescența și criza de identitate.....	pg. 1
1.3.	Delincvența juvenilă.....	pg. 2
1.4.	Teorii ale criminalității.....	pg. 2
1.5.	Minorul din perspectivă juridică în legislația românească.....	pg. 3
1.6.	Mecanismele de coping.....	pg. 4
1.6.1.	Supportul social.....	pg. 4
1.7.	Atitudinile și cognițiile criminale.....	pg. 4
1.8.	Stilurile parentale.....	pg. 5
1.9.	Inteligența emoțională.....	pg. 5
1.10.	Harta conceptuală a fenomenului delincvenței juvenile.....	pg. 5
Capitolul 2	SCOPURI, OBIECTIVE ȘI DEMERSUL CERCETĂRII.....	pg. 6
2.1.	Obiectiv general.....	pg. 6
2.2.	Obiective specifice ale proiectului de cercetare.....	pg. 6
Capitolul 3	METODOLOGIA CERCETĂRII.....	pg. 8
3.1.	Studiul 1 – Traducerea și validarea lingvistică a instrumentelor „How I Think” (HIT; Barriga et al., 2001) și „The Measure of Parental Style” (MOPS; Parker et al., 1997).....	pg. 8
3.1.1.	Introducere.....	pg. 8
3.1.2.	Obiectivul și ipotezele studiului.....	pg. 10
3.1.3.	Participanți.....	pg. 10
3.1.4.	Traducerea instrumentelor.....	pg. 11
3.1.5.	Designul cercetării.....	pg. 12
3.1.6.	Procedura experimentală.....	pg. 12
3.1.7.	Rezultate.....	pg. 12
3.1.8.	Discuții și concluzii.....	pg. 15
3.2.	Studiul 2 - Studiu corelațional, comparativ și de analiză de mediere la și/ sau între grupurile de adolescenți delincvenți, nedelincvenți și cei supuși riscului: distorsiuni cognitive, comportamente de tip anti-social, mecanisme de coping și stiluri parentale percepute.....	pg. 17
3.2.1.	Introducere.....	pg. 17
3.2.2.	Obiective și ipoteze.....	pg. 18
3.2.3.	Participanți.....	pg. 21
3.2.4.	Instrumente.....	pg. 21
3.2.5.	Design.....	pg. 22
3.2.6.	Procedură de colectare a datelor.....	pg. 24
3.2.7.	Rezultate.....	pg. 25
3.2.8.	Discuții și concluzii.....	pg. 42
3.3.	Studiul 3 – Investigarea efectelor programelor educaționale instituționale la nivelul distorsiunilor cognitive și strategiilor de coping la adolescenții delincvenți și cei aflați la risc.....	pg. 43
3.3.1.	Introducere.....	pg. 43

3.3.2.	Obiectiv și ipoteză.....	pg. 45
3.3.3.	Participanți.....	pg. 45
3.3.4.	Instrumente.....	pg. 46
3.3.5.	Design.....	pg. 46
3.3.6.	Procedură.....	pg. 47
3.3.7.	Rezultate.....	pg. 47
3.3.8.	Discuții și concluzii.....	pg. 51
Capitolul 4.	DISCUȚII ȘI CONCLUZII.....	pg. 52
4.1.	Contribuții și implicații teoretice.....	pg. 53
4.2.	Contribuții și implicații practice.....	pg. 55
4.3.	Concluzii generale.....	pg. 56
4.4.	Limite și direcții viitoare de cercetare.....	pg. 56
	Bibliografie.....	pg. 58

Cuvinte cheie: delincvență juvenilă, comportament anti-social, cogniții criminogene, distorsiuni cognitive, mecanisme de coping, suport social, stiluri parentale.

Capitolul 1. CADRUL TEORETIC

1.1. Considerații generale

Delincvența juvenilă este adesea considerată o problemă socială majoră la nivel mondial și național, aceasta fiind văzută ca o componentă legată de modul de funcționare a societății în ansamblul acesteia, incluzând familia, școala, educația, religia, relațiile interumane, valorile și normele societății, privarea de șanse, privarea de resurse, marginalizarea și anomia socială (Agnew, 1992; Murzea, 2015; Rădulescu & Dâmboianu, 2003). Conform literaturii de specialitate, anomia socială este o condiție în care societatea oferă prea puțină îndrumare morală pentru indivizi (Gerber & Macionis, 2010). Rata de criminalitate a delincvenților juvenili a crescut în întreaga lume în ultima jumătate a secolului XX (Rutter, Giller & Hagell, 1998), iar la nivel național, delincvența juvenilă este de asemenea o problemă în ceea ce privește prevalența acestui fenomen.

Pentru a înțelege în profunzime fenomenul delincvenței juvenile în general și în România, în particular, se recomandă o abordare multidimensională, adică să fie luate în calcul dimensiunile biologice, psihologice și sociale asociate cu delincvența, care pot fi factori asociați, predictorii sau declanșatori ai acestui fenomen. În cazul unui fenomen cum este delincvența juvenilă, considerăm că nu poate exista o explicație sau cauză singulară care să îl poată descrie în toată complexitatea acestuia. Literatura de specialitate menționează câteva dintre dimensiunile biologice, psihologice și sociale care au fost mai intens studiate din perspectiva diagnosticului, a prevenției și a elaborării unor programe de intervenție pentru înțelegerea, prevenirea și ameliorarea comportamentului delincvent sau a altor comportamente asociate cu acesta (Berindei, 2006; Marica, 2007; Shoemaker, 2009; Shoemaker, 2010).

Obiectivul general al acestei teze de doctorat se referă la investigarea factorilor psihologici, individuali și sociali în cadrul a trei grupe de adolescenți din România: delincvenți (D), nedelincvenți (ND) și adolescenți supuși riscului (ASR) în ceea ce privește comportamentul delincvent sau anti-social, precum și la investigarea programelor educaționale de prevenție standardizate în vederea constatării potențialelor modificărilor atitudinale și comportamentale (în direcția dezirabilității lor sociale), care se presupune că se asociază pargurgerii acestor programe.

1.2. Adolescența și criza de identitate

Psihologia dezvoltării a acordat o importanță deosebită etapei adolescenței, studiind modul de dezvoltare a tinerilor în această perioadă și aspectele legate de formarea identității și a modelelor de socializare care pot să îi ajute pe adolescenți să găsească o serie de soluții sustenabile și metode de adaptare care să fie cât mai potrivite condițiilor de viață cu care se confruntă (Steinberg & Morris, 2001).

Literatura de specialitate descrie adolescența ca fiind perioada dintre copilărie și vârsta adultă, care implică o dezvoltare semnificativă pe plan biologic, psihologic și social (Mwale, 2012). Adolescența reprezintă perioada de tranziție între vârsta copilăriei și cea adultă și se suprapune perioadei școlarizării mari din perspectivă educațională. Adolescența cuprinde mai multe subetape, cum ar fi: pre-adolescența (de la 10 la 14 ani), adolescența propriu-zisă (de la 14 la 18 ani), și adolescența prelungită (de la 18 la 25 ani); perioada adolescenței este reprezentată de o etapă a dezvoltării ontogenetice extrem de bogată în ceea ce privește dobândirea achizițiilor și schimbărilor pe plan psiho-comportamental și emoțional (Șchiopu, 1997).

Criza adolescenței apare adesea pe fondul unor tendințe de instabilitate a personalității, atunci când adolescentul își formează o conștiință normativă și motivațională direcționată înspre respingerea și dezaprobarea modelelor adultului și căutarea unor modele proprii (Șchiopu, 2008). Conform literaturii de specialitate, această criză a adolescenței mai poate fi înțeleasă și sub forma de criză a

identității, așadar, din perspectivă psihanalitică, unii autori susțin că criza de identitate poate fi considerată o analiză intensivă și o explorare a Eului, manifestându-se, de obicei, prin tendințe marcate de experimentare a noului; dar ea este, în același timp, un punct critic în viața unei persoane, deoarece drumurile și direcțiile de urmat în identificare sunt multiple (Erikson, 1968). Anumite manifestări ale acestei crize pot fi reprezentate de activități și comportamente periculoase, riscante sau ilegale, cum ar fi consumul de substanțe ilegale sau de alcool, angajarea în activități sexuale ne-protejate și comportamente anti-sociale (Steinberg & Scott, 2003).

1.3. Delincvența juvenilă

Conform definițiilor vehiculate în literatură, delincvența juvenilă reprezintă însușirea unui comportament ilegal efectuat de către minori, adică persoanele mai tinere decât vârsta legală a majoratului (Siegel & Welsh, 2011). Din perspectivă psihologică, aceasta reprezintă manifestarea unui comportament anti-social efectuat de către persoanele minore (Bartol & Bartol, 2011). O parte din comportamentele care sunt considerate interzise pentru minori (cum ar fi comportamentele de risc - consumul de băuturi alcoolice sau absentismul școlar) nu ar fi ilegale dacă individul care manifestă aceste comportamente are vârsta peste 18 ani (Matsumoto, 2009). Dacă însă persoana manifestă un comportament considerat a fi ilegal pentru orice categorie de vârstă (cum ar fi uciderea, violul sau incendierea), va răspunde penal de faptele săvârșite (Matsumoto, 2009). Comportamentul anti-social este reprezentat de acele acțiuni ale unui individ care au un impact negativ sau nu iau în considerare bunăstarea celorlalți (Berger, 2003).

1.4. Teorii ale criminalității

În secțiunea următoare se va efectua o trecere în revistă a diferitelor teorii și perspective legate de delincvența juvenilă, care să ajute la o mai bună înțelegere a fenomenului delincvențial.

Din punct de vedere al *teoriei asocierii diferențiale*, delincvența poate fi un act învățat prin asociere (Sutherland, 1947). Interacțiunea cu persoane care au un comportament anti-social poate fi considerată o cauză majoră a criminalității, iar prezența grupurilor delincvente poate oferi accesibilitate pentru învățarea prin asociere a comiterii infracțiunilor, prin urmare rata criminalității în zonele în care există grupuri anti-sociale poate să crească, datorită accesului la modele care prezintă un comportament delincvent (Shoemaker, 2009).

O perspectivă alternativă *teoriei asocierii diferențiale* poate fi oferită de *teoria socio-culturală* a lui Vygotsky (1929), care sugerează că oamenii sunt încorporați într-o matrice socio-culturală iar comportamentul uman nu poate fi înțeles independent de această matrice mereu prezentă. Vygotsky punctează faptul că cultura determină abilitățile și cunoștințele pe care copiii trebuie să le dobândească, oferindu-le unelte cum ar fi limbajul, tehnologia și strategiile pentru a funcționa în cultură și societate (Miller, 2011).

Teoria asocierii diferențiale mai poate fi înțeleasă și prin *teoria învățării sociale* elaborată de Albert Bandura (1986), care spune că învățarea unui comportament social se realizează într-un context social, în urma procesului de observație, imitație și consolidare comportamentală.

În aceeași lumină a teoriilor prezentate mai sus, modelul ecologic al comportamentului uman sugerează că dezvoltarea copilului este puternic influențată de familie, școală, grupul de prieteni, comunitate și societate (Bronfenbrenner, 1979). Acest model identifică 5 sisteme (microsistem, mesosistem, exosisteme, macrosisteme și cronosistem) din mediul în care individul se dezvoltă și interacționează, oferind cadrul din care psihologii pot să studieze relațiile individului în diferite contexte din interiorul comunităților și al societății mai largi (Bronfenbrenner, 1994).

O altă teorie care poate să ofere explicații cu privire la fenomenul delincvenței juvenile este *teoria dezorganizării sociale* (Bursik, 1988), care face referință la acele zone în care se trăiește în sărăcie și

deprivare economică ducând la incapacitatea membrilor comunității de a realiza valori comune sau de a rezolva problemele împărtășite în comun.

Din perspectiva *anomie sociale* (Durkheim, 1933), fenomen care apare în general dintr-o nepotrivire între standardele personale sau de grup și standardele sociale mai largi (sau din lipsa unei etici sociale care poate produce dereglarea morală și absența aspirațiilor legitime), explicațiile fenomenului delincvenței juvenile și al infracțiunilor se pot datora faptului că indivizii care se află într-un dezavantaj relativ față de activitățile economice legitime, de obicei sunt văzuți ca fiind motivați să se angajeze în activități delincvente (Shoemaker, 2010).

O explicație alternativă a anomiei este oferită de Merton (1957), care prezintă *teoria tensiunii sociale*. Din această perspectivă, criminalitatea este cauzată de dificultatea celor care se află într-un mediu defavorizat de a realiza obiectivele valorizate social prin mijloace legitime și acceptate social.

Din perspectiva *teoriei subculturilor* (Cohen, 1955), criminalitatea poate să apară atunci când tinerii se conformează normelor subculturilor deviate. Cohen (1955) sugerează că delincvența în rândul tinerilor din clasele de jos este o reacție împotriva normelor sociale ale claselor de mijloc, adică tinerii care provin din medii nefavorabile financiar, unde oportunitățile sunt limitate, pot fi susceptibili în adoptarea unor norme specifice acelor locuri.

O altă teorie care poate să ofere o perspectivă diferită asupra delincvenței juvenile poate fi *teoria controlului social* (Hirschi, 1969), care este descrisă ca fiind reprezentată de atașamente puternice față de anumite părți sociale individuale și de legături sociale semnificative, care au ca și scop descurajarea actelor delincvente, precum și susținerea acceptării și respectării normelor morale și sociale. În ceea ce privește delincvența juvenilă, aceasta poate fi determinată de eșecul socializării corespunzătoare, care poate fi un rezultat al incapacității familiei, școlii și a comunității de a integra și de a impune conformitatea (Marica, 2007).

În urma investigării *teoriei etichetării* (Tannenbaum, 1938), criminalitatea poate să apară atunci când adolescenții sunt etichetați ca și delincvenți, în sensul că dacă un individ este etichetat de către sistemul juridic sau de către societate ca fiind un infractor, atunci acesta va crede într-adevăr că este un infractor și se va identifica cu această imagine. De exemplu, copiii care provin din medii defavorizate financiar sunt predispuși în a primi o etichetă cu caracter deviant, ceea ce poate accentua șansa asocierii cu această etichetă; astfel se poate explica numărul ridicat al delincvenților care provin din zonele defavorizate (Ojo, 2012).

1.5. Minorul din perspectivă juridică în legislația românească

Pe baza studierii noului Cod Penal al României din 2016, se constată că minorii care nu au împlinit 14 ani nu vor răspunde penal de faptele săvârșite (Art. 113, Alin. 1, Cod Penal 2014, <http://www.avocatura.com/1491-noul-cod-penal.html>), minorii care au vârsta cuprinsă între 14-16 ani vor răspunde penal doar dacă se dovedește că fapta săvârșită a fost efectuată cu discernământ (Art. 113, Alin. 2, Cod Penal 2014, <http://www.avocatura.com/1491-noul-cod-penal.html>), iar minorii care au împlinit 16 ani vor răspunde penal potrivit legii (Art. 113, Alin. 3, Cod Penal 2014, <http://www.avocatura.com/1491-noul-cod-penal.html>).

Dacă la data săvârșirii infracțiunii, vârsta minorului este cuprinsă între 14-18, atunci se va lua o măsură educativă care nu va consta în privarea de libertate (Art. 114, Alin. 1, Cod Penal 2014, <http://www.avocatura.com/1491-noul-cod-penal.html>). Se va lua o măsură de privare a libertății doar dacă: minorul a mai săvârșit o infracțiune, pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost executată înainte de comiterea infracțiunii pentru care este acuzat sau dacă pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este prevăzută cu închisoare de 7 ani sau mai mult sau detenție pe viață (Art. 114, Alin. 2, Cod Penal 2014, <http://www.avocatura.com/1491-noul-cod-penal.html>).

Măsurile educative de neprivare de libertate sunt: stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârșit de săptămână sau asistarea zilnică, iar măsurile educative de privare de libertate

sunt internarea într-un centru educativ sau internarea într-un centru de detenție (Art. 115, Alin. 1, Cod Penal 2014, <http://www.avocatura.com/11491-noul-cod-penal.html>).

1.6. Mecanismele de coping

Una dintre definițiile frecvent întâlnite ale copingului este că acesta reprezintă investiția unui efort conștient în vederea rezolvării problemelor personale și interpersonale, având ca și scop încercarea de a stăpâni, minimiza sau tolera stresul și conflictele (Snyder, 1999; Weiten & Lloyd 2008). Eficacitatea efortului de coping depinde de trei factori importanți: factorii individuali, factorii contextuali și tipul de stres, iar răspunsurile de coping sunt în special controlate de natura mediului stresant și parțial controlate de personalitatea individului și mediul său social (Carver & Connor-Smith, 2010).

În ceea ce privește fenomenul delincvenței juvenile există studii care au cercetat modul în care adolescenții care aparțin acestei categorii se adaptează situațiilor stresante și modul în care ei utilizează mecanismele de coping (Agnew, 1992; Agnew, 2001; Ko, Yu & Kim, 2003; Rector & Roger, 1996; Shulman & Cauffman, 2011; Kort-Butler, 2009), punând în evidență faptul că mecanismele de coping adaptative pot descuraja manifestarea unui comportament anti-social.

1.6.1. Suportul social

Cercetările efectuate asupra stresului și a coping-ului au arătat că printre cele mai eficiente mecanisme de coping pe care persoanele le utilizează atunci când se confruntă cu evenimente stresante sunt cele care se efectuează prin intermediul suportului social (Taylor et. al., 2004). În cazul delincvenței juvenile, suportul social poate fi un factor important în ceea ce privește prevenirea sau ameliorarea comportamentului anti-social (Cullen, 1994; Wright, Cullen, & Miller, 2001; McConnell, Breitreuz & Savage, 2011; Kort-Butler, 2010). Suportul social poate fi o componentă importantă care ar putea ajuta la înțelegerea mai aprofundată a fenomenului delincvenței juvenile.

Suportul social este reprezentat de percepția sau experiența individului că este iubit și îngrijit, stimat sau apreciat, că aparține unei rețele sociale cu asistență și obligații reciproce (Wills, 1991). Cullen (1994) susține că, teoretic, suportul social este important în criminologie deoarece acesta poate servi ca și scop protector, de prevenire sau de reabilitare a comportamentului delinvent.

1.7. Atitudinile și cognițiile criminale

Atitudinile criminale înglobează o serie de terminologii, cum ar fi atitudinile anti-sociale (Andrews & Bonta, 2003), stilul „criminal thinking” (Walters, 1995), cognițiile sociale (Blackburn, 1993) și distorsiunile cognitive de tip „self-serving” (Barriga et al., 2000). Din perspectiva psihologiei sociale, atitudinile au fost cel mai bun predictor în ceea ce privește precizarea unui comportament, iar acestea sunt reprezentate de un proces evaluativ în care un individ are dispoziția de a răspunde favorabil sau nefavorabil unui alt individ, unui obiect, unei instituții sau unui eveniment (Ajzen, 1988). Investigațiile privind originile, dezvoltarea și menținerea comportamentului anti-social subliniază importanța distorsiunilor cognitive de tip „self-serving” referitor la cognițiile sociale ale delincvenților juvenili (Gibbs, 2003).

Pentru a explica distorsiunile cognitive care sunt asociate cu comportamente de externalizare, cum ar fi agresiunea sau delincvența, unii autori folosesc termenul de distorsiuni cognitive de tip „self-serving” (Barriga et al., 2000), care, indiferent de abordarea teoretică, pot juca un rol foarte important în vederea oferirii anumitor explicații în ceea ce privește comportamentului anti-social (Barriga et al., 2001). Aceste modele de gândire pot fi criminogene datorită faptului că ele izolează individul de vină sau de un concept de sine negativ (Barriga et al., 2000). În literatura de specialitate din România, o analogie tradusă a acestui termen poate fi întâlnită sub forma de *eroarea atribuirii instrumentale* (self-serving bias) (Gavreliuc, 2006).

1.8. Stilurile parentale

O dezvoltare sănătoasă a oricărui individ se presupune că începe acasă, în interiorul familiei de origine sau adoptive, iar psihologia dezvoltării și psihologia familiei indică faptul că familia este un complex de factori care dezvoltă bazele existențiale ale fiecărei ființe umane; în timpul copilăriei, familia constituie educația de bază în care comportamentul copilului se manifestă prin intermediul consolidării pozitive sau negative (Moitra & Mukherjee, 2010; Dishion & Patterson, 2006; Bandura 1977).

Se consideră ca nu există o singură cauză care să ofere o explicație clară în ceea ce privește manifestarea fenomenului delincvenței și a violenței în rândul adolescenților, dar un factor comun care se regăsește la diferitele cauze este de obicei un anumit grad de disfuncționalitate la nivelul familiei (Mendel, 2000). Literatura de specialitate sugerează că disfuncțiile din familie (cum ar fi: disciplina ineficientă sau prea severă și supravegherea parentală scăzută) și problemele școlare (cum ar fi: eșecul academic și absenteismul școlar) pot determina asocierea cu colegii delincvenți, ceea ce poate duce la delincvența propriu-zisă, iar minorii de obicei comit acte delincvente în grupuri (Patterson et al., 1998; Zimring, 1981).

1.9. Inteligența emoțională (IE)

Adolescența este reprezentată de o perioadă plină de contradicții și de fluctuații largi în ceea ce privește starea de spirit și gestionarea emoțiilor (Mwale, 2012). Este o perioadă în care dezvoltarea, explorarea, învățarea și emoțiile sunt în plină desfășurare (Matsumoto, 2009). Așadar, în literatura de specialitate modul prin care un individ înțelege și utilizează emoțiile este cunoscut sub denumirea de inteligență emoțională (Salovey & Mayer, 1990).

Conceptul de IE este important în analiza fenomenului de delincvență juvenilă deoarece studiile din literatura de specialitate (Santesso et al., 2006; Siu, 2009; Mavroveli & Sanchez-Ruiz, 2011; García-Sancho et al., 2014) asociază nivelul scăzut al trăsăturilor inteligenței emoționale cu comportamente de externalizare cum ar fi agresiunea, delincvența și performanțele școlare scăzute, iar un nivel crescut al inteligenței emoționale este de regulă asociat cu comportamente non-violente și non-delinvente. De asemenea, trăsăturile inteligenței emoționale se află într-o legătură pozitivă cu strategiile de coping funcționale (Mikolajczak et al., 2009), care la rândul lor sunt asociate cu comportamente care descurajează delincvența (Shulman & Cauffman, 2011; Ko, Yu & Kim, 2003; Kort-Butler, 2009).

1.10. Harta conceptuală a fenomenului delincvenței juvenile

Argumentarea teoretică a acestei lucrări de doctorat a încercat să reliefeze fenomenul delincvenței juvenile și necesitatea aprofundării cunoștințelor privind acest domeniu din mai multe perspective, printre care se regăsesc și aspectele cercetate și studiate în această lucrare. Argumentarea teoretică a ajutat la conceperea unei *hărți conceptuale*, care are scopul de a explica posibilul impact pe care delincvența juvenilă o are asupra anumitor dimensiuni ale mediului în care individul se dezvoltă, precum și modul în care unele aspecte din acest mediu pot influența într-un fel sau altul delincvența juvenilă la adolescenți.

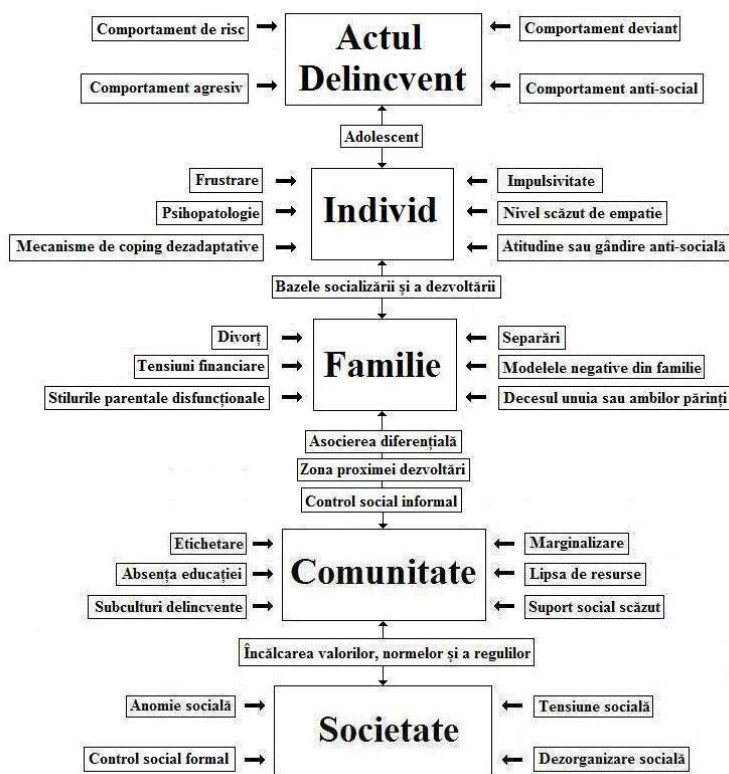

Fig 1. Harta conceptuală a delincvenței juvenile.

Capitolul 2. SCOPURI, OBIECTIVE ȘI DEMERSUL CERCETĂRII

2.1. Obiectiv general

Obiectivul general al acestei teze de doctorat se referă la investigarea factorilor psihologici, individuali și sociali în cadrul a trei grupe de adolescenți din România: delincvenți (D), nedelincvenți (ND) și adolescenți supuși riscului (ASR) în ceea ce privește comportamentul delincvent sau anti-social, precum și la investigarea programelor educaționale de prevenție standardizate în vederea constatării potențialelor modificărilor atitudinale și comportamentale (în direcția dezirabilității lor sociale), care se presupune că se asociază pargurgerii acestor perograme.

2.2. Obiective specifice ale proiectului de cercetare

Pentru a atinge scopul acestui proiect de cercetare doctorală, s-au realizat șase obiective specific, după cum urmează:

Primul obiectiv al lucrării (obiectiv 1) este de a extinde utilizarea chestionarelor „How I Think” (HIT; Barriga et al., 2001) și „The Measure of Parental Style” (MOPS; Parker et al., 1997), ca instrumente valide de testare, în vederea evaluării distorsiunilor cognitive de tip „self-serving” (centrate pe sine, blamarea celorlalți, minimizare/etichetare și plasarea răului în față) și stilurilor parentale disfuncționale (nivelul de indiferență parentală, abuz parental și supra-control). Astfel, primul obiectiv constă în validarea lingvistică a acestor instrumente, din variantele originale (care sunt în limba engleză) în limba română (variantele țintă al acestui studiu). Această validare lingvistică are scopul ca instrumentele menționate să fie utilizate eficient în evaluarea anumitor dimensiuni (cum ar fi: distorsiunile cognitive de tip „self-serving” și stilurile parentale disfuncționale) asociate cu un comportament delincvent.

Se testează ipoteza că, instrumentele din limba originală (limba engleză) sunt echivalente cu variantele traduse (limba română), în ceea ce privește măsurarea conceptelor țintă.

Obiectivul 2 al lucrării se referă la investigarea relațiilor de asociere și a diferențelor dintre distorsiunile cognitive de tip „self-serving”, comportamentele de tip anti-social, mecanismele de coping și stilurile parentale disfuncționale percepute la trei grupe de adolescenți din România: delincvenți (D), nedelincvenți (ND) și adolescenți supuși riscului (ASR).

Se va investiga existența relațiilor de asociere cu valoare dagnostică și educațională (în direcția prevenției), precum și diferențe semnificative în ceea ce privește mecanismele de coping, distorsiunile cognitive de tip „self-serving”, comportamentele de tip anti-social și stilurile parentale disfuncționale la cele trei grupe de adolescenți din România, menționate mai sus.

Cel de al trilea obiectiv (obiectiv 3) al acestei lucrări de doctorat constă în investigarea la nivel intragrup a relațiilor de asociere dintre nivelul de educație, antecedente penale, prezența părinților, nivelul de suport social, distorsiunile cognitive de tip „self-serving”, comportamentele de tip anti-social, mecanismele de coping și stilurile parentale disfuncționale la adolescenții din grupurile D și ASR.

Se vor verifica ipotezele dacă există relații de asociere cu valoare dagnostică și educațională (în direcția prevenției) în ceea ce privește mecanismele de coping, distorsiunile cognitive de tip „self-serving”, comportamentele de tip anti-social, stilurile parentale disfuncționale, nivelul de educație, antecedentele penale, prezența părinților și nivelul de suport social oferit în timp real la cele două grupe de adolescenți din România, menționate mai sus.

Al patrulea obiectiv al acestei teze de doctorat (obiectiv 4) constă în compararea coeficienților de corelație semnificativi între variabilele investigate în cadrul obiectivului 2 și obiectivului 3 între cele 3 grupe de adolescenți (ND, D, ASR).

Ipotezele din cadrul acestui obiectiv vor verifica diferențele coeficienților de corelație semnificativi dintre variabilele investigate în cadrul obiectivului 2 și obiectivului 3 între cele trei grupe de adolescenți (ND, D, ASR).

Obiectivul 5 al acestei lucrări de doctorat (Obiectiv 5) constă în investigarea relațiilor de mediere între variabilele analizate: distorsiunile cognitive de tip „self-serving” și comportamentele de tip anti-social, mecanismele de coping, stilurile parentale disfuncționale percepute, nivelul de educație, antecedente penale, prezența părinților, și nivelul de suport social din cadrul fiecărui grup de adolescenți (ND, D, ASR).

Se vor verifica ipotezele dacă există relații de mediere cu valoare dagnostică și educațională (în direcția prevenției) în ceea ce privește variabilele menționate în cazul celor trei grupe de adolescenți.

După realizarea obiectivelor propuse, prin care se vor valida lingvistic instrumentele necesare pentru a evalua anumite variabile țintă (distorsiunile cognitive de tip self-serving, comportamentele de tip anti-social și stilurile parentale disfuncționale) și se vor evidenția factorii asociați cu comportamentul delincent și cu comportamentul dezirabil social, se propune **al șaselea obiectiv al acestei teze de doctorat (obiectiv 6)**, care are în vedere investigarea variabilelor distorsiuni cognitive de tip self-serving și a strategiilor de coping (la categoriile de adolescenți nedelincvenți, delincvenți și cei supuși riscului) după o perioadă de 6-8 luni de zile (analiză comparativă pre- și post-test). În această perioadă de 6-8 luni, adolescenții vor participa la o serie de programe de educație și prevenție din instituțiile în care se va desfășura studiul (Centrul de Re-educare Buzias, Penitenciarul din Arad, Serviciul de Probațiune Arad, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Arad – DGASPC), în vederea constatării potențialelor modificărilor atitudinale și comportamentale (în direcția dezirabilității lor sociale), care se presupune că se asociază parcurgerii acestor programe.

Se va verifica ipoteza dacă parcurgerea programelor educative, de asistență psihologică și asistență socială va ameliora intensitatea distorsiunilor cognitive și a comportamentelor anti-sociale și va

îmbunătăți calitatea mecanismelor de coping utilizate de adolescenții delincvenți și adolescenții supuși riscului.

Capitol 3.METODOLOGIA CERCETĂRII

3.1. Studiul 1 – Traducerea și validarea lingvistică a instrumentelor „How I Think” (HIT; Barriga et al., 2001) și „The Measure of Parental Style” (MOPS; Parker et al., 1997).

3.1.1. Introducere

a. Distorsiuni cognitive

Comportamentele anti-sociale ale adolescenților sunt în general asociate cu o serie de factori de risc, atât individuali (interni), cât și asociați cu mediul (externi), cum ar fi nivelul crescut al impulsivității, trăsăturile de personalitate cu caracter sadic, abuzul de substanțe, dezavantajul social, expunerea la evenimente cu caracter stresant, eșecul școlar și problemele în familie, cum ar fi comunicarea disfuncțională dintre copil și părinte (Bailey & Scott, 2008). Literatura de specialitate care studiază originile, dezvoltarea și menținerea comportamentului anti-social subliniază importanța distorsiunilor cognitive de tip „self-serving” în ceea ce privește cognițiile sociale ale delincvenților juvenili (Gibbs, 2003). Conceptul de „self-serving” reprezintă o serie de procese cognitive distorsionate, care pot lua formă datorită tendinței de auto-percepție favorabilă, în general supradimensionată (Myers, 2015).

Pentru a explica distorsiunile cognitive care sunt asociate cu comportamente de externalizare, cum ar fi agresiunea sau delincvența, unii autori folosesc termenul de distorsiuni cognitive de tip „self-serving” (Barriga et al., 2000), care, indiferent de abordarea teoretică, pot juca un rol foarte important în ceea ce privește explicațiile comportamentului anti-social (Barriga et al., 2001), iar acestea pot fi împărțite în patru categorii, după cum urmează: 1. Centrate pe sine - sunt reprezentate de atitudini prin care indivizii se centreză la propriile opinii, expectanțe, nevoi și drepturi, într-o măsură în care opiniile și nevoile altor persoane sunt foarte puțin, sau niciodată luate în considerare sau respectate; 2. Blamarea celorlalți - care implică scheme cognitive în vederea atribuirii greșite a vinei, rezultată din comportamentul incluziv și externalizată la surse în afara individului; 3. Minimizare/etichetare necorespunzătoare - sunt distorsiuni în care comportamentul anti-social este privit ca și un mijloc acceptabil în vederea atingerii anumitor obiective, precum și modul dezumanizant și înjositor de a se referi la familie și alte persoane; 4. Plasarea răului în față - distorsiuni cognitive reprezentate de atribuirea intențiilor ostile ale celorlalți, de luarea în considerare a faptului că scenariul cel mai oribil este inevitabil, sau de percepția că propriul comportament se află în afara posibilității de îmbunătățire (Gibbs, Potter & Goldstein, 1995).

În literatura de specialitate, distorsiunile cognitive de tip „self-serving” au fost caracterizate în distorsiuni primare, care sunt reprezentate de categoria distorsiunilor cognitive centrate pe sine și distorsiuni secundare, care sunt reprezentate de categoria distorsiunilor cognitive: blamarea celorlalți, minimizare/etichetare necorespunzătoare și plasarea răului în față (Gibbs, Potter & Goldstein, 1995). Distorsiunile primare sunt reprezentate de prejudecăți greșite egocentrice, care rezultă din atitudinile, credințele și gândurile centrate pe sine, iar distorsiunile secundare sunt reprezentate de raționalizări care apar înaintea sau după încălcarea legii, și acestea servesc în neutralizarea consecinței, empatiei și a vinovăției, astfel protejând imaginea de sine în momentul exercitării comportamentului anti-social (Gibbs, Potter & Goldstein, 1995).

Distorsiunile cognitive de tip „self-serving” se asociază cu o serie de caracteristici anti-sociale, extrase din DMS-IV (American Psychiatric Association, 1994) cum ar fi: opoziționismul provocator (nerespectarea regulilor, legilor și a autorității), agresiunea fizică, minciuna și furtul (Barriga et al.,

2001). Această asociere subliniază importanța distorsiunilor cognitive de tip self-serving în ceea ce privește comportamentul anti-social și delincvența la adolescenți.

b. Chestionarul „How I Think”/ Stiluri de gândire (HIT)

Chestionarul „How I Think”/ Stiluri de gândire (HIT; Barriga et al., 2001) este utilizat în diverse domenii ale psihologiei (cercetare și educație), în special pentru a evalua schimbările comportamentale în urma intervențiilor educaționale pentru diferite categorii populaționale, inclusiv adolescenți. Așa este cazul programului „EQUIP”, care constă în educarea judecății morale, abilităților pro-sociale și gestionarea furiei sau ameliorarea erorilor în gândire și are ca scop diminuarea comportamentului anti-social prin înlăturarea distorsiunilor cognitive ale delincvenților juvenili (Gibbs, Potter, & Goldstein, 1995). Versiunea originală a chestionarului HIT este în limba engleză. Chestionarul a fost tradus și adaptat în diverse limbi, cum ar fi limba spaniolă, olandeză și franceză (Nas et al., 2008; Plante et al., 2012; Fernández et. al., 2013). Chestionarul HIT a fost validat și în contextele din India și Malaezia (Rahim et al., 2013; Ara & Shah, 2015). În ceea ce privesc proprietățile psihometrice ale chestionarului HIT, studiile din literatura de specialitate indică faptul că instrumentul este fiabil și valid (Barriga et al., 2001), având o consistență internă variind de la .92 la .96.

HIT (Barriga et al., 2001) constă din 54 de itemi, cu o scală de răspuns de tip Likert, având 6 variante de răspuns, variind de la total dezacord (1) la total de acord (6). Chestionarul are ca scop evaluarea distorsiunilor cognitive de tip „self-serving” (centrate pe sine, blamarea celorlalți, minimizare/etichetare și plasarea răului în față). Acest chestionar cuprinde 12 scale, adică din cei 54 de itemi, 39 de itemi evaluează cele 4 distorsiuni cognitive de tip „self-serving”, 8 itemi evaluează nivelul de dezirabilitate socială, iar 7 itemi reprezintă materiale pozitive de umplură (în vederea camuflării celor 39 de itemi) (Barriga et al., 2001). În plus, acești 39 de itemi se referă și la cele patru categorii de comportament anti-social, așa cum sunt acestea prezentate în DSM-IV (American Psychiatric Association, 1994). Aceste categorii sunt: (1) opoziționismul provocator, (2) agresiunea fizică, (3) minciuna și (4) furtul. Suma opoziționismului provocator și al agresiunii fizice face referire la scala cu semnificație clară, care se referă la confruntarea directă cu victima, iar suma minciunii și a furtului face referire la scala cu semnificație ascunsă, care se referă la comportamentele anti-sociale care nu implică confruntarea directă cu victima (Barriga et al., 2001). În urma unor studii de validare a Chestionarului „How I Think”, s-a descoperit o asociere semnificativă între distorsiunile cognitive de tip „self-serving” și comportamentele specifice de externalizare, cum ar fi comportamentul anti-social (Barriga et al., 2008; Barriga et al., 2000).

c. Stilurile parentale

Modurile în care copiii sunt crescuți pot fi înțelese prin practicile parentale, care sunt reprezentate de comportamente pe care părinții le folosesc în vederea socializării copilului, și stilurile parentale, care sunt reprezentate de climatul emoțional în care părinți își cresc copiii (Darling & Steinberg, 1993).

Literatura de specialitate (Baumrind 1966, 1967, 1971, 1991; Maccoby & Martin, 1983) indică patru tipuri de stiluri parentale, care sunt reprezentate prin nivelul de control sau așteptări și nivelul de comunicare sau receptivitate, după cum urmează: **1. Stilul parental democratic** – în această categorie, părinții au expectanțe adecvate pentru dezvoltarea copilului, menținând controlul acestuia când este nevoie, dar în același timp ei sunt receptivi și afectuoși, comunicând în mod eficient cu copiii lor. Ținând cont de expectanțele acestei categorii, de obicei copiii sunt iertați când fac anumite greșeli (Kathleen, 2011); **2. Stilul parental autoritar** – în această categorie, părinții au expectanțe exagerate față de copil, exercitând un control puternic, arătând semne slabe de afecțiune și comunicând foarte puțin cu copilul. Părinții din această categorie pun accentul pe obediență și utilizarea de reguli stricte, folosind de obicei metode disciplinare punitive, cer standarde absolute,

restricționează autonomia copilului, sunt reci în ceea ce privește afecțiunea, și nu folosesc explicații pentru cerințele lor absolutiste (Kawabata et al., 2011); **3. Stilul parental permisiv** – în această categorie, părinții au expectanțe reduse față de copiii, exercită un control minim și sunt foarte receptivi și afectuoși. Părinții din această categorie exercită un control minim sau deloc, au foarte puține cerințe și sunt foarte implicați emoțional în relația cu copiii lor (Santrock, 2007); **Stilul parental neglijent** - în această categorie, părinții au expectanțe reduse față de copiii, exercită un control minim în interacțiunea cu aceștia, arată puțină afecțiune și comunică foarte puțin cu copilul. Părinții din această categorie, păstrează o relație lipsită de afecțiune și distantă cu copiii lor, iar de cele mai multe ori, acești părinți răspund cu ostilitate și respingere la intruziunile copiilor lor (Simons & Conger, 2007).

d. Chestionarul Evaluării Stilurilor Parentale (MOPS)

Chestionarul MOPS/ Evaluarea stilurilor parentale (The Measure of Parental Style; Parker et al., 1997) a fost constituit pentru a evalua contribuțiile disfuncționale parentale percepute, cum ar fi abuzul, indiferența și supracontrolul, la debutul unor tulburări psihice, cum ar fi anxietatea sau depresia. Chestionarul MOPS a fost conceput și adaptat pornind de la Instrumentul Legăturilor Parentale (PBI; Parker et al., 1997; Parker et al., 1979). La nivel psihometric, studiile au demonstrat că instrumentul este fiabil și valid (Parker et al., 1997), având valorile coeficientului alpha Cronbach de .88 pentru abuz, .92 pentru indiferență și respectiv .77 pentru supra-control (Kohlhoff & Barnett, 2013).

Chestionarul MOPS constă din 15 itemi, cu variante de răspuns pe o scală de tip Likert (de 4 puncte), variind de la 0 (deloc adevărat) la 3 (extrem de adevărat). Fiecare item are variante de răspuns și pentru comportamentul maternal perceput și pentru cel paternal perceput (chestionarul evaluează pe de o parte stilul parental perceput care se referă la mamă, pe de altă parte evaluează stilul parental perceput care se referă la tată); chestionarul evaluează 3 dimensiuni (3 subscale) parentale disfuncționale, după cum urmează: indiferență (este reprezentată de 6 itemi), abuz (este reprezentat de 5 itemi) și supra control (este reprezentat de 4 itemi). Un scor înalt la acest chestionar reprezintă un nivel crescut al comportamentului parental disfuncțional (Parker et al., 1997).

3.1.2. Obiectivul și ipotezele studiului

Obiectivul acestui studiu este de a extinde utilizarea chestionarelor „How I Think” (HIT; Barriga et al., 2001) și „The Measure of Parental Style” (MOPS; Parker et al., 1997), ca instrumente valide de evaluare a distorsiunilor cognitive de tip „self-serving” (centrate pe sine, blamarea celorlalți, minimizare/etichetare și plasarea răului în față) și stilurilor parentale disfuncționale (nivelul de indiferență parentală, abuz parental și supra-control) ale delincvenților juvenili din România, prin validarea lingvistică al acestor instrumente, din variantele originale (care sunt în limba engleză) în limba română (variantele țintă al acestui studiu). Validarea lingvistică a instrumentelor se bazează pe metoda descrisă într-un studiu anterior (Copaci, Soos & Rusu, în presă) adresându-se traducerii și validării în limba română a chestionarului privind atitudinile și competențele civice (Moely et al., 2002).

Acest studiu testează ipoteza că instrumentele din limba originală (limba engleză) sunt echivalente cu variantele traduse (limba română) în ceea ce privește conceptele măsurate de către acesta.

3.1.3. Participanți

În ceea ce privește validarea lingvistică a chestionarului HIT (Barriga et al., 2001), un număr de 44 de subiecți au participat voluntar la acest studiu. Toți participanții sunt studenți din Arad, România, având ultimele studii absolvite în liceu, facultate de licență sau masterat, cu un nivel al cunoștințelor în limba engleză, variind de la începător la foarte avansat. Înaintea completării instrumentului HIT (Barriga et al., 2001), varianta tradusă (limba română) și varianta originală (limba engleză), la un

interval de două săptămîni, subiecții au fost informați că participă la o cercetare, garantându-le confidențialitatea datelor (acordul de participare a reprezentat consimțământul informat). Variantele instrumentului au fost încărcate pe platforma Google Forms, iar subiecții au fost rugați să răspundă cât mai sincer la afirmațiile chestionarelor. Eșantionul a fost cuprins din 42 de persoane de gen feminin și 2 de persoane de gen masculin, cu o vîrstă cuprinsă între 19 și 40 de ani, iar media de vîrstă fiind 26.82 (SD = 6.94) ani. Distribuția pe sexe a eșantionului reflectă populația majoritar feminină a studenților la specializarea Psihologie a Universității „Aurel Vlaicu” din Arad.

În procesul de validare lingvistică a chestionarul „The Measure of Parental Style” (MOPS; Parker et al., 1997), chestionarul a fost validat atât în ceea ce privește percepția tatălui (forma MOPS tată), cât și a mamei (forma MOPS mamă).

Pentru *varianta MOPS care se referă la tată* (Parker et al., 1997), un număr de 33 de subiecți au participat voluntar la acest studiu. Toți participanții sunt studenți, avînd ultimele studii absolvite în liceu, facultate de licență sau masterat, cu un nivel al cunoștințelor în limba engleză, variind de la începător la foarte avansat. Înaintea completării instrumentelor MOPS (Parker et al., 1997), varianta tradusă (limba română) și varianta originală (limba engleză), la un interval de două săptămîni, subiecții au fost informați că participă la o cercetare, garantându-se confidențialitatea datelor. Instrumentele au fost încărcate pe platforma Google Forms, iar subiecții au fost rugați să răspundă cât mai sincer la afirmațiile chestionarelor. Eșantionul a fost cuprins din 32 de persoane care aparțin genului feminin și 1 persoană care aparțin genului masculin, cu o vîrstă cuprinsă între 19 și 45 de ani, iar media de vîrstă fiind 26.24 (SD = 7.07) ani.

Pentru validarea *variantei MOPS care se referă la mamă* (Parker et al., 1997), un număr de 31 de subiecți au participat voluntar la acest studiu. Toți participanții sunt studenți, avînd ultimele studii absolvite în liceu, facultate de licență sau masterat, cu un nivel al cunoștințelor în limba engleză, variind de la începător la foarte avansat. Înaintea completării instrumentelor MOPS (Parker et al., 1997), varianta tradusă (limba română) și varianta originală (limba engleză), la un interval de două săptămîni, subiecții au fost informați că participă la o cercetare, garantându-le confidențialitatea datelor. Instrumentele au fost încărcate pe platforma Google Forms, iar subiecții au fost rugați să răspundă cât mai sincer la afirmațiile chestionarelor. Eșantionul a fost cuprins din 30 de persoane care aparțin genului feminin și 1 persoană care aparțin genului masculin, cu o vîrstă cuprinsă între 19 și 45 de ani, iar media de vîrstă fiind 26.13 (SD = 7.28) ani.

3.1.4. Traducerea instrumentelor

Pentru traducerea și validarea instrumentelor HIT (Barriga et al., 2001) și MOPS (Parker et al., 1997) a fost necesar acordul autorilor instrumentelor originale, care s-a obținut pe bază de email. Pentru traducere, s-a apelat la doi traducători autorizați profesioniști locali, nativi în ceea ce privește vorbirea limbii române și autorizați în ceea ce privește utilizarea și activitatea profesională în limba engleză.

Unul dintre traducători a fost solicitat să traducă instrumentele din limba engleză (variantele originale) în limba română (variantele țintă al studiului), iar celălalt traducător a fost solicitat să traducă instrumentele din limba română înapoi în limba engleză, fără a avea acces la variantele originale. Traducătorii au fost instruiți să se concentreze pe claritate și simplitate, evitînd traducerea literară și urmărind echivalența conceptuală a itemilor.

Pe lângă apelarea la traducători profesioniști, a fost necesară și elaborarea unei echipe de experți în vederea analizei instrumentelor și elaborării variantelor finale al acestora. Printre aceștia se numără o profesoară de limba engleză, autorul principal al acestui studiu și o profesoară de specialitate din mediul universitar (domeniul Psihologie). Instrumentele traduse au fost analizate item cu item și procesate în cadrul acestei echipe de experți.

3.1.5. Designul cercetării

Pentru adaptarea lingvistică a instrumentelor HIT (Barriga et al., 2001) și MOPS (Parker et al., 1997), au fost utilizate variantele care sunt în limba română (variantele țintă al studiului), urmate de variantele care sunt în limba engleză (variantele originale). Designul cercetării este unul corelațional, care constă în testarea similarității (echivalența lingvistică) dintre variantele din limba română și variantele din limba engleză al instrumentelor HIT (Barriga et al., 2001) și MOPS (Parker et al., 1997), adică variabilele corelate sunt cele două versiuni lingvistice (limba română și limba engleză) ale instrumentelor studiate.

3.1.6. Procedura experimentală

Validarea lingvistică a instrumentului sa bazat pe metoda descrisă într-un studiu anterior (Copaci, Soos & Rusu, în presă) privind traducerea și validarea în limba română a chestionarului privind atitudinile și competențele civile (Moely et al., 2002).

Pentru realizarea acestui studiu a fost necesară analiza literaturii de specialitate privind procesele de validare lingvistică a instrumentelor utilizate în cercetarea științifică (Beaton et al., 1998; Beaton et al., 2007; Brislin, 1986; World Health Organization, http://www.who.int/substance_abuse/research_tools/translation/en/). Prin urmare, s-a elaborat un plan în șase pași în vederea validării lingvistice a instrumentelor HIT (Barriga et al., 2001) și MOPS (Parker et al., 1997), după cum urmează: (1) traducerea inițială a instrumentelor; (2) analiza și sintetizarea instrumentelor traduse; (3) traducerea inversată a instrumentelor sintetizate; (4) analiza și sintetizarea finală a instrumentelor; (5) testarea și revizuirea instrumentelor (6) elaborarea variantelor finale a instrumentelor studiate.

3.1.7. Rezultate

Chestionarul „How I Think” (HIT; Barriga et al., 2001)

Pentru început s-au procesat și s-au analizat statisticile descriptive și consistența internă pentru scalele și sub-scalele ambelor versiuni lingvistice (română și engleză) a chestionarului HIT (Barriga et al., 2001), utilizând sistemul SPSS, varianta 17.0. Coeficienții Alpha Cronbach, pentru scalele și sub-scalele variantei traduse (limba română) a chestionarului HIT (Barriga et al., 2001), variază între .531 (filtre pozitive) și .863 (scala cu semnificație clară), cu un coeficient pe întregul chestionar de .914. În ceea ce privește coeficientul Alpha Cronbach pentru scalele și sub-scalele variantei originale (limba engleză) a chestionarului HIT (Barriga et al., 2001), valorile acestuia variază între .742 (opozitionismul provocator) și .894 (scala cu semnificație ascunsă), cu o valoarea a întregului chestionar HIT de .922.

Ulterior, s-a verificat echivalența lingvistică între versiunea tradusă (limba română) și versiunea originală (limba engleză) a instrumentului HIT (Barriga et al., 2001) utilizând testul Wilcoxon Signed Ranks. Rezultatele au indicat că nu există diferențe semnificative între cele două variante lingvistice a chestionarului HIT ($Z = -1.027$; $p = .304$) și nici între scalele și sub-scalele acestuia, după cum urmează: scala cu semnificație clară ($Z = -.106$; $p = .915$), scala cu semnificație ascunsă ($Z = -.630$; $p = .529$), centrate pe sine ($Z = -.871$; $p = .384$), blamarea celorlalți ($Z = -.580$; $p = .562$), minimizare/etichetare necorespunzătoare ($Z = -.710$; $p = .478$), plasarea răului în față ($Z = -.263$; $p = .792$), opozitionismul provocator ($Z = -.651$; $p = .515$), agresiunea fizică ($Z = -.049$; $p = .961$), minciuna ($Z = -.746$; $p = .456$), furtul ($Z = -.214$; $p = .831$), dezirabilitatea socială ($Z = -1.130$; $p = .259$) și filtrele pozitive ($Z = -1.837$; $p = .066$), fapt care ilustrează că cele două versiuni (limba română și limba engleză) sunt echivalente lingvistice.

S-a utilizat Testul Wilcoxon Signed Ranks și pentru analiza pentru fiecare pereche de itemi (limba română și limba engleză), în ceea ce privește validarea chestionarului HIT (Barriga et al., 2001). În cazul a șapte din 54 de itemi s-au descoperit diferențe semnificative statistic, după cum urmează: item

3 ($Z = -2.974$; $p = .003$), item 6 ($Z = -2.065$; $p = .039$), item 8 ($Z = -3.023$; $p = .002$), item 21 ($Z = -2.284$; $p = .022$), item 38 ($Z = -2.359$; $p = .018$), item 46 ($Z = -2.397$; $p = .017$) și item 48 ($Z = -2.620$; $p = .009$). Analiza globală a perechilor de itemi indică faptul că cele două versiuni (limba română și limba engleză) ale chestionarului HIT sunt echivalente lingvistic în procent de 87,04%.

Următorul pas a fost reprezentat de realizarea unor corelații Spearman pentru scalele și sub-scalele instrumentului HIT (Barriga et al., 2001), în vederea verificării asocierii dintre cele două versiuni ale instrumentului (limba română și limba engleză). Pe baza analizei rezultatelor, s-a constatat că scalele (clară și ascunsă) și sub-scalele instrumentului HIT (Barriga et al., 2001), în ceea ce privește varianta tradusă (limba română) și varianta originală (limba engleză), au prezentat corelații pozitive semnificative, variind între $r = .612^{**}$ (filtre pozitive) și $r = .830^{**}$ (minciuna), la un prag de semnificație $p < 0.01$. În ceea ce privește corelația între scorurile globale la cele două variante (limba română și limba engleză) HIT (Barriga et al., 2001), rezultatele au indicat o corelație pozitivă semnificativă între cele două versiuni cu $r = .761^{**}$ la un prag de semnificație $p < 0.01$.

Corelațiile Spearman au fost realizate și pentru fiecare pereche de itemi a variantei originală și tradusă al instrumentului HIT (Barriga et al., 2001). Cu excepția unui singur item, unde s-a înregistrat un prag de semnificație de 0.06, toate corelațiile s-au dovedit a fi semnificative statistic, variind între $r = .303^*$, la $p < 0.05$ (item 27) și $r = .748^{**}$, la $p < 0.01$ (item 35), cu excepția item-ului 39 ($r = .283$, la $p > 0.05$).

Chestionarul Evaluării Stilurilor Parentale - The Measure of Parental Style - Tată (MOPS)

În procesul de validare lingvistică, s-au analizat la nivel de statistică descriptivă apoi s-a calculat consistența internă pentru sub-scalele ambelor versiuni lingvistice (română și engleză) a chestionarului MOPS – varianta care se referă la tată (Parker et al., 1997). Coeficienții Alpha Cronbach, pentru sub-scalele variantei traduse (limba română) a chestionarului MOPS – varianta care se referă la tată (Parker et al., 1997), sunt .920 pentru indiferență, .625 pentru abuz și .747 pentru supra-control, cu un coeficient pe întregul chestionar de .842. În ceea ce privește valorile coeficientului Alpha Cronbach, pentru sub-scalele variantei originale (limba engleză) a chestionarului MOPS – varianta care se referă la tată (Parker et al., 1997), acestea sunt .970 pentru indiferență, .894 pentru abuz și .630 pentru supra-control, cu un coeficient pe întregul chestionar de .921.

Ulterior, s-a verificat echivalarea lingvistică între versiunea tradusă (limba română) și versiunea originală (limba engleză) a instrumentului MOPS – varianta care se referă la tată (Parker et al., 1997), utilizând Testul Wilcoxon Signed Ranks. Rezultatele au indicat că nu există diferențe semnificative între cele două variante lingvistice a chestionarului MOPS – Tată ($Z = -1.294$; $p = .196$) și nici între sub-scalele acestuia, după cum urmează: indiferență ($Z = -.682$; $p = .495$), abuz ($Z = -1.891$; $p = .059$) și supra-control ($Z = -1.852$; $p = .064$), fapt care ilustrează că cele două versiuni (limba română și limba engleză) sunt echivalente lingvistic.

S-a utilizat Testul Wilcoxon Signed Ranks pentru analiza fiecărei perechi de itemi (limba română și limba engleză), în ceea ce privește validarea chestionarului MOPS – varianta care se referă la tată (Parker et al., 1997). La 1 din 15 itemi s-au descoperit diferențe semnificative statistic, cum ar fi item-ul 1 ($Z = -2.365$; $p = .018$), fapt care indică că versiunile în limba română și în limba engleză sunt echivalente lingvistic 93,33%.

Următorul pas a fost reprezentat de realizarea corelațiilor Spearman pentru sub-scalele instrumentului MOPS – varianta care se referă la tată (Parker et al., 1997), în vederea verificării asocierii dintre cele două versiuni ale instrumentului (limba română și limba engleză). Pe baza analizei rezultatelor, s-a constatat că sub-scalele instrumentului MOPS – varianta care se referă la tată (Parker et al., 1997), în ceea ce privește varianta tradusă (limba română) și varianta originală (limba engleză), au prezentat corelații pozitive semnificative, după cum urmează: $.693^{**}$ la $p < 0.01$ (pentru indiferență), $.743^{**}$ la $p < 0.01$ (pentru abuz) și $.814^{**}$ la $p < 0.01$ (pentru supra-control). În ceea ce privește

corelația între cele două variante (limba română și limba engleză) MOPS – varianta care se referă la tată (Parker et al., 1997), rezultatele au indicat o corelație pozitivă semnificativă între cele două versiuni cu $r = .773^{**}$ la un prag de semnificație $p < 0.01$.

În cele din urmă corelațiile Spearman au fost realizate pe fiecare pereche de itemi în ceea ce privește instrumentului MOPS – varianta care se referă la tată (Parker et al., 1997). Toate corelațiile s-au dovedit a fi semnificative statistic, variind între $r = .426^*$, la $p < 0.05$ (item 7) și $r = .857^{**}$, la $p < 0.01$ (item 12).

Chestionarul Evaluării Stilurilor Parentale - The Measure of Parental Style - Mamă (MOPS)

S-au analizat datele la nivel descriptiv și s-a calculat consistența internă pentru sub-scalele ambelor versiuni lingvistice (română și engleză) a chestionarului MOPS – varianta care se referă la mamă (Parker et al., 1997). Coeficienții Alpha Cronbach pentru sub-scalele variantei traduse (limba română) a chestionarului MOPS – varianta care se referă la mamă (Parker et al., 1997), sunt următorii: .671 pentru subscala indiferență, .792 pentru subscala abuz și .525 pentru subscala supra-control. Coeficientul Alpha Cronbach pentru întregul chestionar (varianta în limba română) este de .822. În ceea ce privește coeficientul Alpha Cronbach pentru sub-scalele variantei originale (limba engleză) a chestionarului MOPS – varianta care se referă la mamă (Parker et al., 1997), valorile sunt .837 pentru indiferență, .677 pentru abuz și .612 pentru supra-control, cu un coeficient pe întregul chestionar de .819.

Ulterior, s-a verificat echivalarea lingvistică între versiunea tradusă (limba română) și versiunea originală (limba engleză) a instrumentului MOPS – varianta care se referă la mamă (Parker et al., 1997) utilizând testul Wilcoxon Signed Ranks. Rezultatele au indicat că există diferențe semnificative între cele două variante lingvistice a chestionarului MOPS – Mamă ($Z = -2.866$; $p = .004$) și între sub-scala de supra-control ($Z = -1.992$; $p = .046$). În schimb la sub-scala de indiferență ($Z = -.907$; $p = .364$) și de abuz ($Z = -1.717$; $p = .086$) nu au existat diferențe semnificative, ceea ce indică că cele două versiuni sunt echivalente lingvistic parțial.

S-a utilizat Testul Wilcoxon Signed Ranks și pentru fiecare pereche de itemi (limba română și limba engleză) în ceea ce privește chestionarul MOPS – varianta care se referă la mamă (Parker et al., 1997). Pentru unul din cei 15 itemi s-au descoperit diferențe semnificative statistic, cum ar fi item-ul 1 ($Z = -2.206$; $p = .027$). Analiza globală a perechilor de itemi indică faptul că cele două versiuni (limba română și limba engleză) sunt echivalente lingvistic 93,33%.

Următorul pas a fost reprezentat de realizarea analizei de corelație de tip Spearman pentru sub-scalele instrumentului MOPS – varianta care se referă la mamă (Parker et al., 1997), în vederea verificării asocierii dintre cele două versiuni (limba română și limba engleză). S-a constatat că între sub-scalele instrumentului MOPS – varianta care se referă la mamă (Parker et al., 1997), la varianta tradusă (limba română) și varianta originală (limba engleză), au existat corelații pozitive semnificative, după cum urmează: .653** la $p < 0.01$ (pentru subscala indiferență), .600** la $p < 0.01$ (pentru subscala abuz) și .662** la $p < 0.01$ (pentru subscala supra-control). În ceea ce privește corelația între cele două variante (limba română și limba engleză) MOPS – varianta care se referă la mamă (Parker et al., 1997), rezultatele au indicat o corelație pozitivă semnificativă între cele două versiuni cu $r = .786^{**}$ la un prag de semnificație $p < 0.01$.

Corelațiile de tip Spearman au fost realizate pe fiecare pereche de itemi în ceea ce privește instrumentului MOPS – varianta care se referă la mamă (Parker et al., 1997). Toate corelațiile s-au dovedit a fi semnificative statistic, variind între valorile $r = .418^*$, la $p < 0.05$ (item 2) și $r = .776^{**}$, la $p < 0.01$ (item 3), cu excepția item-ului 7 ($r = .337$, la $p > 0.05$) și item-ului 8 ($r = .265$, la $p > 0.05$).

3.1.8. Discuții și concluzii

Chestionarele „*How I Think*” (HIT; Barriga et al., 2001) și „*The Measure of Parental Style*” (MOPS; Parker et al., 1997) sunt instrumente relevante în vederea evaluării distorsiunilor cognitive de tip „self-serving” (HIT) și stilurilor parentale disfuncționale pecepute (MOPS), cu scopul de a înțelege modul de funcționare a comportamentelor anti-sociale la tineri și legăturile pe care acestea le au cu familiile disfuncționale (Graham & Bowling, 1995). Studiul de față și-a propus să traducă și să valideze lingvistic chestionarele „*How I Think*” (HIT; Barriga et al., 2001) și „*The Measure of Parental Style*” (MOPS; Parker et al., 1997), cu scopul de a le utiliza pe acestea ca niște instrumente valide cu valoare de diagnostic, dar și de evaluare a unor programe de intervenție psihologice și educaționale la nivelul delincvenților juvenili din România, prin obținerea echivalenței semantice și conceptuale între cele două limbi (limba română și limba engleză).

În ceea ce privește chestionarul „*How I Think*” (HIT; Barriga et al., 2001), rezultatele acestui studiu au arătat că la nivel psihometric, scalele și sub-scalele chestionarului HIT (Barriga et al., 2001), varianta tradusă (limba română) a avut o consistență internă bună.

Rezultatele obținute la testul Wilcoxon Signed Ranks susțin ipoteza acestui studiu, care a testat echivalența conceptuală a instrumentului HIT (Barriga et al., 2001) între cele două limbi (română și engleză).

Astfel, rezultatele testului Wilcoxon Signed Ranks au indicat că nu există diferențe semnificative între cele două variante lingvistice și nici între scalele și sub-scalele acestuia, fapt care ilustrează că cele două versiuni (limba română și limba engleză) sunt echivalente lingvistic. Pe baza rezultatelor obținute pentru fiecare pereche de itemi (limba română și limba engleză), la 7 din 54 de itemi s-au descoperit diferențe semnificative statistice, după cum urmează: item 3 (traducere: „*Uneori trebuie să minți pentru a obține ce îți dorești*”; original: „*Sometimes you have to lie to get what you want*”), item 6 (traducere: „*Dacă am greșit, e din cauză că m-am încurcat cu persoanele nepotrivite*”; original: „*If I made a mistake, it's because I got mixed up with the wrong crowd*”), item 8 (traducere: „*Nu poți avea încredere în oameni, deoarece te vor minți întotdeauna*”; original: „*You can't trust people because they will always lie to you*”), item 21 (traducere: „*E în regulă să minți dacă cineva e suficient de prost să creadă ce spui*”; original: „*It's OK to tell a lie if someone is dumb enough to fall for it*”), item 38 (traducere: „*Am ascuns lucruri pe care le-am făcut*”; original: „*I have covered up things that I have done*”), item 46 (traducere: „*Când alții mă înfurie se întâmplă să-mi pierd cumpătul*”; original: „*When I lose my temper, it's because people try to make me mad*”) și item 48 (traducere: „*Toți au nevoie de ajutor câteodată*”; original: „*Everybody needs help once in a while*”). Pe baza unei analize intensive al acestor itemi, s-a constatat că exprimarea variantei traduse al itemului 46 este puțin diferită de exprimarea din varianta originală, prin urmare acesta se va prezenta sub forma: „*Când îmi pierd cumpătul este din cauză că oamenii încearcă să mă everveze*”. Ținând cont de faptul că la scalele și sub-scalele acestui chestionar nu au existat diferențe semnificative, diferențele care s-au produs la cei 6 itemi care au rămas, se pot datora numărului relativ mic de subiecți (N = 44) sau faptului că aceștia s-au identificat mai mult cu varianta tradusă (limba română). Analiza globală a perechilor de itemi între cele două versiuni (limba română și limba engleză) indică faptul că acestea sunt echivalente lingvistic 87,04%.

Utilizând analiza de corelație Spearman, s-a investigat legătura dintre cele două versiuni a chestionarului HIT (Barriga et al., 2001), limba română și limba engleză, dintre scalele și sub-scalele acestuia și dintre perechile de itemi în parte.

Astfel, corelațiile Spearman între cele două versiuni (limba română și limba engleză) și între scalele și sub-scalele acestuia s-au dovedit a fi foarte puternice. Analiza Spearman realizată pe fiecare pereche de itemi indică semnificații statistice semnificative, cu excepția item-ului 39 (traducere: „*Dacă găsesc un portmoneu pe care cineva neglijent l-a pierdut, merit să-l am*”, original: „*If*

someone is careless enough to lose a wallet, they deserve to have it stolen”). Ținând cont de faptul că la scalele și sub-scalele acestui chestionar au existat corelații puternice semnificative statistic, o posibilă explicație pentru corelația ne semnificativă de la item-ul 39 se poate datora numărului relativ mic de subiecți (N = 44), sau faptului că aceștia s-au identificat mai mult cu varianta tradusă (limba română). O analiză de profunzime a acestui item indică faptul că exprimarea din varianta tradusă (limba română) este puțin diferită de exprimarea din varianta originală. Prin urmare, aspectul final a acestui item se va prezenta sub forma: „*Dacă cineva e suficient de neglijent astfel încât să-și piardă portmoneul, merită să-l aibă furat.*”

Rezultatele acestui studiu sunt promițătoare și relevante în vederea utilizării variantei în limba română a scalelor „How I Think”/Stiluri de gândire (HIT; Barriga et al., 2001), în vederea evaluării cu succes a distorsiunilor cognitive de tip „self-serving” la delincvenți juvenili din România. Prin urmare, se poate concluziona că pe baza rezultatelor acestui studiu, cele două versiuni (limba română și limba engleză) a instrumentului HIT (Barriga et al., 2001) sunt echivalent lingvistic.

În ceea ce privește validarea lingvistică a chestionarului Evaluării Stilurilor Parentale - The Measure of Parental Style (MOPS, Parker et al., 1997), rezultatele acestui studiu au arătat că la nivel psihometric, sub-scalele chestionarului MOPS (Parker et al., 1997), varianta tradusă (limba română) a avut o constență internă bună.

Rezultatele obținute la testul Wilcoxon Signed Ranks susțin ipoteza acestui studiu, care a testat echivalența conceptuală a instrumentului MOPS (Parker et al., 1997) între cele două limbi (română și engleză).

În ceea ce privește chestionarul MOPS – varianta care se referă la tată (Parker et al., 1997), rezultatele testului Wilcoxon Signed Ranks au indicat că nu există diferențe semnificative între cele două variante lingvistice și nici între sub-scalele acestuia (indiferență, abuz și supra-control), fapt care ilustrează că cele două versiuni (limba română și limba engleză) sunt echivalente lingvistice. Pe baza rezultatelor obținute pentru fiecare pereche de itemi (limba română și limba engleză), la 1 din 15 itemi s-au descoperit diferențe semnificative statistic, cum ar fi item-ul 1 (traducere: „*A fost supra-protector/are*”; original: „*Overprotective of me*”), fapt care indică că cele două versiuni (limba română și limba engleză) sunt echivalente lingvistice 93,33%. Ținând cont de faptul că la sub-scalele acestui chestionar nu au existat diferențe semnificative între variantele instrumentului, diferențele care s-au produs la itemul 1 se pot datora numărului relativ mic de subiecți (N = 33) sau faptului că aceștia s-au identificat mai mult cu varianta tradusă (limba română).

În ceea ce privește chestionarul MOPS – varianta care se referă la mamă (Parker et al., 1997), rezultatele testului Wilcoxon Signed Ranks au indicat că există diferențe semnificative între cele două variante lingvistice și între sub-scala de supra-control. În schimb, la sub-scala de indiferență și de abuz nu au existat diferențe semnificative, ceea ce indică că cele două versiuni sunt echivalente lingvistice parțial. Ținând cont de rezultatele obținute la sub-scalele chestionarului MOPS – varianta care se referă la tată (Parker et al., 1997), diferențele care s-au produs la chestionarul MOPS – varianta care se referă la mamă (Parker et al., 1997) se pot datora faptului că majoritatea participanților la acest studiu au aparținut genului feminin. În acest sens, literatura de specialitate sugerează faptul că relația mamă-fică este una particulară (Branje, 2008; Lefkowitz & Fingerma, 2003; Willson et al., 2003), adică în această formă de relaționare, mamele tind să abibă un control mai puternic față de fetele lor (diferențele care s-au produs la scala de supra-control), iar dinamica relației mamă-fică este mult mai emoțională și ambivalentă, adică există tendința de a oscila între o relație armonioasă și o relație de conflict (se poate vedea acest lucru la diferențele care s-au produs la chestionarul MOPS-Mamă, între etapele de pre și post test). Pe baza rezultatelor obținute pentru fiecare pereche de itemi (limba română și limba engleză), la 1 din 15 itemi s-au descoperit diferențe semnificative statistic, cum ar fi item-ul 1 (traducere: „*A fost supra-protector/are*”; original: „*Overprotective of me*”). Analiza globală pe perechile de itemi indică faptul că cele două versiuni ale chestionarului MOPS-mamă (limba română și

limba engleză) sunt echivalente lingvistic 93,33%. Ținând cont de rezultatele obținute pentru sub-scalele acestui chestionar, diferențele care s-au produs la itemul 1 se pot datora relației mamă-fică particulare deoarece majoritatea participanților la acest studiu au aparținut genului feminin.

Utilizând corelațiile Spearman, s-a analizat legătura dintre cele două versiuni a chestionarului MOPS (Parker et al., 1997), limba română și limba engleză, dintre sub-scalele acestuia și dintre perechile de itemi în parte.

În ceea ce privește chestionarul MOPS – varianta care se referă la tată (Parker et al., 1997), corelațiile Spearman între cele două versiuni (limba română și limba engleză) și între sub-scalele acestuia s-au dovedit a fi foarte puternice. De asemenea, corelațiile Spearman care au fost realizate pe fiecare pereche de itemi s-au dovedit a fi semnificative statistic. Aceste rezultate sugerează că versiunile în limba română și limba engleză ale instrumentului (varianta tată) sunt echivalente lingvistic.

În ceea ce privește chestionarul MOPS – varianta care se referă la mamă (Parker et al., 1997), corelațiile Spearman între cele două versiuni (limba română și limba engleză) și între sub-scalele acestuia s-au dovedit a fi foarte puternice și semnificative statistic. Corelațiile Spearman care au fost realizate pe fiecare pereche de itemi s-au dovedit a fi semnificative statistic, cu excepția item-ului 7 (traducere: „*Avea un comportament imprevizibil față de mine*”, original: „*Unpredictable towards me*”) și item-ului 8 (traducere: „*Nu se îngrijea de mine*”, original: „*Uncaring of me*”). Ținând cont de faptul că la sub-scalele acestui chestionar au existat corelații puternice la un prag de semnificație $p < 0.01$, o posibilă explicație pentru corelațiile nesemnificative de la item-ul 7 și item-ul 8 se poate datora numărului relativ mic de subiecți ($N = 31$) sau faptului că aceștia s-au identificat mai mult cu varianta tradusă (limba română).

Rezultatele acestui studiu sunt promițătoare și relevante în vederea utilizării variantei în limba română a sub-scalelor „The Measure of Parental Style”/Evaluarea stilurilor parentale (MOPS; Parker et al., 1997), în vederea evaluării cu succes a stilurilor parentale disfuncționale percepute la delincvenți juvenili din România. Prin urmare, se poate concluziona că pe baza rezultatelor acestui studiu, cele două versiuni (limba română și limba engleză) ale instrumentului MOPS (Parker et al., 1997) sunt echivalent lingvistic.

3.2. Studiul 2 - Studiu corelațional, comparativ și de analiză de mediere la și/ sau între grupurile de adolescenți delincvenți, nedelincvenți și cei supuși riscului: distorsiuni cognitive, comportamente de tip anti-social, mecanisme de coping și stiluri parentale percepute

3.2.1. Introducere

Delincvența juvenilă și actele anti-sociale efectuate de către tineri dau formă unor dificultăți esențiale cu care civilizația noastră se confruntă, iar acest lucru poate fi explicat, în mare parte, prin variabilele multiple și diverse care pot fi posibile cauze sau se pot asocia cu acest fenomen. Aceste explicații se pot construi cu ajutorul factorilor individuali (biologici și psihologici) și factorilor sociali, care includ și factorii educaționali/școlari și familiali (Shoemaker, 2009; Shoemaker, 2010; Marica, 2007; Ojo, 2012).

O componentă importantă care se asociază cu dezvoltarea și menținerea comportamentului anti-social este reprezentată de distorsiunile cognitive de tip „*self-serving*” (Gibbs, 2003; Barriga et al., 2001). Conceptul de „*self-serving*” este descris în literatura de specialitate ca fiind o serie de procese cognitive distorsionate, care pot lua formă datorită tendinței de auto-percepție favorabilă, în general supradimensionată (Myers, 2015).

Explicațiile din literatură susțin că anumiți indivizi aleg comportamentul delincvent sau deviant ca mecanism de adaptare la situațiile stresante din mediu (Agnew, 2001). Aceste explicații susțin că asocierea cu persoane cu caracter deviant, situația socială, presiunea socială, tensiunile induse

financiare, in justiția, incapacitatea de a atinge obiectivele valorizate social, mediul familial disfuncțional și educația scăzută sunt posibile condiții în alegerea criminalității și devianței ca mecanism de coping (Agnew, 2001; Shoemaker, 2009; Marica, 2007; Moitra & Mukherjee, 2010).

Modul în care indivizii utilizează mecanismele de coping în situațiile stresante poate fi un factor important în relația dintre factorii de stres, psiho-patologie și delincvență (Agnew, 2001; Rector & Roger, 1996; Shulman & Cauffman, 2011; Zeidner & Sakalofske, 1996). Acest factor poate să indice faptul că modul în care sunt utilizate strategiile de coping poate duce la protecția directă (prin eliminarea sau schimbarea factorilor de stres) sau indirectă (schimbarea modului de a răspunde factorilor de stres care nu pot fi schimbați) împotriva influențelor negative a factorilor de stres (Zeidner & Sakalofske, 1996). De asemenea, strategiile de coping utilizate de către adolescenți pentru a face față stresului pot oferi anumite indicații despre bunăstarea lor psiho-emoțională (Rector & Roger, 1996).

Studiile realizate asupra fenomenelor de stres și coping au demonstrat că mecanismele optime de coping pe care indivizii le utilizează în momentul în care se înfruntă cu situațiile stresante sunt cele care se realizează prin metoda suportului social (Taylor et. al., 2004). În cazul indivizilor care manifestă un comportament delincent, suportul social poate fi un element important în ceea ce privește prevenirea sau ameliorarea unui astfel de comportament (Cullen, 1994; Wright, Cullen & Miller, 2001; McConnell, Breitreuz & Savage, 2011; Kort-Butler, 2010).

Factorii de stres și condițiile nefavorabile ale mediului pot să afecteze și părinții adolescenților și ai tinerilor care se află în curs de dezvoltare. În acest sens, un statut socio-economic scăzut, de exemplu, poate determina părinții să experimenteze un nivel mai ridicat al stresului, ceea ce poate conduce/ se poate asocia la un stil parental nepotrivit, fapt care poate avea un impact negativ asupra mediului din familie, rezultând posibile probleme de comportament din partea tânărului sau adolescentului aflat într-o astfel de situație familială (McConnell, Breitreuz & Savage, 2011).

În literatura de specialitate, relația dintre stilurile parentale disfuncționale și comportamentul anti-social și delincent este documentată în numeroase studii (Farrington, 2002; Graham & Bowling, 1995; Moitra & Mukherjee, 2010; Simons & Conger, 2007), indicând faptul că mediul în care tânărul individ se dezvoltă poate să rezeze un factor important în apariția și evoluția unui comportament anti-social. Așadar, dacă părinții adoptă un stil parental corespunzător (cum ar fi stilul parental democratic), există posibilitatea ca tinerii sau adolescenții care se dezvoltă cu astfel de părinți să aibă un nivel crescut al interesului pentru școală și un nivel scăzut al comportamentului delincent (Simons & Conger, 2007).

3.2.2. Obiective și ipoteze

Obiectiv 1 (O1): Primul obiectiv al acestui studiu constă în investigarea relațiilor de asociere și a diferențelor dintre distorsiunile cognitive de tip „self-serving”, comportamentele de tip anti-social, mecanismele de coping și stilurile parentale disfuncționale percepute la trei grupe de adolescenți din România: delinvenți (D), nedelinvenți (ND) și adolescenți supuși riscului (ASR).

- Ipoteza 1: Va exista o relație de asociere între distorsiunile cognitive de tip „self serving”, comportamentele de tip anti-social și mecanismele de coping în cadrul fiecărei categorii de adolescenți. Direcția și intensitatea corelației ar putea fi diferite la cele trei categorii.
- Ipoteza 2: Va exista o relație de asociere între distorsiunile cognitive de tip „self-serving”, comportamentele de tip anti-social și stilurile parentale disfuncționale percepute în cadrul tuturor celor trei categorii de adolescenți. Direcția și intensitatea corelației ar putea fi diferite la cele trei categorii.
- Ipoteza 3: Va exista o relație de asociere între mecanismele de coping și stilurile parentale disfuncționale percepute în cadrul tuturor celor trei categorii de adolescenți. Direcția și intensitatea corelației ar putea fi diferite la cele trei categorii.

- Ipoteza 4: Vor exista diferențe la nivelul distorsiunilor cognitive de tip „self-serving” și comportamentelor de tip anti-social, mecanismelor de coping și stilurilor parentale disfuncționale percepute între cele trei grupe de adolescenți (delincvenți, nedelincvenți și adolescenți supuși riscului).

Obiectiv 2 (O2): Cel de al doilea obiectiv al acestui studiu constă în investigarea la nivel intragrup a relațiilor de asociere dintre nivelul de educație, antecedente penale, prezenta părinților, nivelul de suport social, distorsiunile cognitive de tip „self-serving”, comportamentele de tip anti-social, mecanismele de coping și stilurile parentale disfuncționale la adolescenții din grupurile D și ASR.

- Ipoteza 1: Va exista o relație de asociere negativă între nivelul de educație și distorsiunile cognitive de tip „self-serving” și comportamentele de tip anti-social la adolescenții din grupurile D și ASR.
- Ipoteza 2: Va exista o relație de asociere pozitivă între nivelul de educație și mecanismele de coping la adolescenții din grupurile D și ASR.
- Ipoteza 3: Va exista o relație de asociere negativă între nivelul de educație și stilurile parentale disfuncționale percepute la adolescenții din grupurile D și ASR..
- Ipoteza 4: Va exista o relație de asociere negativă între prezența părinților și distorsiunile cognitive de tip „self-serving” și comportamentele de tip anti-social la adolescenții din grupurile D și ASR.
- Ipoteza 5: Va exista o relație de asociere pozitivă între prezența părinților și mecanismele de coping la adolescenții din grupurile D și ASR.
- Ipoteza 6: Va exista o relație de asociere între prezența părinților și stilurile parentale disfuncționale percepute la adolescenții din grupurile D și ASR.. Direcția și intensitatea corelației ar putea fi diferite la cele două categorii.
- Ipoteza 7: Va exista o relație de asociere negativă între nivelul de suport social și distorsiunile cognitive de tip „self-serving” și comportamentele de tip anti-social la adolescenții din grupurile D și ASR.
- Ipoteza 8: Va exista o relație de asociere pozitivă între nivelul de suport social și mecanismele de coping la adolescenții din grupurile D și ASR.
- Ipoteza 9: Va exista o relație de asociere negativă între nivelul de suport social și stilurile parentale disfuncționale percepute la adolescenții din grupurile D și ASR.
- Ipoteza 10: Va exista o relație de asociere pozitivă între antecedentele penale și distorsiunile cognitive de tip „self-serving” și comportamentele de tip anti-social la categoria delincvenți.
- Ipoteza 11: Va exista o relație de asociere negativă între antecedentele penale și mecanismele de coping la categoria delincvenți.
- Ipoteza 12: Va exista o relație de asociere pozitivă între antecedentele penale și stilurile parentale disfuncționale percepute la categoria delincvenți.
- Ipoteza 13: Va exista o relație de asociere între nivelul de educație, prezența părinților, nivelul de suport social și antecedente penale la adolescenții din grupurile D și ASR. Direcția și intensitatea corelației ar putea fi diferite la această categorie.

Obiectiv 3 (O3): Acest obiectiv constă în compararea coeficienților de corelație semnificativi între variabilele investigate în cadrul O1 și O2 între cele 3 grupe de adolescenți (ND, D, ASR) (O3).

- Ipoteza 1: Vor exista diferențe semnificative între coeficienții de corelație semnificativi dintre distorsiunile cognitive de tip „self serving”, comportamentele de tip anti-social și mecanismele de coping care au avut loc grupele ND, ASR și D.
- Ipoteza 2: Vor exista diferențe semnificative între coeficienții de corelație semnificativi dintre distorsiunile cognitive de tip „self-serving”, comportamentele de tip anti-social și stilurile parentale disfuncționale percepute care au avut loc grupele ND, ASR și D.

- Ipoteza 3: Vor exista diferențe semnificative între coeficienții de corelație semnificativi dintre mecanismele de coping și stilurile parentale disfuncționale percepute care au avut loc grupele de adolescenți ND, ASR și D.

Obiectiv 4 (O4): Constă în investigarea relațiilor de mediere între variabilele analizate: distorsiunile cognitive de tip „self-serving” și comportamentele de tip anti-social, mecanismele de coping, stilurile parentale disfuncționale percepute, nivelul de educație, antecedente penale, prezenta părinților, și nivelul de suport social din cadrul fiecărui grup de adolescenți (ND, D, ASR).

- Ipoteza 1: Relația dintre comportamentul disfuncțional general al mamei perceput și dezvoltarea comportamentului antisocial va fi mediată de consumul de substanțe și de alcool (ca potențial mecanism de coping) la grupa de adolescenți ND.
- Ipoteza 2: Relația dintre supra-controlul mamei perceput și dezvoltarea comportamentului antisocial direct va fi mediată de consumul de substanțe și de alcool (ca potențial mecanism de coping) la grupa de adolescenți ND.
- Ipoteza 3: Relația dintre supra-controlul mamei perceput și agresiunea fizică va fi mediată de consumul de substanțe și de alcool (ca potențial mecanism de coping) la grupa de adolescenți ND.
- Ipoteza 4: Relația dintre indiferența mamei percepute și blamarea celorlalți va fi mediată de consumul de substanțe și de alcool (ca potențial mecanism de coping) la grupa ND.
- Ipoteza 5: Relația dintre comportamentul disfuncțional general al mamei perceput și copingul evitant va fi mediată de dezvoltarea comportamentului antisocial la grupa ND.
- Ipoteza 6: Relația dintre abuzul mamei perceput și negare va fi mediată de dezvoltarea comportamentului antisocial la grupa ND.
- Ipoteza 7: Relația dintre abuzul mamei perceput și consumul de substanțe și de alcool va fi mediată de dezvoltarea comportamentului antisocial la grupa ND.
- Ipoteza 8: Relația dintre abuzul mamei perceput și negare va fi mediată de dezvoltarea dezvoltarea comportamentului antisocial direct la grupa ND.
- Ipoteza 9: Relația dintre abuzul mamei perceput și consumul de substanțe și de alcool va fi mediată de dezvoltarea dezvoltarea comportamentului antisocial direct la grupa ND.
- Ipoteza 10: Relația dintre abuzul mamei perceput și negare va fi mediată de blamarea celorlalți la grupa ND.
- Ipoteza 11: Relația dintre abuzul mamei perceput și consumul de substanțe și de alcool va fi mediată de blamarea celorlalți la grupa ND.
- Ipoteza 12: Relația dintre abuzul mamei perceput și negare va fi mediată de plasarea răului în față la grupa ND.
- Ipoteza 13: Relația dintre abuzul mamei perceput și consumul de substanțe și de alcool va fi mediată de agresiunea fizică la grupa ND.
- Ipoteza 14: Relația dintre abuzul mamei perceput și negare va fi mediată de opoziționismul provocator la grupa ND.
- Ipoteza 15: Relația dintre nivelul de educație și comportamentul anti-social va fi mediată de nivelul de suport social la grupa D.
- Ipoteza 16: Relația dintre nivelul de educație și comportamentul anti-social indirect va fi mediată de nivelul de suport social la grupa D.
- Ipoteza 17: Relația dintre nivelul de educație și furt va fi mediată de nivelul de suport social la grupa de adolescenți D.
- Ipoteza 18: Relația dintre nivelul de educație și minimizare/etichetare necorespunzătoare va fi mediată de nivelul de suport social la grupa de adolescenți D.

- Ipoteza 19: Relația dintre antecedente penale și comportamentul anti-social direct va fi mediată de nivelul de suport social la grupa de adolescenți D.

3.2.3. Participanți

În acest studiu au participat 96 de adolescenți care aparțin grupului de nedelinvenți (ND), 27 de tineri care aparțin grupului de adolescenți supuși riscului (ASR) și 55 de adolescenți care aparțin grupului de delinvenți (D) din România. Participanții au fost selectați din Centrul de Re-educare Buziaș, Penitenciarul din Arad, Serviciul de Probațiune Arad, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Arad și Colegiul Economic din Arad.

În cadrul grupei ND (N = 96), 52 de participanți aparțin genului feminin (54.2 %), 43 de participanți aparțin genului masculin (44.8 %) și 1 participant nu și-a declarat genul (1 %), cu vârstele cuprinse între 14 și 20 de ani și o de media de vârstă de 16.05 (SD = 1.21).

În ceea ce privește grupa ASR (N=27), 10 participanți aparțin genului feminin (37 %) și 17 participanți aparțin genului masculin (63 %), cu vârstele cuprinse între 13 și 18 ani, media de vârstă de 15.04 (SD = 1.74).

În ceea ce privește grupa D (N=55), 6 participanți aparțin genului feminin (10.9 %) și 49 participanți aparțin genului masculin (89.1 %), cu vârstele cuprinse între 15 și 19 ani, media de vârstă fiind de 17.13 (SD = .92).

3.2.4. Instrumente

Chestionarul COPE (Carver et al., 1989) – Inițial, acest chestionar a fost elaborat de Carver et al. (1989) și evaluează modul în care indivizii gestionează stresul dintr-o perspectivă dispozițională, iar acest instrument integrează modelul stresului elaborat de Lazarus & Folkman (1987). Autorii (Carver et al., 1989) au descris 4 categorii de mecanisme de coping, după cum urmează: copingul centrat pe problemă (reprezentat de: abordarea afectivă, planificare și eliminarea activităților concurente), copingul centrat pe emoție (reprezentat de: reinterpretarea pozitivă, abținere, acceptare și orientarea spre religie), copingul centrat pe căutarea suportului social (reprezentat de: suportul social instrumental, suportul social emoțional și focalizarea pe exprimarea emoțiilor) și copingul evitant (reprezentat de negare, pasivitate mentală și pasivitate comportamentală). Pe parcursul anilor, chestionarul COPE a suferit anumite modificări, iar acesta a fost tradus, adaptat și validat pe populație românească de Crașovan & Sava (2013), având un număr de 60 de itemi care reprezintă 15 mecanisme de coping. Fiecare dintre aceste 15 strategii este evaluată de 4 itemi. Chestionarul se prezintă cu o consistență internă, variind de la .48 la .92, având valoarea media al coeficientului alpha pentru cele 15 subscale de .70 (Crașovan & Sava, 2013).

Răspunsul la acest instrument se face pe o scală de tip Likert, variind de la unu la patru, în care cifra 1 este reprezentată de „De obicei nu fac asta deloc” iar cifra 4 este reprezentată de „De obicei fac asta în mare măsură.”

Cele 15 strategii de coping sunt: copingul centrat pe problemă (1 - copingul activ, 2 - planificarea și 3 - eliminarea activităților concurente), copingul centrat pe emoție (4 - reinterpretarea pozitivă, 5 - reținerea de la acțiune, 6 - acceptarea și 7 - orientarea spre religie), copingul centrat pe căutarea suportului social (8 - suportul social instrumental, 9 - suportul social emoțional și 10 - exprimarea emoțiilor), copingul evitant (11 - negarea, 12 - pasivitatea mentală și 13 - pasivitatea comportamentală), 14 - consumul de substanțe și 15 - Umorul (Crașovan & Sava, 2013).

Chestionarul „How I Think” (HIT) – Pentru a evalua comportamentul anti-social al adolescenților a fost utilizat chestionarul How Think Think (Barriga et al., 2001), care a fost conceput pentru a măsura distorsiunile cognitive de tip „self serving” (Centrate pe sine, Blamarea celorlalți, Minimizare/etichetare necorespunzătoare, Plasarea răului în față) și patru categorii de comportament anti-social (Opoziționism provocator, Agresiune fizică, Minciună și Furt). HIT (Barriga et al., 2001)

este alcătuit din 54 de întrebări, cu variante de răspuns de tip Likert de 6 puncte, variind de la dezacord total (1) până la acord total (6). Din cele 54 de întrebări, 39 sunt concepute pentru a evalua cele patru distorsiuni cognitive "self-serving" și cele patru categorii de comportament antisocial, 8 întrebări evaluează nivelul dezirabilității sociale și 7 întrebări sunt proiectate ca filtre pozitive pentru a ascunde cele 39 de întrebări (Barriga et al., 2001). Suma sub-scalelor Opoziționism provocator și Agresiune fizică scala clară Scala Clară (acțiuni anti-sociale care includ confruntarea directă cu victima), iar suma sub-scalelor Minciună și Furt construiește Scala Ascunsă (reprezentată de acte cu conținut anti-social care se confruntă în mod indirect cu victima); în total, chestionarul este format din 12 scale și sub-scale (Barriga et al., 2001). HIT a fost validat lingvistic într-un studiu anterior, cu o consistență internă care variază între .531 (filtre pozitive) și .863 (scala cu semnificație clară), cu un coeficient alpha-Cronbach pentru întregul chestionar de .914 (Demeter et al., 2018).

Chestionarul Evaluării Stilurilor Parentale - The Measure of Parental Style (MOPS) – Chestionarul MOPS (The Measure of Parental Style; Parker et al., 1997) a fost realizat în vederea evaluării contribuțiilor disfuncționale parentale percepute, cum ar fi abuzul, indiferența și supracontrolul. Chestionarul MOPS a fost inspirat din Instrumentul Legăturilor Parentale (PBI; Parker et al., 1997; Parker et al., 1979).

Chestionarul MOPS este conceput din 15 întrebări, cu variante de răspuns pe o scală de tip Likert (de 4 puncte), variind de la 0 (deloc adevărat) la 3 (extrem de adevărat). Fiecare item are variante de răspuns și pentru comportamentul maternal perceput și pentru cel paternal perceput; chestionarul este constituit din 3 scale, după cum urmează: indiferență (este reprezentată de 6 itemi), abuz (este reprezentat de 5 itemi) și supra-control (este reprezentat de 4 itemi) (Parker et al., 1997). MOPS a fost validat lingvistic într-un studiu anterior, cu o consistență internă care variază între .525 (supra-control mamă) și .920 (Indiferență tată), cu un coeficient pe întregul chestionar de .842 (variant care se referă la tată) și .822 (variant care se referă la tată) (Demeter et al., 2017).

Fișa de evaluare la nivel instituțional – Această fișă standardizată cuprinde informații privind nivelul de educație, antecedentele penale, prezența părinților (familie mono sau bi parentală sau situație fără părinți) și nivelul de suport social (numărul de vizite, convorbiri telefonice și susținere materială) au fost obținute pentru fiecare participant în parte de la fișa instituțională de evaluare psihologică/individuală, furnizată de Penitenciarul Arad din România, Centrul de Reeducare Buzias din România, Serviciul de Probațiune Arad și Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Arad.

3.2.5. Design

În cadrul acestui studiu se va realiza un studiu corelațional și comparativ (în funcție de ipoteze), în care se vor analiza diferențele și relațiile de asociere privind variabilele evaluate pentru fiecare eșantion care va participa la acest studiu: adolescenți cu statut de delincvenți, adolescenți nedelincvenți și adolescenți supuși riscului.

Variabilele sunt următoarele: distorsiunile cognitive de tip „self-serving”: scala cu semnificație clară (opoziționismul provocator și agresiunea fizică), scala cu semnificație ascunsă (minciuna și furtul), centrate pe sine, blamarea celorlalți, minimizare/etichetare necorespunzătoare și plasarea răului în față (evaluate cu Chestionarul HIT; Barriga et al., 2001); mecanismele de coping: copingul centrat pe problemă (copingul activ, planificarea și eliminarea activităților concurente), copingul centrat pe emoție (reinterpretarea pozitivă, reținerea de la acțiune, acceptarea și orientarea spre religie), copingul centrat pe căutarea suportului social (suportul social instrumental, suportul social emoțional și exprimarea emoțiilor), copingul evitant (negarea, pasivitatea mentală și pasivitatea comportamentală), consumul de substanțe și umorul (evaluate cu Chestionarul COPE; Carver et al., 1989); stilurile parentale disfuncționale: indiferență, abuz și supracontrol parental (evaluate cu Chestionarul MOPS;

Parker et al., 1997); nivelul de educație, antecedentele penale, prezența părinților și nivelul de suport social (obținute din fișa de evaluare la nivel instituțional).

Pentru **primele 3 ipoteze de la primul obiectiv (O1)** se va utiliza un design corelațional, având ca **variabile dependente** scalele și sub-scalele chestionarului HIT (Barriga et al., 2001) și scalele și subscalele chestionarului COPE (Carver et al., 1989) (pentru ipoteza 1); scalele și sub-scalele chestionarului HIT (Barriga et al., 2001) și scalele și sub-scalele chestionarului MOPS (Parker et al., 1997) (pentru ipoteza 2); și scalele și subscalele chestionarului COPE (Carver et al., 1989) și și sub-scalele chestionarului MOPS (Parker et al., 1997) (pentru ipoteza 3). Pentru **ipoteza 4 de la O1** se va utiliza un design non-experimental comparativ, având ca **variabilă independentă** statutul personal al participanților clasificat în trei categorii: delincvenți, nedelincvenți și adolescenți supuși riscului, iar ca și **variabile dependente** se vor include scalele și subscalele chestionarului HIT (Barriga et al., 2001, adaptat lingvistic), COPE (Carver et al., 1989) și MOPS (Parker et al., 1997, adaptat lingvistic).

Pentru **ipotezele de la obiectivul 2 (O2)** se va utiliza un design corelațional, având ca **variabile dependente** nivelul de educație și scalele și sub-scalele chestionarului HIT (Barriga et al., 2001) (pentru ipoteza 1); nivelul de educație și scalele și subscalele chestionarului COPE (Carver et al., 1989) (pentru ipoteza 2); nivelul de educație și și scalele și sub-scalele chestionarului MOPS (Parker et al., 1997) (pentru ipoteza 3); prezența părinților și scalele și sub-scalele chestionarului HIT (Barriga et al., 2001) (pentru ipoteza 4); prezența părinților și scalele și subscalele chestionarului COPE (Carver et al., 1989) (pentru ipoteza 5); prezența părinților și și scalele și sub-scalele chestionarului MOPS (Parker et al., 1997) (pentru ipoteza 6); nivelul de suport social și scalele și sub-scalele chestionarului HIT (Barriga et al., 2001) (pentru ipoteza 7); nivelul de suport social și și scalele și sub-scalele chestionarului COPE (Carver et al., 1989) (pentru ipoteza 8); nivelul de suport social și și scalele și sub-scalele chestionarului MOPS (Parker et al., 1997) (pentru ipoteza 9); antecedentele penale și scalele și sub-scalele chestionarului HIT (Barriga et al., 2001) (pentru ipoteza 10); antecedentele penale și scalele și subscalele chestionarului COPE (Carver et al., 1989) (pentru ipoteza 11); antecedentele penale și și scalele și sub-scalele chestionarului MOPS (Parker et al., 1997) (pentru ipoteza 12); nivelul de educație, prezența părinților, nivelul de suport social și antecedente penale (pentru ipoteza 13).

Pentru **ipotezele de la obiectivul 3 (O3)** se va utiliza un design non-experimental comparativ, având ca **variabilă independentă** grupul din care fac parte participanții (ND, ASR și D) și ca **variabile dependente** se vor include coeficienții de corelație semnificativi care au loc pentru fiecare grupă între scalele chestionarului HIT (Barriga et al., 2001) și COPE (Carver et al., 1989) (Ipoteza 1), între scalele chestionarului HIT (Barriga et al., 2001) și MOPS (Parker et al., 1997) (Ipoteza 2) și între scalele chestionarului COPE (Carver et al., 1989) și MOPS (Parker et al., 1997) (Ipoteza 3). Această procedură este posibilă dacă comparațiile sunt efectuate pe aceleași variabile de către două grupuri diferite și dacă coeficienții de corelație comparați sunt semnificativi statistic; modul de a face acest lucru se poate realiza prin transformarea valorilor coeficienților de corelație, sau valorile r , în scoruri z (Statistics Solutions, n.d.). Această transformare, cunoscută și sub numele de transformarea r de la Fisher, este făcută astfel încât scorurile z să poată fi comparate și analizate pentru a vedea dacă diferențele sunt semnificative statistic prin obținerea scorurilor z observabile (Statistics Solutions, n.d.).

Pentru **ipotezele de la obiectivul 4 (O4)** se va utiliza un design non-experimental de analiză de mediere, având ca variabile la grupa de **nedelincvenți**: pentru ipoteza 1, **variabila independentă (VI)** – Comportamentul disfuncțional general al mamei perceput, **variabila dependentă (VD)** – Dezvoltarea comportamentului anti-social și **variabila mediatoare (VM)** – Consumul de substanțe și de alcool; pentru ipoteza 2, **variabila independentă (VI)** – Supra-controlul mamei perceput, **variabila dependentă (VD)** – Dezvoltarea comportamentului antisocial direct și **variabila mediatoare (VM)** – Consumul de substanțe și de alcool; pentru ipoteza 3, **VI** – Supra-controlul mamei perceput, **VD** –

Agresiunea fizică și **VM** – Consumul de substanțe și de alcool; pentru ipoteza 4, **VI** – Indiferența mamei percepute, **VD** – Blamarea celorlalți și **VM** – Consumul de substanțe și de alcool; pentru ipoteza 5, **VI** – Comportamentul disfuncțional general al mamei perceput, **VD** – Copingul evitant și **VM** – Dezvoltarea comportamentului antisocial; pentru ipoteza 6, **VI** – Abuzul mamei perceput, **VD** – Negare și **VM** – Dezvoltarea comportamentului antisocial; pentru ipoteza 7, **VI** – Abuzul mamei perceput, **VD** – Consumul de substanțe și de alcool și **VM** – Dezvoltarea comportamentului antisocial; pentru ipoteza 8, **VI** – Abuzul mamei perceput, **VD** – Negare și **VM** – Dezvoltarea dezvoltarea comportamentului antisocial direct; pentru ipoteza 9, **VI** – Abuzul mamei perceput, **VD** – Consumul de substanțe și de alcool și **VM** – Dezvoltarea dezvoltarea comportamentului antisocial direct; pentru ipoteza 10, **VI** – Abuzul mamei perceput, **VD** – Negare și **VM** – Blamarea celorlalți; pentru ipoteza 11, **VI** – Abuzul mamei perceput, **VD** – Consumul de substanțe și de alcool și **VM** – Blamarea celorlalți; pentru ipoteza 12, **VI** – Abuzul mamei perceput, **VD** – Negare și **VM** – Plasarea răului în față; pentru ipoteza 13, **VI** – Abuzul mamei perceput, **VD** – Consumul de substanțe și de alcool și **VM** – Agresiunea fizică; pentru ipoteza 14, **VI** – Abuzul mamei perceput, **VD** – Negare și **VM** – Opoziționismul provocator; și la grupa de **delincvenți**: pentru ipoteza 15, **VI** – Nivelul de educație, **VD** – Comportamentul anti-social și **VM** – Nivelul de suport social; pentru ipoteza 16, **VI** – Nivelul de educație, **VD** – Comportamentul anti-social indirect și **VM** – Nivelul de suport social; pentru ipoteza 17, **VI** – Nivelul de educație, **VD** – Furt și **VM** – Nivelul de suport social; pentru ipoteza 18, **VI** – Nivelul de educație, **VD** – Minimizare/etichetare necorespunzătoare și **VM** – Nivelul de suport social; și pentru ipoteza 19, **VI** – Antecedentele penale, **VD** – Comportamentul anti-social direct și **VM** – Nivelul de suport social;

Pentru a calcula efectul de mediere, s-au urmărit o serie de pași pentru fiecare ipoteză în parte (Baron & Kenny, 1986; Shrout & Bolger, 2002; Hayes, 2013; Kahn, 2014): 1. Verificarea dacă toate variabilele studiate la O4 se asociază între ele într-un mod semnificativ statistic ($p < .05$); 2. Determinarea căii c - prin regresarea variabilei dependente (VD) pe variabila independentă (VI), pentru fiecare ipoteză în parte (O4), pentru confirmarea faptului că VI este un predictor semnificativ al VD; 3. Determinarea căii a - prin regresarea mediatorului (VM) pe variabila independentă (VI), pentru fiecare ipoteză în parte (O4), pentru confirmarea faptului că VI este un predictor semnificativ al VM; 4. Determinarea căilor b și c' - prin regresarea VD atât pe VM cât și pe VI, pentru fiecare ipoteză în parte (O4), pentru confirmarea faptului că mediatorul este un predictor semnificativ al variabilei dependente (calea b); calea b ar trebui să fie semnificativă statistic; calea c' ar trebui să se reducă din semnificație (mediere parțială) sau chiar să devină nesemnificativă statistic (mediere completă); 5. Utilizarea procedurilor de bootstrapping și a testului Sobel - pentru a testa semnificația efectului indirect prin utilizarea versiunii PROCESS macro 2.16 (Hayes, 2012-2018); ca efectul indirect să fie nesemnificativ statistic, coeficienții intervalului de încredere nu trebuie să depășească 0.

3.2.6. Procedură de colectare a datelor

Obținerea acordului de colectare de date a constat în realizarea de cereri standard aprobate de către Universitatea Babeș Bolyai, Cluj Napoca, în vederea asigurării accesului în instituții (Penitenciarul Arad, Centrul de Reeducare Buzias, Serviciul de Probațiune Arad, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Arad și Colegiul Economic Arad) și la fișele de evaluare la nivel instituțional. Chestionarele COPE (Carver et al., 1989), HIT (Barriga et al., 2001) și MOPS (Parker et al., 1997) au fost administrate subiecților prin probe creion-hârtie, iar aceștia au fost informați că participă la o cercetare privind adolescenții. De asemenea, subiecților li s-a garantat confidențialitatea datelor. Suportul social, antecedentele penale și nivelul de educație au fost extrase din fișa de evaluare la nivel instituțional. Colectarea datelor a avut loc în perioada octombrie 2017 – ianuarie 2018, iar completarea pachetului de chestionare a durat aproximativ 40 de minute pentru fiecare participant.

3.2.7. Rezultate

Toate datele au fost prelucrate cu ajutorul programului SPSS versiunea 17, iar pe lângă variabilele menționate mai sus, au fost calculate și scorurile pentru scala „*Anomalous Responding*” (scală care reprezintă dezirabilitatea socilă) a Chestionarului HIT (Barriga et al., 2001) pentru a controla nivelul de sinceritate a răspunsurilor date la chestionarele din acest studiu. Conform literaturii de specialitate (Barriga et al., 2001), dacă scorul la scala „*Anomalous Responding*” este mai mare de valoarea 4.00, atunci protocolul este suspect în ceea ce privește sinceritatea răspunsului; dacă scorul este mai mare de 4,25, atunci protocolul poate să nu fie luat în considerare. Valoările medilor pentru scala „*Anomalous Responding*” din eșantioanele studiate sunt: $M = 3.21$ ($SD = .95$) pentru adolescenții nedelinvenți ($N=96$), $M = 3.04$ ($SD = .84$) pentru adolescenții supuși riscului ($N=27$) și $M = 3.23$ ($SD = 1.15$) pentru adolescenții delinvenți ($N = 55$). Aceste valori indică faptul că participanții studiului au oferit răspunsuri sincere la elementele chestionarelor.

Pentru fiecare chestionar și grup de adolescenți, s-au obținut următoarele **proprietăți psihometrice (alpha-cronbach)**.

Coeficienții Alpha Cronbach pentru grupa de adolescenți nedelinvenți se prezintă în felul următor: Pentru chestionarul HIT, coeficienții variază de la .710 (Opoziționism provocator) până la .923 (Total HIT); Pentru chestionarul COPE, coeficienții variază de la .305 (Pasivitate mentală) până la .921 (Consumul de substanțe și de alcool); Pentru chestionarul MOPS, coeficienții variază de la .645 (Supra-control mamă) până la .952 (Indiferență tată).

Pentru grupa de adolescenți supuși riscului, coeficienții Alpha Cronbach se prezintă în felul următor: Pentru chestionarul HIT, coeficienții variază de la .511 („*Anomalous Responding*”) până la .876 (Total HIT); Pentru chestionarul COPE, coeficienții variază de la .246 (Negare) până la .861 (Coping centrat pe emoție); Pentru chestionarul MOPS, coeficienții variază de la .244 (Supra-control tată) până la .837 (Indiferență mamă).

Pentru grupa de adolescenți delinvenți, coeficienții Alpha Cronbach se prezintă în felul următor: Pentru chestionarul HIT, coeficienții variază de la .736 (Minciuna) până la .931 (Total HIT); Pentru chestionarul COPE, coeficienții variază de la .013 (Reinterpretare pozitivă) până la .915 (Consumul de substanțe și de alcool); Pentru chestionarul MOPS, coeficienții variază de la .473 (Supra-control mamă) până la .914 (Total tată).

Datorită faptului că la grupa de adolescenți supuși riscului coeficientul Alpha Cronbach pentru scala de Supra-control tată a fost de -.140 (.360 pentru nedelinvenți și .594 pentru delinvenți) s-a eliminat itemul 1 de la chestionarul MOPS din ecuație de la toate grupele pentru a crește valoarea acestuia. Ca și consecință, s-au recalculat coeficienții Alpha și pentru Total tată (deoarece și aceasta scală conține itemul 1, care a fost scos din scala de supra-control tată). Coeficienții Alpha Cronbach pentru Total tată (cu itemul 1 inclus) au fost .890 pentru nedelinvenți, .737 pentru adolescenții supuși riscului și .899 pentru delinvenți.

În cazul coeficienților foarte mici înregistrați la două subscale (reinterpretare pozitivă și reținerea de la acțiune) în cazul adolescenților cu statut de delinvenți, s-a realizat verificarea acestora prin proceduri standard (recalculare, verificarea cotărilor inverse). Este posibil ca acești itemi să fi avut un nivel mai scăzut de comprehensibilitate decât ceilalți (Exemple de itemi la subscala reinterpretare pozitivă ar fi: *Încerc să mă dezvolt ca persoană ca rezultat al experienței mele de viață* sau *Încerc să văd problema în lumină diferită, pentru a o face să pară mai pozitivă*; exemple de itemi la subscala reținerea de la acțiune ar fi: *Amân a face ceva în legătură cu problema până situația o permite* sau *Mă oblig să aștept momentul propice pentru a face ceva*).

Pentru a determina tipul de proceduri statistice utilizate mai departe în acest studiu s-a calculat distribuția normalității cu testul Shapiro-Wilk pentru fiecare scală și sub-scală a instrumentelor folosite, în funcție de grupă (ND, SR, D).

Pentru grupa de adolescenți nedelinvenți, scalele care nu au respectat o distribuție normală sunt: Total HIT, Scală clară, Scală ascunsă, Centrate pe sine, Blamarea celorlalți, Minimizare/etichetare necorespunzătoare, Plasarea răului în față, Agresiune fizică, Furt, Planificare, Reinterpretare pozitivă, Reținere acțiune, Orientarea spre religie, Suport social instrumental, Suport social emoțional, Coping evitant, Negare, Pasivitate mentală, Pasivitate comportamentală, Consumul de substanțe și de alcool, Umor, Total tată, Indiferență tată, Abuz tată, Supra-control tată, Total mamă, Indiferență mamă, Abuz mamă și Supra-control mamă.

Pentru grupa de adolescenți supuși riscului, scalele care nu au respectat o distribuție normală sunt: Centrate pe sine, Orientarea spre religie, Suport social emoțional, Consumul de substanțe și de alcool, Indiferență tată, Abuz tată, Supra-control tată și Supra-control mamă.

Pentru grupa de adolescenți delinvenți, scalele care nu au respectat o distribuție normală sunt: Scală clară, Scală ascunsă, Plasarea răului în față, Agresiune fizică, Furt, Coping activ, Planificare, Reinterpretare pozitivă, Orientarea spre religie, Coping orientat spre suport social, Suport social instrumental, Suport social emoțional, Pasivitate mentală, Consumul de substanțe și de alcool, Umor, Total tată, Indiferență tată, Abuz tată, Supra-control tată, Total mamă, Indiferență mamă și Abuz mamă. Analiza statistică ulterioară s-a realizat în funcție de aceste rezultate privind distribuția datelor.

Obiectivul 1

Ipoteza 1

Având în vedere că s-a infirmat ipoteza nulă pentru un număr ridicat de scale la cele 3 grupe în ceea ce privește distribuția normalității (care afirmă că distribuția pe scale va fi una normală), se va utiliza testul de corelație Spearman. Așadar, pentru a verifica dacă există o relație de asociere între variabilele menționate, se va utiliza corelația Spearman pentru fiecare grup în parte.

Pentru grupa de adolescenți nedelinvenți, s-au obținut următoarele corelații **positive**: scorurile de la HIT cu scorurile de la Copingul evitant ($r = .337, p < .01$), Negarea ($r = .340, p < .01$), Pasivitatea comportamentală ($r = .264, p < .01$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .387, p < .01$) și Umor ($r = .302, p < .01$); scorurile de la Scala clară cu scorurile de la Copingul evitant ($r = .356, p < .01$), Negarea ($r = .342, p < .01$), Pasivitatea comportamentală ($r = .218, p < .05$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .431, p < .01$) și Umor ($r = .306, p < .01$); scorurile de la Scala ascunsă cu scorurile de la Copingul evitant ($r = .289, p < .01$), Negarea ($r = .300, p < .01$), Pasivitatea comportamentală ($r = .298, p < .01$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .303, p < .01$) și Umor ($r = .250, p < .05$); scorurile de la distorsiunile cognitive Centrate pe sine cu scorurile de la Copingul centrat pe problemă ($r = .243, p < .05$), Copingul activ ($r = .205, p < .05$), Planificare ($r = .225, p < .05$), Negare ($r = .255, p < .05$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .212, p < .05$) și Umor ($r = .292, p < .01$); scorurile de la distorsiunile cognitive Blamarea celorlalți cu scorurile de la Copingul evitant ($r = .342, p < .01$), Negare ($r = .351, p < .01$), Pasivitate comportamentală ($r = .264, p < .01$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .392, p < .01$) și Umor ($r = .245, p < .05$); scorurile de la distorsiunile cognitive Minimizare/etichetare necorespunzătoare cu scorurile de la Copingul evitant ($r = .272, p < .01$), Negare ($r = .242, p < .05$), Pasivitate comportamentală ($r = .317, p < .01$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .347, p < .01$) și Umor ($r = .217, p < .05$); scorurile de la distorsiunile cognitive Plasarea răului în față cu scorurile de la Copingul evitant ($r = .411, p < .01$), Negare ($r = .338, p < .01$), Pasivitate mentală ($r = .240, p < .05$), Pasivitate comportamentală ($r = .274, p < .01$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .401, p < .01$), Umor ($r = .322, p < .01$) și Acceptare ($r = .230, p < .05$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Opoziționism provocator cu scorurile de la Copingul evitant ($r = .343, p < .01$), Negare ($r = .322, p < .01$), Pasivitate mentală ($r = .234, p < .05$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .358, p < .01$) și Umor ($r = .296, p < .01$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Agresiune fizică cu scorurile de la Copingul centrat pe problemă ($r = .225, p < .05$), Eliminarea activităților concurente ($r = .210, p < .05$), Copingul evitant ($r = .325, p < .01$).

.01), Negare ($r = .335, p < .01$), Pasivitate comportamentală ($r = .214, p < .05$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .453, p < .01$), Umor ($r = .292, p < .01$) și Acceptare ($r = .207, p < .05$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Minciună cu scorurile de la Copingul evitant ($r = .303, p < .01$), Negare ($r = .278, p < .01$), Pasivitate comportamentală ($r = .280, p < .01$) Consumul de substanțe și de alcool ($r = .319, p < .01$) și Umor ($r = .239, p < .05$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Furt cu scorurile de la Negare ($r = .242, p < .05$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .211, p < .05$) și Umor ($r = .235, p < .05$). Corelații **negative** sunt: scorurile de la distorsiunile cognitive Plasarea răului în față cu scorurile de la Suportul social emotional ($r = -.230, p < .05$).

Pentru grupa de adolescenți supuși riscului, s-au obținut următoarele corelații **pozitive** semnificative statistic: scorurile de la HIT cu scorurile de la Eliminarea activităților concurente ($r = .417, p < .05$), Acceptare ($r = .387, p < .05$), Exprimarea emoțiilor ($r = .415, p < .05$) și Negare ($r = .394, p < .05$); scorurile de la Scala clară cu scorurile de la Coping evitant ($r = .459, p < .05$), Negare ($r = .544, p < .01$), Eliminarea activităților concurente ($r = .530, p < .01$), Acceptare ($r = .474, p < .05$) și Exprimarea emoțiilor ($r = .548, p < .01$); scorurile de la distorsiunile cognitive Centrare pe sine cu scorurile de la Eliminarea activităților concurente ($r = .480, p < .05$), Acceptare ($r = .468, p < .05$), Exprimarea emoțiilor ($r = .459, p < .05$) și Pasivitate comportamentală ($r = .436, p < .05$); scorurile de la distorsiunile cognitive Blamarea celorlalți cu scorurile de la Coping evitant ($r = .396, p < .05$), Negare ($r = .453, p < .01$), Exprimarea emoțiilor ($r = .430, p < .05$) și Consumul de substanțe și de alcool ($r = .438, p < .01$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Opoziționism provocator cu scorurile de la Exprimarea emoțiilor ($r = .500, p < .01$) și Negare ($r = .422, p < .05$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Agresiune Fizică cu scorurile de la Eliminarea activităților concurente ($r = .458, p < .05$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Furt cu scorurile de la Consumul de substanțe și de alcool ($r = .422, p < .05$).

Pentru grupa de adolescenți delincvenți, s-au obținut următoarele corelații **pozitive**: scorurile de la HIT cu scorurile de la Coping Evitant ($r = .478, p < .01$), Negare ($r = .437, p < .01$) Pasivitate mentală ($r = .313, p < .05$), Pasivitate comportamentală ($r = .319, p < .05$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .557, p < .01$), Umor ($r = .327, p < .05$) și Eliminarea activităților concurente ($r = .287, p < .05$); scorurile de la Scala clară cu scorurile de la Coping Evitant ($r = .461, p < .01$), Negare ($r = .377, p < .01$) Pasivitate mentală ($r = .329, p < .05$), Pasivitate comportamentală ($r = .340, p < .05$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .505, p < .01$), Umor ($r = .290, p < .05$) și Eliminarea activităților concurente ($r = .311, p < .05$); scorurile de la Scala ascunsă cu scorurile de la Coping Evitant ($r = .462, p < .01$), Negare ($r = .451, p < .01$) Pasivitate mentală ($r = .279, p < .05$), Pasivitate comportamentală ($r = .309, p < .05$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .572, p < .01$), Umor ($r = .376, p < .01$), Eliminarea activităților concurente ($r = .267, p < .05$) și Exprimarea Emoțiilor ($r = .274, p < .05$); scorurile de la distorsiunile cognitive Centrare pe sine cu scorurile de la Coping Evitant ($r = .379, p < .01$), Negare ($r = .355, p < .01$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .541, p < .01$) și Umor ($r = .368, p < .01$); scorurile de la distorsiunile cognitive Blamarea celorlalți cu scorurile de la Coping Evitant ($r = .356, p < .01$), Negare ($r = .296, p < .05$), Pasivitate mentală ($r = .271, p < .05$), Pasivitate comportamentală ($r = .268, p < .05$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .504, p < .01$), Umor ($r = .274, p < .05$), Eliminarea activităților concurente ($r = .270, p < .05$) și Reținerea de la acțiune ($r = .336, p < .05$); scorurile de la distorsiunile cognitive Minimizare/etichetare necorespunzătoare cu scorurile de la Coping Evitant ($r = .428, p < .01$), Negare ($r = .455, p < .01$), Pasivitate comportamentală ($r = .271, p < .05$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .507, p < .01$) și Umor ($r = .308, p < .05$); scorurile de la distorsiunile cognitive Plasarea răului în față cu scorurile de la Coping Evitant ($r = .526, p < .01$), Negare ($r = .415, p < .01$), Pasivitate mentală ($r = .355, p < .01$), Pasivitate comportamentală ($r = .371, p < .01$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .445, p < .01$) și Umor ($r = .310, p < .05$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Opoziționism provocator cu scorurile de la Coping Evitant ($r = .591, p < .01$), Negare ($r = .496, p < .01$), Pasivitate mentală ($r =$

.455, $p < .01$), Pasivitate comportamentală ($r = .401$, $p < .01$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .429$, $p < .01$) și Umor ($r = .282$, $p < .05$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Agresiune fizică cu scorurile de la Consumul de substanțe și de alcool ($r = .453$, $p < .01$) și Eliminarea activităților concurente ($r = .360$, $p < .01$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Minciună cu scorurile de la Copingul centrat pe emoție ($r = .320$, $p < .05$), Reținerea de la acțiune ($r = .349$, $p < .01$), Copingul centrat pe suport social ($r = .345$, $p < .01$), Suport social instrumental ($r = .337$, $p < .05$), Exprimarea emoțiilor ($r = .395$, $p < .01$), Coping Evitant ($r = .513$, $p < .01$), Negare ($r = .372$, $p < .01$), Pasivitate mentală ($r = .415$, $p < .01$), Pasivitate comportamentală ($r = .375$, $p < .01$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .315$, $p < .05$) și Umor ($r = .287$, $p < .05$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Furt cu scorurile de la Coping Evitant ($r = .331$, $p < .05$), Negare ($r = .385$, $p < .01$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = .591$, $p < .01$) și Umor ($r = .315$, $p < .05$).

Ipoteza 2

Pentru a verifica dacă există asocieri între distorsiunile cognitive de tip „self-serving”, comportamentele de tip anti-social și stilurile parentale disfuncționale percepute, se va utiliza corelația Spearman (deoarece un număr ridicat din scalele menționate mai sus nu au respectat o distribuție normală) pentru fiecare grup în parte.

Pentru grupa de adolescenți nedelinvenți, s-au obținut următoarele asociații **pozitive** semnificative statistic: scorurile de la HIT cu scorurile de la Total mamă ($r = .242$, $p < .05$) și Abuz mamă ($r = .304$, $p < .01$); scorurile de la Scala clară cu scorurile de la Abuz tată ($r = .217$, $p < .05$), Total mamă ($r = .325$, $p < .01$), Indiferență mamă ($r = .236$, $p < .05$), Abuz mamă ($r = .371$, $p < .01$) și Supra-control mamă ($r = .271$, $p < .01$); scorurile de la distorsiunile cognitive Blamarea celorlalți cu scorurile de la Total mamă ($r = .237$, $p < .05$), Indiferență mamă ($r = .215$, $p < .05$) și Abuz mamă ($r = .298$, $p < .01$); scorurile de la distorsiunile cognitive Minimizare/etichetare necorespunzătoare cu scorurile de la Abuz mamă ($r = .216$, $p < .05$); scorurile de la distorsiunile cognitive Plasarea răului în față cu scorurile de la Abuz tată ($r = .290$, $p < .01$), Total mamă ($r = .375$, $p < .01$), Indiferență mamă ($r = .275$, $p < .01$), Abuz mamă ($r = .396$, $p < .01$) și Supra-control mamă ($r = .301$, $p < .01$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Opoziționism provocator cu scorurile de la Abuz tată ($r = .215$, $p < .05$), Total mamă ($r = .280$, $p < .01$), Abuz mamă ($r = .301$, $p < .01$) și Supra-control mamă ($r = .226$, $p < .05$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Agresiune fizică cu scorurile de la Total mamă ($r = .339$, $p < .01$), Indiferență mamă ($r = .279$, $p < .01$), Abuz mamă ($r = .389$, $p < .01$) și Supra-control mamă ($r = .283$, $p < .01$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Minciună cu scorurile de la Abuz tată ($r = .212$, $p < .05$), Total mamă ($r = .225$, $p < .05$) și Abuz mamă ($r = .296$, $p < .01$).

Pentru grupa de adolescenți supuși riscului, s-au obținut următoarele corelații **pozitive** semnificative: scorurile de la HIT cu scorurile de la Total mamă ($r = .571$, $p < .05$) și Abuz mamă ($r = .602$, $p < .05$); scorurile de la Scala clară cu scorurile de la Supra-control tată ($r = .594$, $p < .05$), Total mamă ($r = .588$, $p < .05$) și Abuz mamă ($r = .644$, $p < .01$); scorurile de la Scala ascunsă cu scorurile de la Total mamă ($r = .517$, $p < .05$); scorurile de la distorsiunile cognitive Centrate pe sine cu scorurile de la Total mamă ($r = .495$, $p < .05$); scorurile de la distorsiunile cognitive Blamarea celorlalți cu scorurile de la Supra-control tată ($r = .614$, $p < .05$), Total mamă ($r = .646$, $p < .01$) și Abuz mamă ($r = .730$, $p < .01$); scorurile de la distorsiunile cognitive Minimizare/etichetare necorespunzătoare cu scorurile de la Total mamă ($r = .505$, $p < .05$); scorurile de la distorsiunile cognitive Plasarea răului în față cu scorurile de la Total mamă ($r = .491$, $p < .05$) și Abuz mamă ($r = .643$, $p < .01$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Opoziționism provocator cu scorurile de la Total mamă ($r = .580$, $p < .05$) și Abuz mamă ($r = .587$, $p < .05$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Agresiune fizică cu scorurile de la Total mamă ($r = .628$, $p < .01$) și Abuz mamă ($r = .701$, $p < .01$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Minciună cu scorurile de la Total

mamă ($r = .496, p < .05$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social furt cu scorurile de la Total tată ($r = .516, p < .05$), Abuz tată ($r = .602, p < .01$) și Supra-control tată ($r = .622, p < .05$).

Pentru grupa de adolescenți delincvenți, s-au obținut următoarele asociații **pozitive** statistic semnificative: scorurile de la HIT cu scorurile de la Total tată ($r = .325, p < .05$), Indiferență tată ($r = .352, p < .05$), Total mamă ($r = .402, p < .01$), Indiferență mamă ($r = .337, p < .05$) și Abuz mamă ($r = .345, p < .05$); scorurile de la Scala clară cu scorurile de la Total tată ($r = .327, p < .05$), Indiferență tată ($r = .391, p < .01$), Total mamă ($r = .372, p < .01$), Indiferență mamă ($r = .373, p < .01$) și Abuz mamă ($r = .311, p < .05$); scorurile de la Scala ascunsă cu scorurile de la Total tată ($r = .304, p < .05$), Indiferență tată ($r = .305, p < .05$), Total mamă ($r = .410, p < .01$), Indiferență mamă ($r = .282, p < .05$) și Abuz mamă ($r = .377, p < .01$); scorurile de la distorsiunile cognitive Centrate pe sine cu scorurile de la Total tată ($r = .375, p < .05$), Indiferență tată ($r = .346, p < .05$), Abuz tată ($r = .346, p < .05$), Total mamă ($r = .496, p < .01$), Indiferență mamă ($r = .381, p < .01$) și Abuz mamă ($r = .490, p < .01$); scorurile de la distorsiunile cognitive Blamarea celorlalți cu scorurile de la Indiferență tată ($r = .303, p < .05$), Total mamă ($r = .398, p < .01$), Indiferență mamă ($r = .412, p < .01$) și Abuz mamă ($r = .346, p < .05$); scorurile de la distorsiunile cognitive Minimizare/etichetare necorespunzătoare cu scorurile de la Total mamă ($r = .291, p < .05$); scorurile de la distorsiunile cognitive Plasarea răului în față cu scorurile de la Indiferență tată ($r = .348, p < .05$) și Total mamă ($r = .282, p < .05$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Opoziționism provocator cu scorurile de la Total mamă ($r = .355, p < .01$), Indiferență mamă ($r = .312, p < .05$) și Abuz mamă ($r = .297, p < .05$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Agresiune fizică cu scorurile de la Total tată ($r = .300, p < .05$), Indiferență tată ($r = .430, p < .01$) și Indiferență mamă ($r = .356, p < .01$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social Minciună cu scorurile de la Total mamă ($r = .387, p < .01$), Indiferență mamă ($r = .322, p < .05$) și Abuz mamă ($r = .307, p < .05$); scorurile de la comportamentele de tip anti-social furt cu scorurile de la Total mamă ($r = .360, p < .01$), Abuz mamă ($r = .319, p < .05$) și Supra-control mamă ($r = .304, p < .05$).

Ipoteza 3

Pentru a verifica dacă există asocieri între mecanismele de coping și stilurile parentale disfuncționale percepute, se va utiliza corelația Spearman (deoarece un număr ridicat din scalele menționate mai sus nu au respectat o distribuție normală) pentru fiecare grup în parte.

Pentru grupa de adolescenți nedelincvenți, s-au obținut următoarele asociații **pozitive** statistic semnificative: scorurile de la Exprimarea emoțiilor cu scorurile de la Supra-control mamă ($r = .209, p < .05$); scorurile de la Coping evitant cu scorurile de la Total mamă ($r = .304, p < .01$), Abuz mamă ($r = .295, p < .01$) și Supra-control mamă ($r = .315, p < .01$); scorurile de la Coping Negare cu scorurile de la Abuz mamă ($r = .240, p < .05$); scorurile de la Pasivitate mentală cu scorurile de la Total mamă ($r = .266, p < .05$), Abuz mamă ($r = .227, p < .05$) și Supra-control mamă ($r = .275, p < .01$); scorurile de la Consumul de substanțe sau de alcool cu scorurile de la Total tată ($r = .251, p < .05$), Indiferență tată ($r = .214, p < .05$), Abuz tată ($r = .231, p < .05$), Total mamă ($r = .349, p < .01$), Indiferență mamă ($r = .250, p < .05$) Abuz mamă ($r = .337, p < .01$) și Supra-control mamă ($r = .353, p < .01$); scorurile de la Umor cu scorurile de la Total mamă ($r = .280, p < .01$), Abuz mamă ($r = .253, p < .05$) și Supra-control mamă ($r = .285, p < .01$). În ceea ce privește asociațiile **negative** semnificative, acestea au fost următoarele: scorurile de la Coping centrat pe emoție cu scorurile de la Indiferență mamă ($r = -.279, p < .01$); scorurile de la Reținerea de la acțiune cu scorurile de la Indiferență mamă ($r = -.257, p < .05$); scorurile de la Orientarea spre religie cu scorurile de la Indiferență mamă ($r = -.327, p < .01$); scorurile de la Coping centrat pe support social cu scorurile de la Indiferență mamă ($r = -.264, p < .05$); scorurile de la Support social emoțional cu scorurile de la Indiferență mamă ($r = -.250, p < .05$).

Pentru grupa de adolescenți supuși riscului, s-au obținut următoarele asociații **pozitive** semnificative statistic: scorurile de la Coping centrat pe emoție cu scorurile de la Supra-control tată (r

= .603, $p < .05$); scorurile de la Reinterpretare pozitivă cu scorurile de la Supra-control tată ($r = .561$, $p < .05$); scorurile de la Aceptare cu scorurile de la Total tată ($r = .635$, $p < .05$), Abuz tată ($r = .569$, $p < .05$), Supra-control tată ($r = .695$, $p < .01$), și Supra-control mamă ($r = .563$, $p < .05$); scorurile de la Orientarea spre religie cu scorurile de la Supra-control tată ($r = .578$, $p < .05$); scorurile de la Coping centrat pe support social cu scorurile de la Supra-control tată ($r = .592$, $p < .05$) și Supra-control mamă ($r = .497$, $p < .05$); scorurile de la Support social emoțional cu scorurile de la Supra-control tată ($r = .523$, $p < .05$) și au corelat negative cu scorurile de la Supra-control mamă ($r = -.594$, $p < .05$); scorurile de la Exprimarea emoțiilor cu scorurile de la Supra-control tată ($r = .528$, $p < .05$); scorurile de la Coping evitant cu scorurile de la Supra-control tată ($r = .633$, $p < .05$); scorurile de la Negare cu scorurile de la Supra-control tată ($r = .584$, $p < .05$); scorurile de la Pasivitate mentală cu scorurile de la Supra-control tată ($r = .594$, $p < .05$); scorurile de la Eliminarea activităților concurente cu scorurile de la Supra-control tată ($r = .527$, $p < .05$), Total mamă ($r = .510$, $p < .05$) și Abuz mamă ($r = .540$, $p < .05$). În ceea ce privește asociațiile **negative** semnificative, acestea au fost următoarele: scorurile de la Reținerea de la acțiune cu scorurile de la Indiferență mamă ($r = -.602$, $p < .05$).

Pentru grupa de adolescenți delincvenți, au fost obținute corelații **pozitive** după cum urmează: scorurile de la Coping centrat pe support social cu scorurile de la Total tată ($r = .385$, $p < .01$), Abuz tată ($r = .355$, $p < .05$), Supra-control tată ($r = .399$, $p < .01$) și Supra-control mamă ($r = .286$, $p < .05$); scorurile de la Support social emoțional cu scorurile de la Supra-control tată ($r = .321$, $p < .05$); scorurile de la Exprimarea emoțiilor cu scorurile de la Total tată ($r = .497$, $p < .01$), Indiferență tată ($r = .354$, $p < .05$), Abuz tată ($r = .457$, $p < .01$), Supra-control tată ($r = .445$, $p < .01$) și Total mamă ($r = .303$, $p < .05$); scorurile de la Coping evitant cu scorurile de la Supra-control tată ($r = .397$, $p < .01$) și Total mamă ($r = .310$, $p < .05$); scorurile de la Negare cu scorurile de la Supra-control mamă ($r = .319$, $p < .05$); scorurile de la Pasivitate mentală cu scorurile de la Supra-control tată ($r = .460$, $p < .01$) și Total mamă ($r = .334$, $p < .05$); scorurile de la Reinterpretare pozitivă cu scorurile de la Supra-control tată ($r = .366$, $p < .05$), Total mamă ($r = .371$, $p < .01$), Abuz mamă ($r = .279$, $p < .05$) și Supra-control mamă ($r = .356$, $p < .01$).

Ipoteza 4

Pentru a verifica dacă există diferențe semnificative între cele 3 grupe de participanți (D, ND și ASR), în ceea ce privește variabilele distorsiunile cognitive de tip „self-serving”, comportamentele de tip anti-social, mecanismele de coping și stilurile parentale disfuncționale percepute, se va utiliza testul ANOVA Welch, deoarece cele trei grupe nu sunt distribuite într-un mod egal ($N = 96$; 27; 55) și anumite variabile nu au respectat omogenitatea variațiilor.

Scalele la care nu s-a respectat omogenitatea variațiilor se prezintă în felul următor: Scală ascunsă, Blamarea celorlalți, Minimizare/etichetare necorespunzătoare, Opoziționism provocator, Furt, Coping centrat pe problema, Coping centrat pe emoție, Reinterpretare pozitivă, Reținere acțiune, Aceptare, Orientarea spre religie, Coping evitant, Consumul de substanțe și de alcool, Total tată, Abuz tată, Total mamă, Indiferență mamă și Abuz mamă. Pentru analiza comparativă a grupurilor, se utilizează metoda ANOVA deoarece în literatură s-a dovedit ca acest test este robust și se poate utiliza chiar dacă nu se respectă o distribuție normală (Schmider et al., 2010; Blanca et al., 2017).

Diferențele semnificative la $p < .01$ s-au înregistrat la scalele: Total HIT (2, 67.115), Welch = 5.651, Scală ascunsă (2, 65.893), Welch = 6.508, Blamarea celorlalți (2, 66.925), Welch = 6.932, Minimizare/etichetare necorespunzătoare (2, 66.350), Welch = 5.073, Furt (2, 65.448), Welch = 13.169, Coping centrat pe problema (2, 65.737), Welch = 21.489, Coping activ (2, 62.877), Welch = 21.147, Planificare (2, 65.650), Welch = 11.040, Eliminarea activităților concurente (2, 65.405), Welch = 8.676, Coping centrat pe emoție (2, 61.780), Welch = 25.180, Reinterpretare pozitivă (2, 61.950), Welch = 8.464, Reținere acțiune (2, 60.315), Welch = 13.260, Orientarea spre religie (2, 67.803), Welch = 21.609, Coping orientat spre support social (2, 65.157), Welch = 10.191, Suport

social instrumental (2, 65.230), Welch = 12.100, Suport social emoțional (2, 68.612), Welch = 6.330, Coping evitant (2, 61.799), Welch = 5.063, Pasivitate comportamentală (2, 61.446), Welch = 7.279, Total tată (2, 36.986), Welch = 7.865, Indiferență tată (2, 36.685), Welch = 7.164, Abuz tată (2, 34.450), Welch = 7.564, Total mamă (2, 42.215), Welch = 8.613, Indiferență mamă (2, 37.176), Welch = 13.234 și Abuz mamă (2, 39.644), Welch = 10.418.

Diferențele semnificative la $p < .05$ s-au înregistrat la scalele: Scală clară (2, 68.502), Welch = 3.653, Centrate pe sine (2, 67.667), Welch = 3.912, Opoziționism provocator (2, 65.422), Welch = 3.711, Agresiune fizică (2, 69.100), Welch = 3.256, Negare (2, 70.272), Welch = 3.310, Consumul de substanțe și de alcool (2, 67.245), Welch = 3.535, Supra-control tată (2, 38.070), Welch = 4.715 și Supra-control mamă (2, 42.516), Welch = 4.513.

Pentru a determina între care dintre grupe (ND, ASR și D) s-au înregistrat diferențele semnificative la scalele studiate, se va utiliza metoda post hoc cu testul Games-Howell.

Diferențele semnificative care s-au înregistrat au fost următoarele: la scala Total HIT, între: ND < ASR, cu o diferență dintre medii de -.46; și ND < D, cu o diferență dintre medii de -.38; la Scala ascunsă, între: ND < ASR, cu o diferență dintre medii de -.53; și ND < D, cu o diferență dintre medii de -.4; la scala Centrate pe sine, între: ND < ASR, cu o diferență dintre medii de -.53; la scala Blamarea celorlalti, între: ND < ASR, cu o diferență dintre medii de -.48; și ND < D, cu o diferență dintre medii de -.50; la scala Minimizare/etichetare necorespunzătoare, între: ND < ASR, cu o diferență dintre medii de -.51; la scala Opozitionism provocator, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.43; la scala Furt, între: ND < ASR, cu o diferență dintre medii de -.80; și ND < D, cu o diferență dintre medii de -.56; la scala Coping centrat pe problemă, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.51; și ASR < D, cu o diferență dintre medii de -.54; la scala Coping active, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.60; și ASR < D, cu o diferență dintre medii de -.76; la scala Planificare, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.49; și ASR < D, cu o diferență dintre medii de -.52; la scala Eliminare activităților concurente, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.45; la scala Coping centrat pe emoție, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.45; și ASR < D, cu o diferență dintre medii de -.47; la scala Reinterpretare pozitivă, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.25; și ASR < D, cu o diferență dintre medii de -.61; la scala Reținere acțiune, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.54; la scala Orientarea spre religie, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.85; și ASR < D, cu o diferență dintre medii de -.60; la scala Coping orientat spre suport social, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.41; și ASR < D, cu o diferență dintre medii de -.41; la scala Suport social instrumental, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.50; și ASR < D, cu o diferență dintre medii de -.56; la scala Suport social emoțional, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.44; la scala Coping evitant, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.28; la scala Pasivitate comportamentală, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.40; la scala Consumul de substanțe și de alcool, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.39; la scala Total tată, între: ND < ASR, cu o diferență dintre medii de -.48; și ND < D, cu o diferență dintre medii de -.45; la scala Indiferență tată, între: ND < ASR, cu o diferență dintre medii de -.78; la scala Abuz tată, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.53; la scala Supra-control tată, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.53; la scala Total mamă, între: ND < D, cu o diferență dintre medii de -.37; la scala Indiferență mamă, între: ND < ASR, cu o diferență dintre medii de -.99; și ND < D, cu o diferență dintre medii de -.45; la scala Abuz mamă, între: ND < ASR, cu o diferență dintre medii de -.34; și ND < D, cu o diferență dintre medii de -.51; la scala Supra-control mamă, între: ASR < D, cu o diferență dintre medii de -.64.

Obiectivul 2

Datorită faptului că o parte din variabile nu sunt scalare (nivelul de educație, antecedente penale, prezenta părinților și nivelul de suport social) și un număr ridicat din scalele instrumentelor nu au

respectat distribuția normalității se va utiliza testul de corelație Spearman. Așadar, pentru a verifica cele 13 Ipoteze de la acest obiectiv se va utiliza testul de corelație Spearman pentru cele 2 grupe studiate (ASR și D).

Pentru grupa de adolescenți supuși riscului, s-au obținut următoarele asociații **pozitive** semnificative statistic: Nivelul de educație cu scorurile de la Opoziționismul provocator ($r = .441, p < .05$); Prezența părinților cu scorurile de la Consumul de substanțe și de alcool ($r = .405, p < .05$) și Supra-control mamă ($r = .596, p < .05$); Nivelul de suport social cu scorurile de la Copingul activ ($r = .523, p < .01$) și Suport social instrumental ($r = .401, p < .05$).

Pentru grupa de adolescenți delincvenți, s-au obținut următoarele asociații **pozitive** semnificative statistic: Antecedentele penale cu scorurile de la Scală clară ($r = .278, p < .05$), distorsiunile cognitive Minimizare/etichetare necorespunzătoare ($r = .311, p < .05$), comportamentele de tip anti-social Opoziționism provocator ($r = .313, p < .05$) și Pasivitate mentală ($r = .276, p < .05$); Prezența părinților cu scorurile de la Coping centrat pe problemă ($r = .284, p < .05$), Coping centrat pe emoție ($r = .321, p < .05$) și Orientarea spre religie ($r = .324, p < .05$). În ceea ce privește asociațiile **negative** semnificative statistic: Nivelul de educație cu scorurile de la Total HIT ($r = -.291, p < .05$), Scală ascunsă ($r = -.309, p < .05$), distorsiunile cognitive Minimizare/etichetare necorespunzătoare ($r = -.336, p < .05$), comportamentele de tip anti-social Furt ($r = -.290, p < .05$), Coping centrat pe emoție ($r = -.290, p < .05$), Acceptare ($r = -.275, p < .05$), Orientarea spre religie ($r = -.273, p < .05$), Coping centrat pe suport social ($r = -.285, p < .05$), Suport social emoțional ($r = -.342, p < .05$) și Coping activ ($r = -.288, p < .05$); Nivelul de suport social cu scorurile de la Total HIT ($r = -.564, p < .01$), Scală clară ($r = -.505, p < .01$), Scală ascunsă ($r = -.540, p < .01$), distorsiunile cognitive Centrare pe sine ($r = -.455, p < .01$), Blamarea celorlalți ($r = -.506, p < .01$), Minimizare/etichetare necorespunzătoare ($r = -.610, p < .01$), Plasarea răului în față ($r = -.456, p < .01$), comportamentele de tip anti-social Opoziționism provocator ($r = -.430, p < .01$), Agresiune fizică ($r = -.485, p < .01$), Minciună ($r = -.376, p < .01$), Furt ($r = -.553, p < .01$), Negare ($r = -.291, p < .05$), Consumul de substanțe și de alcool ($r = -.422, p < .01$), Antecedente penale ($r = -.460, p < .01$) și a corelat pozitiv cu Nivel de educație ($r = .364, p < .01$).

Obiectivul 3

Testarea acestei ipoteze a fost posibilă prin utilizarea unui calculator online (Lenhard & Lenhard, 2014), conceput pentru a verifica diferențele dintre coeficienții de corelație semnificativi care au avut loc între două grupe.

Ipoteza 1

Diferențele semnificative s-au înregistrat la: coeficienții de corelație semnificativi care au avut loc între scala Opoziționism provocator și Coping evitant dintre grupa ND ($r = .343^{**}, N = 96$) și D ($r = .591^{**}, N = 55$), cu un scor Z observabil = -1.86, $p < .05$; coeficienții de corelație semnificativi care au avut loc între scala Centrare pe sine și Consumul de substanțe și de alcool dintre grupa ND ($r = .212^*, N = 96$) și D ($r = .541^{**}, N = 55$), cu un scor Z observabil = -2.25, $p < .05$; coeficienții de corelație semnificativi care au avut loc între scala Furt și Consumul de substanțe și de alcool dintre grupa ND ($r = .211^*, N = 96$) și D ($r = .591^{**}, N = 55$), cu un scor Z observabil = -2.69, $p < .01$; și coeficienții de corelație semnificativi care au avut loc între Scală ascunsă și Consumul de substanțe și de alcool dintre grupa ND ($r = .303^{**}, N = 96$) și D ($r = .572^{**}, N = 55$), cu un scor Z observabil = -1.95, $p < .05$.

Ipoteza 2

Diferențele semnificative s-au înregistrat la: coeficienții de corelație semnificativi care au avut loc între scala Blamarea celorlalți și Total mamă dintre grupa ND ($r = .237^*, N = 91$) și ASR ($r = .646^{**}, N = 17$), cu un scor Z observabil = -1.83, $p < .05$; coeficienții de corelație semnificativi care au avut loc

între scala Blamarea celorlalți și Abuz mamă dintre grupa ND ($r = .298^{**}$, $N = 91$) și ASR ($r = .730^{**}$, $N = 17$), cu un scor Z observabil = -2.16, $p < .05$ și coeficienții de corelație semnificativi care au avut loc între scala Blamarea celorlalți și Abuz mamă dintre grupa ASR ($r = .730^{**}$, $N = 17$) și D ($r = .346^*$, $N = 53$), cu un scor Z observabil = 1.88, $p < .05$.

Ipoteza 3

Nu s-au înregistrat diferențe semnificative între coeficienții de corelație comparați.

Obiectivul 4

Ipoteza 1

Tabel 1. Coeficienții efectului de mediere.

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.12	11.81	< .01	.62	.18	.34	< .01	.26, .98
a	.17	18.67	< .01	.72	.17	.42	< .01	.39, 1.04
b & c'	.21	11.33	< .01					
c'				.38	.19	.21	> .05	-.002, .75
b				.34	.11	.33	< .01	.13, .56
a*b						.14		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

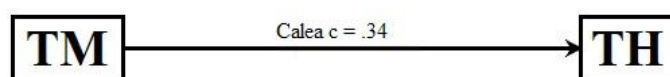

Fig. 1. Calea c dintre variabilele TM (total mamă) și TH (total HIT).

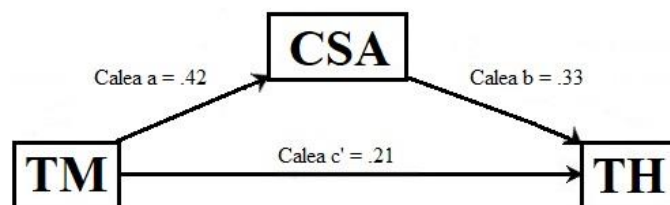

Fig. 2. Calea a, b și c' dintre TM (total mamă), CSA (Consumul de substanțe și de alcool) și TH (total HIT).

Ipoteza 2

Tabel 2. Coeficienții efectului de mediere.

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.09	8.391	< .01	.35	.12	.29	< .01	.11, .59
a	.09	9.130	< .01	.31	.10	.31	< .01	.11, .52
b & c'	.22	12.12	< .01					
c'				.21	.12	.18	> .05	-.02, .44
b				.44	.11	.38	< .01	.21, .66
a*b						.12		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

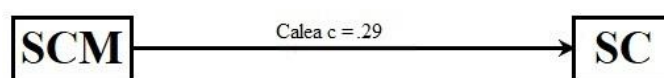

Fig. 3. Calea c dintre variabilele SCM (Supracontrol mamă) și SC (Scală clară).

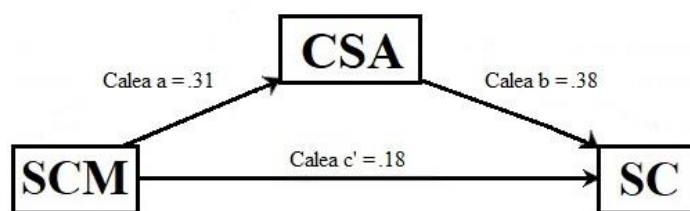

Fig. 4. Calea a, b și c' dintre variabilele SCM (Supracontrol mamă), CSA (Consumul de substanțe și de alcool) și SC (Scală clară).

Ipoteza 3

Tabel 3. Coeficienții efectului de mediere.

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.10	9.956	< .01	.43	.14	.32	< .01	.16, .71
a	.09	9.130	< .01	.31	.10	.31	< .01	.11, .52
b & c'	.23	13.22	< .01					
c'				.28	.13	.20	< .05	.01, .54
b				.50	.13	.38	< .01	.24, .76
a*b						.12		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

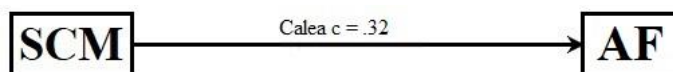

Fig. 5. Calea c dintre variabilele SCM (Supracontrol mamă) și AF (Agresiune fizică).

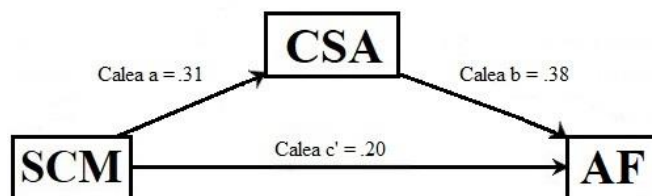

Fig. 6. Calea a, b și c' dintre variabilele SCM (Supracontrol mamă), CSA (Consumul de substanțe și de alcool) și AF (Agresiune fizică).

Ipoteza 4

Tabel 4. Coeficienții efectului de mediere.

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.09	8.783	< .01	.46	.16	.30	< .01	.15, .77
a	.10	9.792	< .01	.48	.14	.32	< .01	.16, .73
b & c'	.21	11.79	< .01					
c'				.28	.15	.18	> .05	-.02, .59
b				.40	.11	.37	< .01	.18, .62
a*b						.12		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

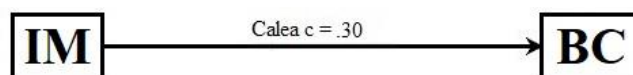

Fig. 7. Calea c dintre variabilele IM (Indiferență mamă) și BC (Blamarea celorlalți).

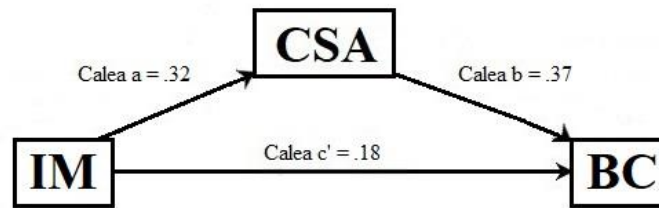

Fig. 8. Calea a, b și c' dintre variabilele IM (Indiferență mamă), CSA (Consumul de substanțe și de alcool) și BC (Blamarea celorlalți).

Ipoteza 5

Tabel 5. Coeficienții efectului de mediere.

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.07	7.147	< .01	.29	.11	.27	< .01	.08, .51
a	.12	11.81	< .01	.62	.18	.34	< .01	.26, .98
b & c'	.12	5.939	< .01					
c'				.21	.11	.20	> .05	-.02, .44
b				.13	.06	.23	< .05	.01, .26
a*b						.08		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

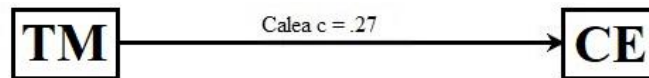

Fig. 9. Calea c dintre variabilele TM (Total mamă) și CE (Coping evitant).

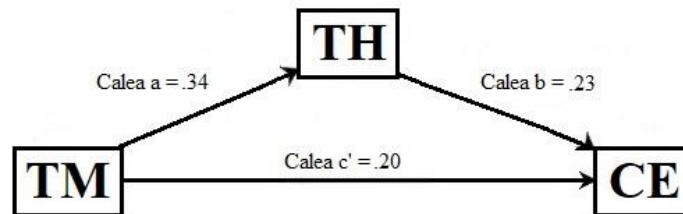

Fig. 10. Calea a, b și c' dintre variabilele TM (Total mamă), TH (Total HIT) și CE (Coping Evitant).

Ipoteza 6

Tabel 6. Coeficienții efectului de mediere între variabilele AM, N și TH.

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.07	7.205	< .01	.45	.17	.27	< .01	.12, .78
a	.16	16.31	< .01	.73	.18	.39	< .01	.37, 1.10
b & c'	.13	6.697	< .01					
c'				.28	.18	.17	> .05	-.07, .64
b				.23	.10	.26	< .05	.04, .42
a*b						.10		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

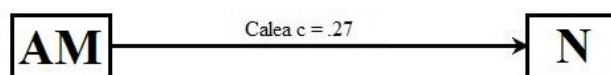

Fig. 11. Calea c dintre AM variabilele (Abuz mamă) și N (Negare).

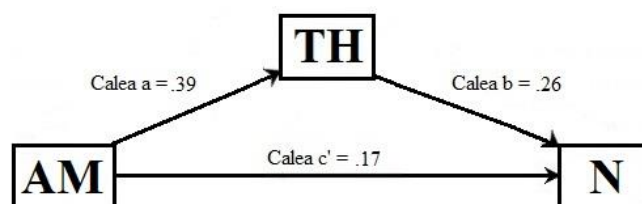

Fig. 12. Calea a, b și c' dintre variabilele AM (Abuz mamă), TH (Total HIT) și N (Negare).

Ipoteza 7

Tabel 7. Coeficienții efectului de mediere.

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.14	14.08	< .01	.65	.17	.37	< .01	.31, 1.00
a	.16	16.31	< .01	.73	.18	.39	< .01	.37, 1.10
b & c'	.22	12.45	< .01					
c'				.43	.18	.25	< .05	.07, .79
b				.30	.10	.32	< .01	.11, .49
a*b						.13		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

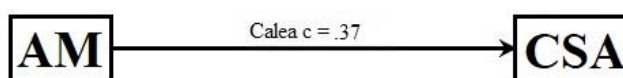

Fig. 13. Calea c dintre variabilele AM (Abuz mamă) și CSA (Consumul de substanțe și de alcool).

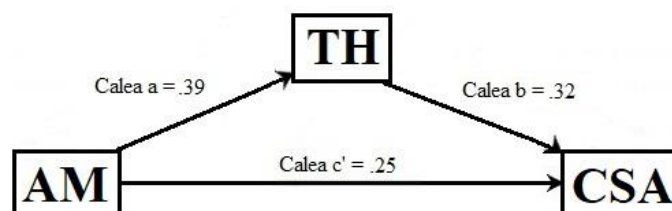

Fig. 14. Calea a, b și c' dintre variabilele AM (Abuz mamă), TH (Total HIT) și CSA (Consumul de substanțe și de alcool).

Ipoteza 8

Tabel 8. Coeficienții efectului de mediere.

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.08	7.205	< .01	.45	.17	.27	< .01	.12, .78
a	.18	19.15	< .01	.86	.20	.42	< .01	.47, 1.24
b & c'	.13	6.571	< .01					
c'				.27	.18	.17	> .05	-.09, .63
b				.21	.09	.26	< .05	.03, .39
a*b						.11		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

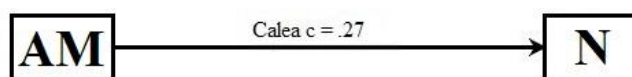

Fig. 15. Calea c dintre variabilele AM (Abuz mamă) și N (Negare).

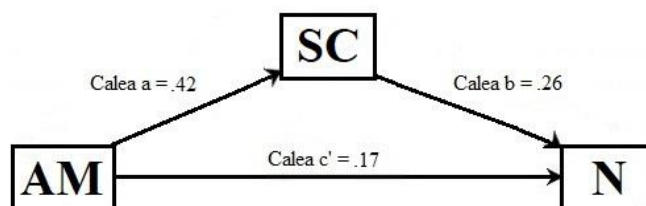

Fig. 16. Calea a, b și c' dintre variabilele AM (Abuz mamă), SC (Scală clară) și N (Negare).

Ipoteza 9

Tabel 9. Coeficienții efectului de mediere.

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.14	14.08	< .01	.65	.17	.37	< .01	.31, 1.00
a	.18	19.15	< .01	.86	.20	.42	< .01	.47, 1.24
b & c'	.23	13.13	< .01					
c'				.40	.18	.23	< .05	.04, .76
b				.29	.09	.34	< .01	.11, .47
a*b						.16		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

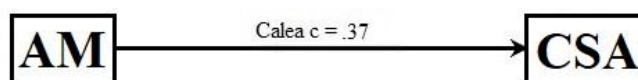

Fig. 17. Calea c dintre variabilele AM (Abuz mamă) și CSA (Consumul de substanțe și alcool).

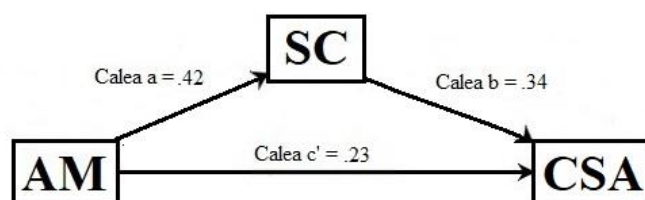

Fig. 18. Calea a, b și c' dintre variabilele AM (Abuz mamă), SC (Scală clară) și CSA (Consumul de substanțe și alcool).

Ipoteza 10

Tabel 10. Coeficienții efectului de mediere (grupa ND).

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.08	7.250	< .01	.45	.17	.27	< .01	.12, .78
a	.15	15.29	< .01	.74	.19	.38	< .01	.36, 1.11
b & c'	.14	7.372	< .01					
c'				.27	.18	.17	> .05	-.08, .62
b				.24	.09	.28	< .01	.06, .43
a*b						.11		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

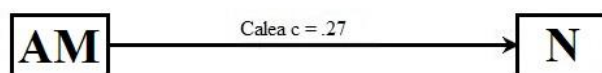

Fig. 19. Calea c dintre variabilele AM (Abuz mamă) și N (Negare).

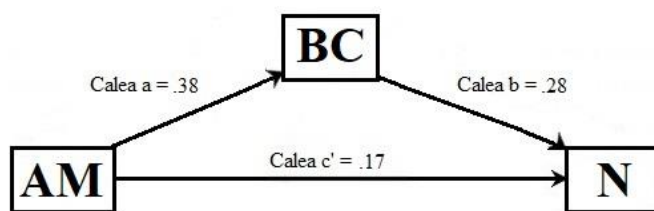

Fig. 20. Calea a, b și c' dintre variabilele AM (Abuz mamă), BC (Blamarea celorlalți) și N (Negare) în cazul adolescenților ND.

Ipoteza 11

Tabel 11. Coeficienții efectului de mediere (grupa adolescenților ND).

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.14	14.08	< .01	.65	.17	.37	< .01	.31, 1.00
a	.15	15.29	< .01	.74	.19	.38	< .01	.36, 1.11
b & c'	.23	13.21	< .01					
c'				.43	.18	.24	< .05	.07, .78
b				.31	.09	.33	< .01	.12, .49
a*b						.13		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

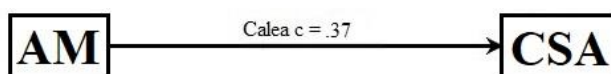

Fig. 21. Calea c dintre variabilele AM (Abuz mamă) și CSA (Consumul de substanțe și alcool) în grupa adolescenților ND.

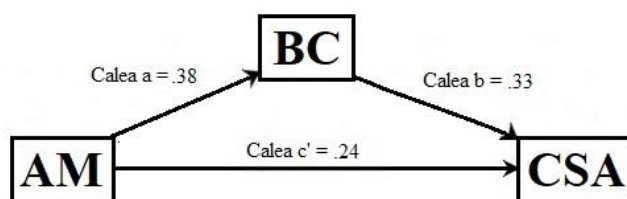

Fig. 22. Calea a, b și c' dintre variabilele AM (Abuz mamă), BC (Blamarea celorlalți) și CSA (Consumul de substanțe și alcool) în grupa adolescenților ND.

Ipoteza 12

Tabel 12. Coeficienții efectului de mediere între variabilele AM, N și PR (grupa ND).

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.08	7.205	< .01	.45	.17	.27	< .01	.12, .78
a	.23	26.32	< .01	.95	.18	.48	< .01	.58, 1.31
b & c'	.14	6.882	< .01					
c'				.23	.18	.14	> .05	-.14, .60
b				.23	.09	.28	< .05	.05, .42
a*b						.13		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nstandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

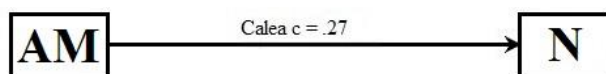

Fig. 23. Calea c dintre variabilele AM (Abuz mamă) și N (Negare) în grupa adolescenților ND.

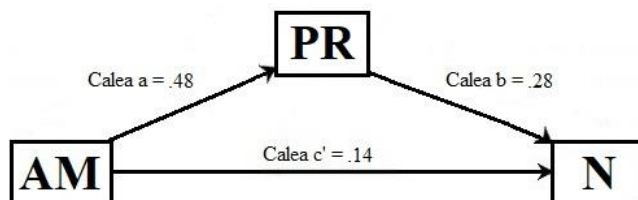

Fig. 24. Calea a, b și c' dintre AM (Abuz mamă), PR (Plasarea răului în față) și N (Negare) în grupa adolescenților ND.

Ipoteza 13

Tabel 13. Coeficienții efectului de mediere între variabilele AM, CSA și AF (adolescenții ND).

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.14	14.08	< .01	.65	.17	.37	< .01	.31, 1.00
a	.20	21.68	< .01	1.04	.22	.44	< .01	.59, 1.48
b & c'	.23	13.30	< .01					
c'				.38	.18	.22	< .05	.02, .75
b				.26	.08	.35	< .01	.10, .42
a*b						.15		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nstandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

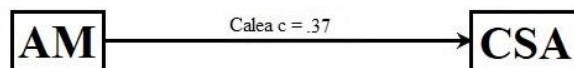

Fig. 25. Calea c dintre AM (Abuz mamă) și CSA (Consumul de substanțe și alcool).

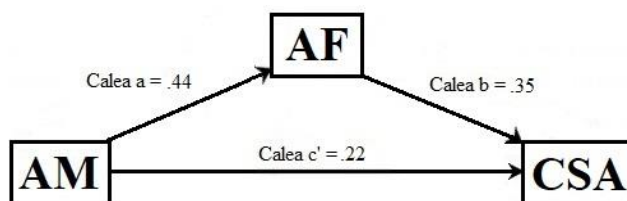

Fig. 26. Calea a, b și c' dintre variabilele AM (Abuz mamă), AF (Agresiune fizică) și CSA (Consumul de substanțe și alcool) la grupa adolescenților ND.

Ipoteza 14

Tabel 14. Coeficienții efectului de mediere între variabilele AM, N și OP (grupa ND).

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.08	7.205	< .01	.45	.17	.27	< .01	.12, .78
a	.12	12.06	< .01	.67	.19	.35	< .01	.29, 1.06
b & c'	.14	6.998	< .01					
c'				.30	.17	.18	> .05	-.05, .64
b				.23	.09	.27	< .05	.05, .40
a*b						.09		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

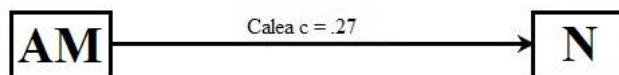

Fig. 27. Calea c dintre variabilele AM (Abuz mamă) și N (Negare).

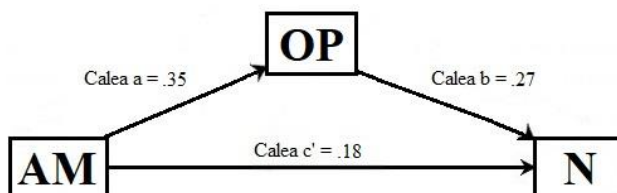

Fig. 28. Calea a, b și c' dintre variabilele AM (Abuz mamă), OP (Opoziționism provocator) și N (Negare).

Ipoteza 15

Tabel 15. Coeficienții efectului de mediere (grupa adolescenților D).

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.08	4.811	< .05	-.33	.15	-.29	< .05	-.63, -.03
a	.14	8.827	< .01	.35	.12	.38	< .01	.11, .58
b & c'	.32	12.28	< .01					
c'				-.10	.14	-.09	> .05	-.38, .18
b				-.65	.15	-.53	< .01	-.96, -.34
a*b						-.20		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

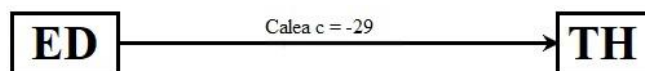

Fig. 29. Calea c dintre variabilele ED (Educație) și TH (Total HIT).

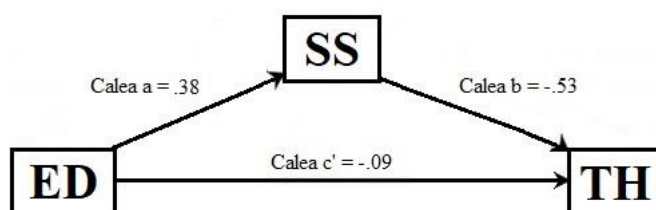

Fig. 30. Calea a, b și c' dintre variabilele ED (Educație), SS (Suport social) și TH (Total HIT) în cazul adolescenților D.

Ipoteza 16

Tabel 16. Coeficienții efectului de mediere între variabilele ED, SA și SS (grupa D).

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.09	5.345	< .05	-.37	.16	-.30	< .05	-.70, -.05
a	.14	8.827	< .01	.35	.12	.38	< .01	.11, .58
b & c'	.31	11.81	< .01					
c'				-.14	.15	-.11	> .05	-.44, .17
b				-.68	.17	-.51	< .01	-1.02, -.35

a*b	-.19
-----	------

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

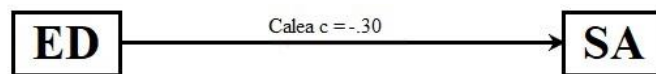

Fig. 31. Calea c dintre variabilele ED (Educație) și SA (Scală ascunsă).

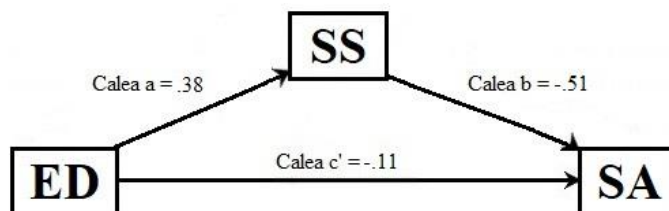

Fig. 32. Calea a, b și c' dintre variabilele ED (Educație), SS (Suport social) și SA (Scală ascunsă).

Ipoteza 17

Tabel 17. Coeficienții efectului de mediere între variabilele ED, F și SS (grupa D).

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.10	5.942	< .05	-.46	.19	-.32	< .05	-.83, -.08
a	.14	8.827	< .01	.35	.12	.38	< .01	.11, .58
b & c'	.38	16.05	< .01					
c'				-.15	.17	-.10	> .05	-.48, .19
b				-.89	.18	-.57	< .01	-1.26, -.52
a*b						-.22		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

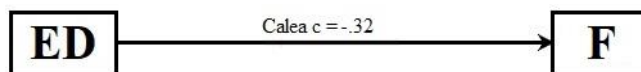

Fig. 33. Calea c dintre variabilele ED (Educație) și F (Furt).

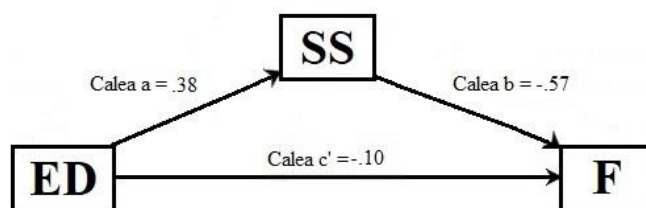

Fig. 34. Calea a, b și c' dintre variabilele ED (Educație), SS (Suport social) și F (Furt) la adolescenții D.

Ipoteza 18

Tabel 18. Coeficienții efectului de mediere între variabilele ED, MM și SS (grupa D).

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.10	5.842	< .05	-.43	.18	-.32	< .05	-.78, -.07
a	.14	8.827	< .01	.35	.12	.38	< .01	.11, .58
b & c'	.38	16.20	< .01					
c'				-.13	.16	-.10	> .05	-.45, .19
b				-.85	.17	-.58	< .01	-1.20, -.50

a*b	-0.22
-----	-------

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

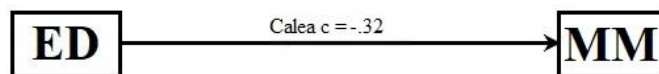

Fig. 35. Calea c dintre ED (Educație) și MM (Minimizare/ Etichetare necorespunzătoare).

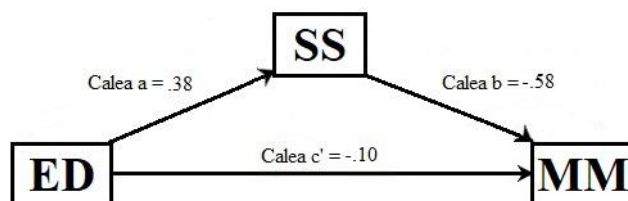

Fig. 36. Calea a, b și c' dintre ED (Educație), SS (Suport social) și MM (Minimizare/ Etichetare necorespunzătoare).

Ipoteza 19

Tabel 19. Coeficienții efectului de mediere (grupa adolescenților D).

Cale	R ²	F	p	B	SE(B)	β	p	95% CI
c	.08	4.582	< .05	.54	.25	.28	< .05	.03, 1.04
a	.22	14.90	< .01	-.75	.19	-.47	< .01	-1.14, -.36
b & c'	.28	9.849	< .01					
c'				.09	.26	.05	> .05	-.42, .60
b				-.60	.16	-.50	< .01	-.92, -.28
a*b						.24		

R² = Variația explicată / variația totală; F = ANOVA; B = Coeficienți nestandardizați; SE = Eroare standard; β = Coeficienți standardizați; p = pragul de semnificație; 95% CI = 95.0% Interval de încredere pentru B;

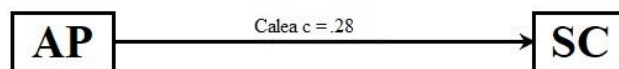

Fig. 37. Calea c dintre variabilele AP (Antecedente penale) și SC (Scală clară).

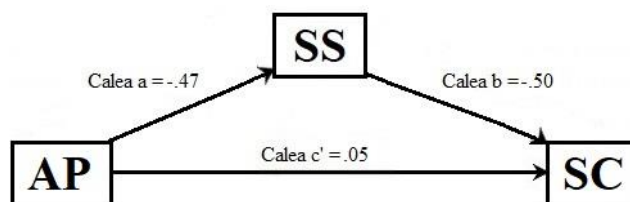

Fig. 38. Calea a, b și c' dintre variabilele AP (Antecedente penale), SS (Suport social) și SC (Scală clară) în grupa adolescenților D.

3.2.8. Discuții și concluzii

Studiul de față a avut ca scop investigarea relațiilor de asociere între variabilele distorsiuni cognitive de tip „self-serving”, comportamente de tip anti-social, mecanisme de coping și stilurile parentale disfuncționale percepute la trei grupe de adolescenți din România: delincvenți (D), nedelincvenți (ND) și adolescenți supuși riscului (ASR). De asemenea, s-au investigat diferențele între cele trei categorii de adolescenți la nivelul distorsiunilor cognitive de tip „self-serving”, comportamentelor de tip anti-social, mecanismelor de coping și stilurilor parentale disfuncționale

percepute, dacă există relații de asociere între nivelul de educație, antecedente penale, prezenta părinților, nivelul de suport social, distorsiunile cognitive de tip „self-serving”, comportamentele de tip anti-social, mecanismele de coping și stilurile parentale disfuncționale la adolescenții din grupurile D și ASR, dacă există diferențe semnificative dintre coeficienții de corelație semnificativi între cele 3 grupe de adolescenți (ND, D, ASR) și dacă există relații de mediere între variabilele analizate.

Sumarul rezultatelor acestui studiu evidențiază importanța mediului din familie (în special cel al mamei) în dezvoltarea comportamentului anti-social, indiferent de categorie (delincvent, nedelincvent, adolescent supus riscului), cu adolescenții delincvenți și supuși riscului provenind din familii cu un nivel perceput de disfuncționalitate mai ridicat decât adolescenții nedelincvenți. La rândul lor, un stil parental disfuncțional sau un comportament anti-social se pot asocia cu mecanisme de coping dezadaptative care pot încuraja și susține dezvoltarea unui comportament anti-social. Toate aceste aspecte pot interacționa și cu factorul educațional, demonstrat în acest studiu prin faptul că adolescenții supuși riscului și cei delincvenți dispun de un nivel de educație mai scăzut decât adolescenții nedelincvenți. Studiul de față a mai indicat că un mod eficient de a reduce manifestarea comportamentului anti-social este prin intermediul suportului social oferit în timp real. În literatura de specialitate se susține că suportul social poate diminua potențialele consecințe negative (în cazul de față, comportamentul anti-social și delincvent) apărute în urma factorilor stresanți (Thoits, 1995).

Psihologia dezvoltării și psihologia familiei indică faptul că familia conține o serie de factori care dezvoltă bazele existențiale ale fiecărui individ (Moitra & Mukherjee, 2010; Dishion & Patterson, 2006; Bandura, 1977; Bronfenbrenner, 2005). Așadar, o posibilă soluție la un mediu familial perceput ca fiind disfuncțional ar putea fi un curs sau tip de intervenție orientat înspre părinți pentru a putea îmbunătăți și/sau optimiza climatul familial și de a putea reduce dezvoltarea unor probleme de comportament din partea adolescenților și tinerilor care trăiesc în astfel de medii familiale (Jarrett, 1999; Todd, 2004; Beyer, 2008). Un astfel de program sau intervenție ar putea să cuprindă informații și tehnici care au ca scop valorificarea unei comunicări eficiente părinte/ copil, elaborarea unor metode disciplinare non-agresive și identificarea nevoilor socio-emoționale ale copiilor în direcția prevenirii comportamentelor antisociale.

Pentru a reduce nivelul de cogniții criminogene și comportamente anti-sociale la adolescenți, se recomandă explorarea programelor educaționale existente în literatură. De exemplu, un program educațional eficient, care este adesea referit ca exemplu de bună practică, este programul EQUIP (Gibbs, Potter & Goldstein, 1995). Programul EQUIP este un plan multi-structural de suport care vizează reducerea recidivelor în rândul adolescenților delincvenți prin scăderea nivelului de distorsiuni cognitive, prin dezvoltarea și remodelarea competențelor sociale și prin stimularea și cultivarea dezvoltării judecății lor morale (Brugman & Bink, 2011). Datele prezentate în această lucrare indică necesitatea luării în considerare a implementării unor programe educaționale care vizează reducerea nivelului de gândire criminogenă și comportament anti-social la categoriile românești de adolescenți aflați în situații de risc, cum ar fi cele instituționalizate.

3.3. Studiul 3 – Investigarea efectelor programelor educaționale instituționale la nivelul distorsiunilor cognitive și strategiilor de coping la adolescenții delincvenți și cei aflați la risc.

3.3.1. Introducere

Un factor semnificativ în vederea prevenirii sau ameliorării unui comportament delincvent sau anti-social este școala sau educația formală, care are ca scop asimilarea și internalizarea normelor de conduită de către subiecții educației în vederea adoptării unui comportament pro-social de către aceștia (Dragomirescu, 1976; Millie, 2009; Heilbrun, Goldstein, & Redding, 2005).

Un program educațional eficient adesea menționat în literatura de specialitate este programul EQUIP (Gibbs, Potter & Goldstein, 1995). Programul EQUIP este un plan multi-dimensional de

suport care vizează reducerea recidivelor și ameliorarea comportamentului anti-social în rândul adolescenților și a tinerilor delincvenți prin reducerea nivelurilor distorsiunilor cognitive, prin dezvoltarea și remodelarea competențelor și abilităților sociale și prin stimularea și cultivarea dezvoltării judecății morale (Brugman & Bink, 2011). Acest program are ca obiective educarea judecății morale, corectarea erorilor de gândire, managementul furiei și dezvoltarea abilităților prosoziale (Gibbs, Potter & Goldstein, 1995).

Un alt exemplu eficient de program educațional este prezentat într-un studiu realizat în Korea de Sud, unde programul de reabilitare s-a centrat pe îmbunătățirea mecanismelor de coping adaptative prin metoda grupurilor de consiliere în care se aplică tehnica găsirii de soluții; aceasta tehnică are efecte pozitive asupra factorilor de stres (Ko, Yu & Kim, 2003). Tinerii care intră pentru prima dată într-un mediu de detenție pot să manifeste diferite modificări la nivel somatic și psihologic, cum ar fi: pierderi în greutate, insomnii, dezorientare temporală, dureri ale membrelor inferioare și reacții emoționale care se manifestă prin plâns și tristețe (Gheorghe, 1996; Steiner, Garcia, & Matthews, 1997). Așadar, există autori care sugerează că este necesar să se investigheze importanța mecanismelor de coping pe care tinerii le aplică în vederea optimizării stării lor psiho-emoționale în timpul perioadei de detenție, în special în etapele de început ale perioadei de detenție, etape care pot fi percepute ca foarte stresante pentru individ (Shulman & Cauffman, 2011).

În România, pe baza Ordinului nr. 1322/C/2017 publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 432 din 12 iunie 2017, tinerii care se află în stare de detenție vor urma programele educative, de asistență psihologică și asistență socială desfășurate în instituțiile de detenție în care se află (<http://www.monitoruljuridic.ro>). Aceste programe au scopul de a re-abilita tinerii aflați în detenție, prin înlăturarea comportamentului anti-social și prin prevenirea re-adoptării unui astfel de comportament, pe baza participării la activitățile educative, de asistență psihologică și asistență socială, care sunt reprezentate de etapele semistructurate orientate spre cunoaștere, autocunoaștere, dezvoltare personală, stimulare aptitudinală, vocațională, petrecere a timpului liber sau creație (pentru detalii, a se vedea <http://www.monitoruljuridic.ro>).

În funcție de specificul cazului, pe baza Ordinului nr. 1322/C/2017 publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 432 din 12 iunie 2017, zona educațională poate să fie reprezentată de programele și activitățile de învățare, instruire, dezvoltare aptitudinală, vocațională, moral-religioasă, de creație, sportive, recreative care au ca și scop dezvoltarea sau scoaterea în evidență a unor tipare comportamentale prosoziale, cu scopul de a facilita reintegrarea socială a tinerilor aflați în detenție. Zona asistenței psihologice și zona asistenței sociale pot să conțină ansamblul proceselor sepecifice (evaluare psihologică și socială, consiliere psihologică sau socială), care au ca scop oferirea de susținere calificată în vederea soluționării dificultăților psihologice (frustrare, furie, agresivitate, depresie, dificultăți de învățare, etc.) și sociale (mediu social și familial disfuncțional) ale tinerilor care se află în stare de detenție, pe timpul executării pedepsei, în vederea pregătirii acestora pentru societate (<http://www.monitoruljuridic.ro>).

În cazul indivizilor sancționați cu o măsură educativă care nu necesită privare de libertate în România, aceștia vor fi procesați de sistemul de probațiune, care urmărește reabilitarea socială a infractorilor, reducerea pericolului de comitere a unor infracțiuni noi în vederea menținerii securității în comunitate, diminuarea costurilor sociale ale executării pedepselor și măsurilor penale, prin scăderea populației din unitățile penitenciare și valorificarea potențialului socioeconomic al infractorilor; acest process are în vedere atribuirea unui manager de caz (supraveghetor) pentru individual sancționat, care va realiza un pla individualizat de intervenție în funcție de specificul cazului (<http://legislatie.just.ro>).

În cazul minorilor care sunt supuși riscului și nu sunt procesați în cadrul sistemului juridic, sunt, de regulă, procesați de sistemul de Protecție a Copilului. Adolescenții supuși riscului sunt acei minori care suferă de dizabilități sau tulburări de comportament și au fost abuzați, neglijați, abandonați sau

exploatați (<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/50380>). În acest context, în baza ordinului nr. 21 din 26 februarie 2004, publicat în Monitorul Oficial nr. 222 din 15 martie 2004, adolescenții supuși riscului vor avea parte, din partea sistemului de Protecție a Copilului, de: găzduire, sprijin emoțional, îngrijire, educație și pregătire pentru reintegrarea sau integrarea corespunzătoare în mediul familial și cel social (<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/50380>).

3.3.2. Obiectiv și ipoteză

Obiectivul acestui studiu constă în investigarea variabilelor distorsiuni cognitive de tip self-serving și a strategiilor de coping în cazul participanților de la studiul anterior (categoriile de adolescenți nedelinvenți, delinvenți și cei supuși riscului) după o perioadă de 6-8 luni de zile (analiză comparativă pre- și post-test). În această perioadă de 6-8 luni, adolescenții au participat la o serie de programe de educație și prevenție din instituțiile în care s-a desfășurat studiul (Centrul de Re-educare Buzias, Penitenciarul din Arad, Serviciul de Probațiune Arad, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Arad – DGASPC), în vederea constatării potențialelor modificărilor atitudinale și comportamentale (în direcția dezirabilității lor sociale), care se presupune că se asociază pargurgerii acestor programe.

Ipoteză: Parcurgerea programelor educative, de asistență psihologică și asistență socială se va asocia cu un nivel mai scăzut al intensității distorsiunilor cognitive și a comportamentelor anti-sociale și un nivel mai crescut al calității mecanismelor de coping utilizate de adolescenții delinvenți și adolescenții supuși riscului.

3.3.3. Participanți

În acest studiu au participat 34 de adolescenți care aparțin grupului de nedelinvenți (ND), 21 de tineri care aparțin grupului de adolescenți supuși riscului (ASR) și 33 de adolescenți care aparțin grupului de delinvenți (D) din România. Participanții au fost selectați din Centrul de Re-educare Buzias, Penitenciarul din Arad, Serviciul de Probațiune Arad, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Arad și Colegiul Economic din Arad.

În cadrul grupului de adolescenți ND (N = 34), 13 de participanți aparțin genului feminin (38.2 %) și 21 de participanți aparțin genului masculin (61.8 %), cu vârstele cuprinse între 14 și 17 ani și o de media de vârstă de 15.38 (SD = .74).

În ceea ce privește grupul adolescenților ASR (N=21), 6 participanți aparțin genului feminin (28.6 %) și 15 participanți aparțin genului masculin (71.4 %), cu vârstele cuprinse între 13 și 18 ani, media de vârstă de 14.81 (SD = 1.69).

În ceea ce privește grupul adolescenților D (N=33), 6 participanți aparțin genului feminin (18.2 %) și 27 participanți aparțin genului masculin (81.8 %), cu vârstele cuprinse între 16 și 19 ani, media de vârstă fiind de 17.06 (SD = .86).

Participanții care au fost selectați pentru etapa post-test sunt cei care s-au mai putut găsi după 6-8 luni de zile în instituțiile în care s-a desfășurat cercetarea. Motivele pentru care ceilalți participanți au lipsit de la această etapă sunt următoarele: (1) în cazul grupei ND: transferul în alte instituții școlare, abandon școlar, finalizarea ciclului liceal, schimbarea domiciliului, probleme de sănătate și absenteismul propriuzis în perioada colectării de date; (2) în cazul grupei ASR: finalizarea serviciului oferit de DGASPC; (3) în cazul grupei D - finalizarea săvârșirii sentinței și a detenției, transferul în alte instituții de detenție, eliberarea condiționată și probleme medicale care au necesitat spitalizare. Se poate asuma că aceste motive nu au putut fi controlate și s-au manifestat într-o formă întâmplătoare, prin urmare selecția participanților la această etapă poate fi considerată una randomizată (din întregul grup care a participat la prima etapă a cercetării).

3.3.4. Instrumente

(1). Chestionarul COPE (Carver et al., 1989) – Instrumentul a fost realizat de Carver et al. (1989), prin integrarea modelul de stres elaborat de Lazarus & Folkman (1987) și evaluează felul în care indivizii se confruntă cu situațiile stresante dintr-o perspectivă dispozițională. Chestionarul COPE a suferit anumite modificări cu trecerea timpului, fiind tradus și adaptat în diferite limbi. Traducerea, adaptarea și validarea pe populație românească au fost realizate de către Crașovan & Sava (2013). Varianta utilizată în acest studiu are un număr de 60 de itemi, care reprezintă 15 mecanisme de coping. Fiecare dintre aceste 15 strategii este evaluată de 4 itemi. Răspunsul la acest instrument se face pe o scală de tip Likert, variind de la unu la patru, în care cifra 1 este reprezentată de „De obicei nu fac asta deloc” iar cifra 4 este reprezentată de „De obicei fac asta în mare măsură.”

Cele 15 strategii de coping evaluate cu acest instrument sunt: copingul centrat pe problemă (1 - copingul activ, 2 - planificarea și 3 - eliminarea activităților concurente), copingul centrat pe emoție (4 - reinterpretarea pozitivă, 5 - reținerea de la acțiune, 6 - acceptarea și 7 - orientarea spre religie), copingul centrat pe căutarea suportului social (8 - suportul social instrumental, 9 - suportul social emoțional și 10 - exprimarea emoțiilor), copingul evitant (11 - negarea, 12 - pasivitatea mentală și 13 - pasivitatea comportamentală), 14 - consumul de substanțe și 15 - Umorul (Crașovan & Sava, 2013). Chestionarul se prezintă cu o consistență internă, variind de la .48 la .92, având valoarea medie al coeficientului alpha pentru cele 15 subscale de .70 (Crașovan & Sava, 2013).

(2). Chestionarul „How I Think” (HIT) – HIT a fost elaborat pentru a evalua distorsiunile cognitive de tip „self serving” (Centrate pe sine, Blamarea celorlalți, Minimizare/etichetare necorespunzătoare, Plasarea răului în față) și patru categorii de comportament anti-social (Opoziționism provocator, Agresiune fizică, Minciună și Furt) (Barriga et al., 2001). HIT (Barriga et al., 2001) este conceput din 54 de itemi, cu variante de răspuns de tip Likert de 6 puncte, variind de la dezacord total (1) până la acord total (6). Din cei 54 de itemi, 39 sunt realizați pentru a evalua cele patru distorsiuni cognitive de tip "self-serving" și cele patru categorii de comportament antisocial, 8 itemi măsoară nivelul dezirabilității sociale și 7 itemi sunt cuprind filtrele pozitive pentru a camufla cei 39 de itemi (Barriga et al., 2001). Suma sub-scalelor Opoziționism provocator și Agresiune fizică compune Scala Clară (acțiuni anti-sociale care includ confruntarea directă cu victima), iar suma sub-scalelor Minciună și Furt construiește Scala Ascunsă (reprezentată de acte cu conținut anti-social care se confruntă în mod indirect cu victima); în total, chestionarul este format din 12 scale și sub-scale (Barriga et al., 2001). HIT a fost validat lingvistic într-un studiu anterior, cu o consistență internă care variază între .531 (filtre pozitive) și .863 (scala cu semnificație clară), cu un coeficient pe întregul chestionar de .914 (Demeter et al., 2018).

3.3.5. Design

În cadrul acestui studiu se va utiliza un design de tip cvasi-experimental, în care se vor analiza diferențele dintre variabilele evaluate care s-au înregistrat între etapa pre-test (inițială) și etapa post-test (după 6-8 luni de la momentul testării inițiale) pentru fiecare grup de adolescenți: delincvenți, nedelincvenți și adolescenți supuși riscului.

Variabilele studiate vor fi: (1) **distorsiunile cognitive de tip „self-serving”**: scala cu semnificație clară (opoziționismul provocator și agresiunea fizică), scala cu semnificație ascunsă (minciuna și furtul), centrate pe sine, blamarea celorlalți, minimizare/etichetare necorespunzătoare și plasarea răului în față (evaluate cu Chestionarul HIT; Barriga et al., 2001) și (2) **mecanismele de coping**: copingul centrat pe problemă (copingul activ, planificarea și eliminarea activităților concurente), copingul centrat pe emoție (reinterpretarea pozitivă, reținerea de la acțiune, acceptarea și orientarea spre religie), copingul centrat pe căutarea suportului social (suportul social instrumental, suportul social emoțional și exprimarea emoțiilor), copingul evitant (negarea, pasivitatea mentală și pasivitatea

comportamentală), consumul de substanțe și umorul (evaluate cu Chestionarul COPE; Carver et al., 1989).

Specific, pentru testarea ipotezei asociate obiectivului acestui studiu se va utiliza un design cvasi-experimental comparativ, având ca variabilă independentă programele educaționale și de reabilitare urmate în cele 6-8 luni de zile la instituțiile în care s-a desfășurat studiul și ca variabile dependente scalele și sub-scalele chestionarului HIT (Barriga et al., 2001) și scalele globale ale chestionarului COPE (Carver et al., 1989).

3.3.6. Procedură

Obținerea acordului de colectare de date a constat în realizarea de cereri emise de către Universitatea Babeș Bolyai (Școala Doctorală Educație, Reflecție, Dezvoltare), Cluj Napoca, în vederea obținerii accesului în instituții (Penitenciarul Arad, Centrul de Reeducare Buzias, Serviciul de Probațiune Arad, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Arad și Colegiul Economic Arad). Chestionarele COPE (Carver et al., 1989) și HIT (Barriga et al., 2001) au fost administrate participanților prin probe de tip creion-hârtie, iar aceștia au fost informați că participă la o cercetare privind adolescenții. De asemenea, subiecților li s-a garantat confidențialitatea datelor pe baza unui consimțământ informat.

Colectarea datelor a avut loc în perioada aprilie 2018 – septembrie 2018, iar completarea pachetului de chestionare a durat aproximativ 25-30 de minute pentru fiecare participant.

Acest studiu s-a desfășurat în trei etape: 1. Etapa pre-test, care a constat în testarea inițială a celor trei grupe (ND, ASR și D); 2. Verificarea dacă mediile participanților de la pre test (ND, ASR și D), cei selectați pentru acest studiu, prezintă similaritate statistică cu mediile întregului grup (ND, ASR și D, participanții care s-au investigat în studiul 2 al tezei de doctorat), în ceea ce privește dimensiunile studiate (distorsiunile cognitive de tip „self-serving”, comportamentele de tip anti-social); 3. Etapa de incubare, care s-a desfășurat pe o perioadă de 6-8 luni. La această etapă grupele ASR și D au urmat programe educaționale și de reabilitare specifice instituțiilor gazdă, cum ar fi: programele educative, de asistență psihologică și asistență socială și programele de găzduire, îngrijire, educație și pregătire în vederea reintegrării sau integrării în familie și în societate. Grupa ND nu a urmat programe educaționale sau preventive, aceștia au fost încadrați ca *grupul de control* la etapa post-test. La instituțiile de detenție, toți participanții au putut să beneficieze de aceste programe, iar participarea la aceste programe a fost în funcție de planul de intervenție realizat în urma evaluării nevoilor și problemelor cu care se confruntă. În plus, participarea la programele respective a fost asociată cu diferite recompense sub formă de credite (www.monitoruljuridic.ro). În cazul adolescenților supuși riscului, în momentul în care aceștia au fost încadrați în sistemul de protecție a copilului, participarea la programele de intervenție a fost una continuă, deoarece includearea în acest sistem necesita participarea la diferite activități care s-au organizat în funcție de specificul cazului; 4. Etapa post-test, care a constat în re-testarea participanților (ND, ASR și D), prin aplicarea pachetului de chestionare identic cu cel din perioada pre-test. Participanții care au fost selectați pentru etapa post-test sunt aceia care s-au mai putut găsi după 6-8 luni de zile în instituțiile în care s-a desfășurat cercetarea.

3.3.7. Rezultate

Toate datele au fost prelucrate cu ajutorul programului SPSS versiunea 17, iar pe lângă variabilele menționate mai sus, au fost calculate și scorurile pentru scala „*Anomalous Responding*” (scală care reprezintă dezirabilitatea socială) a Chestionarului HIT (Barriga et al., 2001), pentru a controla nivelul de sinceritate a răspunsurilor date la chestionarele din acest studiu. Conform literaturii de specialitate (Barriga et al., 2001), dacă scorul la scala „*Anomalous Responding*” este mai mare de valoarea 4.00,

atunci protocolul este suspect în ceea ce privește sinceritatea răspunsului; dacă scorul este mai mare de 4,25, atunci protocolul poate să nu fie luat în considerare.

Valorile medilor pentru scala „Anomalous Responding” din eșantioanele studiate la etapa pre-test sunt: $M = 3.41$ ($SD = .90$) pentru adolescenții nedelinvenți ($N=34$), $M = 2.98$ ($SD = .87$) pentru adolescenții supuși riscului ($N=21$) și $M = 3.00$ ($SD = .99$) pentru adolescenții delinvenți ($N = 33$). Aceste valori indică faptul că participanții studiului au oferit răspunsuri sincere la elementele chestionarelor de la etapa pre test.

Valorile medilor pentru scala „Anomalous Responding” din eșantioanele studiate la etapa post test sunt: $M = 3.42$ ($SD = 1.06$) pentru adolescenții ND ($N=34$), $M = 3.40$ ($SD = .97$) pentru grupa ASR ($N=21$) și $M = 3.03$ ($SD = 1.06$) pentru grupa D ($N = 33$). Aceste valori indică faptul că participanții studiului au oferit răspunsuri sincere la elementele chestionarelor de la etapa post test.

Pentru fiecare chestionar, grup de adolescenți și etapă s-au obținut următoarele **proprietăți psihometrice (AlphaCronbach)**.

Coeficienții Alpha Cronbach pentru grupa de adolescenți ND (**etapa pre-test**) se prezintă în felul următor: Pentru chestionarul HIT, coeficienții variază de la .714 (Furt) până la .924 (Total HIT); Pentru chestionarul COPE, coeficienții variază de la .044 (Reținerea de la acțiune) până la .890 (Umor); La etapa **post-test**, coeficienții Alpha Cronbach pentru grupa de adolescenți ND se prezintă astfel: Pentru chestionarul HIT, coeficienții variază de la .685 (Minimizare/etichetare necorespunzătoare) până la .909 (Total HIT); Pentru chestionarul COPE, coeficienții variază de la .530 (Pasivitate mentală) până la .915 (Umor).

Pentru grupa de adolescenți supuși riscului (**etapa pre-test**), coeficienții Alpha Cronbach se prezintă în felul următor: Pentru chestionarul HIT, coeficienții variază de la .531 („Anomalous Responding”) până la .891 (Total HIT); Pentru chestionarul COPE, coeficienții variază de la .354 (Negare) până la .874 (Coping centrat pe emoție); La etapa **post-test**, coeficienții Alpha Cronbach pentru grupa ASR sunt: Pentru chestionarul HIT, coeficienții variază de la .254 (Minciuna) până la .729 (Total HIT); Pentru chestionarul COPE, coeficienții variază de la .228 (Exprimarea emoțiilor) până la .838 (Suport social emoțional).

Pentru grupa de adolescenți delinvenți (**etapa pre-test**), coeficienții Alpha Cronbach se prezintă în felul următor: Pentru chestionarul HIT, coeficienții variază de la .676 („Anomalous Responding”) până la .928 (Total HIT); Pentru chestionarul COPE, coeficienții variază de la .024 (Pasivitate mentală) până la .936 (Consumul de substanțe și de alcool); La etapa **post-test**, coeficienții Alpha Cronbach pentru grupa de adolescenți D sunt: Pentru chestionarul HIT, coeficienții variază de la .698 (Blamarea celorlalți) până la .948 (Total HIT); Pentru chestionarul COPE, coeficienții variază de la .366 (Negare) până la .919 (Consumul de substanțe și de alcool).

Datorită faptului că la grupa de adolescenți supuși riscului, coeficientul Alpha Cronbach (la etapa **post test**) pentru scala distorsiunilor cognitive centrate pe sine a fost de .053 (.819 pentru nedelinvenți și .801 pentru delinvenți), s-a decis eliminarea itemului 7 (*Dacă văd un lucru ce îmi place, mi-l însușesc*) din chestionarul HIT (și din toate scalele care conțin acest item de la toate grupele pentru a crește valoarea acestora). Ca urmare, s-au recalculat coeficienții Alpha și pentru scala furt, scala ascunsă și total HIT (deoarece și aceste scale au conținut itemul 7, care a fost scos din scala de distorsiuni cognitive centrate pe sine). Coeficienții Alpha Cronbach pentru aceste scale (cu itemul 7 inclus) au fost: Pentru scala furt: .718 (adolescenții ND), .299 (ASR) și .845 (D); Pentru scala ascunsă: .807 (ND), .486 (ASR) și .907 (D); Pentru total HIT: .909 (ND), .729 (ASR) și .948 (D).

Tot în cadrul grupei de adolescenți supuși riscului (etapa **post-test**), în cazul coeficienților foarte mici înregistrați la două subscale (Centrate pe sine, chiar și după eliminarea itemului 7 și minciună), s-a realizat verificarea acestora prin proceduri standard, dar eliminarea mai multor itemi din chestionarul HIT va afecta calitatea acestuia la celelalte grupe din etapa post test (unde coeficienții Alpha au avut valorifoarte bune ca fidelitate).

Având în vedere că la etapa **pre-teste** (la grupa de adolescenți supuși riscului) au fost coeficienți Alpha cu valori mai ridicate (probabil aceștia au înțeles mai corect termenii în aceasta etapă), este posibil ca la etapa de **post-test**, anumiți itemi să fi avut un nivel mai scăzut de comprehensibilitate decât ceilalți, probabil asociat unui nivel mai scăzut al atenției și interesului acordat acestora în comparație cu primul contact cu instrumentele, în faza de pre-test. De asemenea, o parte din această grupă de adolescenți prezintă dificultăți în comunicare, înțelegerea anumitor noțiuni, scris și citit.

În cazul coeficienților foarte mici înregistrați la sub-scalele chestionarului COPE (Coping activ, Eliminarea activităților concurente, Reinterpretare pozitivă, Reținerea de la acțiune, Acceptare, Exprimarea emoțiilor, Negare, Pasivitate mentală) în cazul celor trei grupe (ND, ASR și D) și a celor două etape (pre-test și post-test), s-a decis să se continue studiul cu scorurile globale ale chestionarului COPE (Coping centrat pe problemă, Coping centrat pe emoție, Coping orientat spre suport social, Coping Evitant, Consumul de substanțe și de alcool și Umor) deoarece acestea prezintă coeficienți Alpha mai putnici. Este posibil ca valorile mici înregistrate la sub-scalele chestionarului COPE să se datoreze numărului scăzut de itemi care reprezintă fiecare variabilă în parte (4 itemi per sub-scală), sau este posibil ca anumiți itemi din chestionar să fi avut un nivel mai scăzut de comprehensibilitate decât ceilalți pentru toate cele trei grupe (exemple de itemi la chestionarul COPE: *Mă apuc de lucru sau de alte activități înlocuitoare pentru a-mi lua gândurile de la anumite lucruri sau Mă oblig să aștept momentul propice pentru a face ceva*).

Pentru a determina tipul de proceduri statistice utilizate mai departe în acest studiu, s-a calculat distribuția normalității datelor cu testul Shapiro-Wilk pentru fiecare scală și sub-scală a instrumentelor folosite, în funcție de grupă (ND, SR, D) și etapă (pre-test și post-test).

Pentru grupa de adolescenți ND (etapa pre-test), scalele care nu au respectat o distribuție normală a datelor sunt: Total HIT, Scală ascunsă, Centrate pe sine, Agresiune fizică, Furt, Consumul de substanțe și de alcool și Umor.

Pentru grupa ASR (etapa pre-test), scalele care nu au respectat o distribuție normală sunt: Centrate pe sine, Consumul de substanțe și de alcool și Umor.

Pentru grupa D (etapa pre-test), scalele care nu au respectat o distribuție normală sunt: Total HIT, Scală clară, Scală ascunsă, Plasarea răului în față, Minciună, Furt, Coping orientat spre suport social, Consumul de substanțe și de alcool și Umor.

Pentru grupa de adolescenți nedelinvenți (etapa post-test), scalele care nu au respectat o distribuție normală sunt: Scală Clară, Centrate pe sine, Agresiune fizică, Furt, Coping evitant, Consumul de substanțe și de alcool și Umor.

Pentru grupa ASR (etapa post-test), scalele care nu au respectat o distribuție normală sunt: Scală clară, Coping centrat pe problema, Coping orientat spre suport social și Consumul de substanțe și de alcool și Umor.

Pentru grupa D (etapa post-test), scalele care nu au respectat o distribuție normală sunt: Total HIT, Scală ascunsă, Blamarea celorlalți, Minimizare/etichetare necorespunzătoare, Plasarea răului în față, Furt, Consumul de substanțe și de alcool și Umor. Analiza statistică ulterioară s-a realizat în funcție de aceste rezultate privind distribuția datelor.

S-au calculat diferențele (utilizând metoda testului t) dintre medile răspunsurilor adolescenților (ND, ASR și D, N = 34; 21; 33) selectați pentru acest studiu (etapa pre-test) și mediile răspunsurilor participanților (ND, ASR și D, N = 96; 27; 55) care s-au cercetat la studiul anterior (media populației), în ceea ce privește dimensiunile studiate (distorsiunile cognitive de tip „self-serving”, comportamentele de tip anti-social).

Doar la două variabile s-au înregistrat diferențe semnificative, după cum urmează: la grupa adolescenților delinvenți scala Plasarea răului în față ($t = -4.668$, $p < .01$) și la grupul adolescenților nedelinvenți scala Consumul de substanțe și de alcool ($t = -2.263$, $p < .05$). Aceste rezultate indică faptul că adolescenții selectați pentru acest studiu (ND, ASR și D, etapa pre-test) și adolescenții

participanți la studiul anterior (ND, ASR și D, media populației) prezintă o similaritate statistică puternică, ceea ce sugerează faptul că mediile participanților selectați pentru acest studiu nu au încălcat ipoteza nulă.

Ipoteză

Tabel 1. Valorile mediilor și deviațiilor standard pentru nivelul distorsiunilor cognitive de tip „self-serving”, comportamentelor de tip anti-social și mecanismelor de coping între cele două etape (per și post test) în funcție de statut (nedelinvenți, adolescenți supuși riscului și delinvenți).

Scdalele instrumentelor		Nedelinvenți		Adolescenți supuși riscului		Delinvenți	
		Pret-test	Post-test	Pret-test	Post-test	Pret-test	Post-test
Total HIT	M	2.51	2.41	2.98	2.71	3.09	2.73
	SD	.73	.68	.81	.54	.98	1.05
	N	34	34	21	21	33	33
Scală clară	M	2.64	2.53	2.99	2.84	3.22	2.99
	SD	.84	.80	.87	.67	.94	1.07
	N	34	34	21	21	33	33
Scală ascunsă	M	2.41	2.31	2.97	2.58	2.99	2.48
	SD	.71	.66	.84	.57	1.07	1.09
	N	34	34	21	21	33	33
Centrate pe sine	M	2.65	2.58	3.25	2.82	3.30	2.80
	SD	.95	.99	1.09	.77	1.13	1.21
	N	34	34	21	21	33	33
Blamarea celorlalți	M	2.52	2.44	2.99	2.78	3.21	2.87
	SD	.79	.73	.83	.72	1.08	.94
	N	34	34	21	21	33	33
Minimizare/etichetare necorespunzătoare	M	2.35	2.23	2.84	2.63	2.92	2.43
	SD	.83	.75	.92	.87	1.14	1.16
	N	34	34	21	21	33	33
Plasarea răului în față	M	2.44	2.37	2.83	2.60	2.91	2.81
	SD	.73	.70	.85	.73	1.03	1.16
	N	34	34	21	21	33	33
Opoziționism provocator	M	2.85	2.81	3.10	2.98	3.56	3.20
	SD	.80	.81	.97	.75	.98	1.04
	N	34	34	21	21	33	33
Agresiune fizică	M	2.42	2.25	2.87	2.71	2.87	2.78
	SD	.95	.89	.91	.81	1.12	1.21
	N	34	34	21	21	33	33
Minciuna	M	2.85	2.80	3.11	2.94	3.34	2.72
	SD	.89	.87	1.08	.73	1.09	1.14
	N	34	34	21	21	33	33
Furt	M	1.96	1.82	2.83	2.22	2.64	2.24
	SD	.66	.65	.84	.63	1.27	1.13
	N	34	34	21	21	33	33
Coping centrat pe problemă	M	2.60	2.71	2.51	2.52	3.16	3.07
	SD	.52	.56	.71	.50	.41	.60
	N	34	34	21	21	33	33
Coping centrat pe emoție	M	2.69	2.63	2.55	2.64	3.16	3.15
	SD	.35	.47	.67	.54	.37	.54
	N	34	34	21	21	33	33
Coping orientat spre suport social	M	2.68	2.62	2.56	2.71	3.09	3.10
	SD	.56	.66	.63	.62	.47	.59
	N	34	34	21	21	33	33
Coping Evitant	M	2.32	2.21	2.42	2.44	2.70	2.55

	SD	.44	.57	.57	.56	.55	.62
	N	34	34	21	21	33	33
Consumul de substanțe și de alcool	M	1.16	1.60	1.58	1.38	1.80	1.55
	SD	.41	.89	.76	.65	1.06	.88
	N	34	34	21	21	33	33
Umor	M	2.15	2.47	2.12	2.39	2.10	2.08
	SD	.97	1.00	.92	.74	.97	.94
	N	34	34	21	21	33	33

M = medie; SD = deviație standard; N = numărul de subiecți

Pentru a verifica dacă diferențele înregistrate sunt semnificative din punct de vedere statistic, s-a utilizat metoda testului Wilcoxon. Se utilizează această metodă deoarece anumite variabile importante nu au respectat o distribuție normală.

La grupul adolescenților nedelinvenți (grupul de control), singurele diferențe semnificative statistic între pre- și post-test s-au înregistrat la Consumul de substanțe și de alcool ($Z = -2.230^b$, $p < .05$) și Umor ($Z = -2.131^b$, $p < .05$). La grupul de adolescenți supuși riscului, diferențe semnificative s-au înregistrat la Scala ascunsă ($Z = -1.964^a$, $p = .05$) și Furt ($Z = -2.763^a$, $p < .01$). În ceea ce privește grupul adolescenților delinvenți, diferențe semnificative între pre- și post-test s-au înregistrat la toate variabilele în afară de Plasarea răului în față, Agresiune fizică și cele 6 scale globale ale mecanismelor de coping.

3.3.8. Discuții și concluzii

Studiul de față a investigat variabilele distorsiuni cognitive de tip self-serving și strategiile de coping în cazul participanților de la studiul anterior după o perioadă de 6-8 luni de zile (analiză comparativă pre- și post-test), timp în care adolescenții au participat la o serie de programe de educație și prevenție din instituțiile în care s-a desfășurat studiul (Centrul de Re-educare Buzias, Penitenciarul din Arad, Serviciul de Probațiune Arad, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Arad – DGASPC). Evaluarea de tip pre- și pos-test a acestor programe s-a realizat în vederea constatării potențialelor modificări atitudinale și comportamentale (în direcția dezirabilității lor sociale), care se presupune că se asociază pargurgerii acestor programe de către adolescenții aflați la risc și cei cu statut delinvent.

Rezultatele studiului sugerează că parcurgerea programelor educative, de asistență psihologică și asistență socială au potențialul de a reduce intensitatea distorsiunilor cognitive și a comportamentelor anti-sociale asociate cu acestea la grupa de adolescenți delinvenți și să amelioreze nivelul de furt la grupa de adolescenți supuși riscului. În ceea ce privește mecanismele de coping, rezultatele au arătat că parcurgerea programelor educative, de asistență psihologică și asistență socială nu au îmbunătățit calitatea mecanismelor de coping utilizate de adolescenții delinvenți și supuși riscului. Acest lucru poate fi explicat prin faptul că aceste grupe de adolescenți nu au un nivel de educație crescut și nu au rezonat optim în ceea ce privește comprehensibilitatea cu itemii chestionarului COPE (coeficienții Alpha scăzuți la ambele etape, pre și post test). La grupa de adolescenți delinvenți, nivelul pre-test al scorurilor mecanismelor de coping a fost deja unul crescut.

La grupa de adolescenți supuși riscului, nivelul scăzut de furt la etapa post-test poate fi explicat prin faptul ca această grupă de adolescenți a fost scoasă din mediul abuziv din care au provenit, iar faptul că nu au mai avut contact timp de 6-8 luni de zile cu familiile abuzive ar putea fi un factor care a contribuit nivelul scăzut de furt (variabilă confundată). Faptul că alte distorsiuni cognitive și comportamente de tip anti-social nu au scăzut la etapa post-test, completează explicația oferită mai sus, care este susținută și de faptul că la studiul anterior s-a evidențiat o legătură semnificativă între furt și comportamentul difuncțional paternal perceput (abuziv și orientat spre supra-control).

Rezultatele acestui studiu sunt consistente cu literatura de specialitate, în care se sugerează că parcurgerea anumitor programe educaționale în care se dezvoltă și se remodelează competențele și abilitățile sociale, emoționale și cognitive, se stimulează și se cultivă dezvoltarea judecății morale, se evidențiază riscurile angajării în comportamente de risc (cum ar fi de exemplu abuzul de substanțe) și se perfecționează abilitățile de control al impulsurilor, au capacitatea de a reduce nivelul de comportament anti-social și delincvent la tineri și adolescenți (Brugman & Bink, 2011, Heilbrun, Goldstein, & Redding, 2005; Shoemaker, 2009; Gibbs, Potter & Goldstein, 1995; Catalano et al., 2004). Programele educative, de asistență psihologică și asistență socială de la instituțiile de detenție în care s-a desfășurat studiul sunt similare cu cele din literatura de specialitate, ceea ce sugerează că aceste programe sunt eficiente în a reduce comportamentul anti-social sau delincvent. Se poate spune ca diferențele semnificative înregistrate la etapa post-test s-au putut datora acestor programe deoarece la grupul de control nu s-au produs diferențe între etapa pre și post-test (aceștia nu au parcurs nici un program educațional de reabilitare).

Capitolul 4. DISCUȚII ȘI CONCLUZII

Proiectul de cercetare doctorală prezent și-a propus și a reușit să investigheze o serie de factori individuali/ psihologici (distorsiunile cognitive de tip self-serving/ de eroare a atribuirii instrumentale și mecanismele de coping) și sociali (climatul familial, nivelul de educație, suportul social oferit în timp real și antecedentele penale) asociați cu comportamentul anti-social și delincvent la tinerii și adolescenții din România.

Diverse modele teoretice din literatura de specialitate susțin afirmația că un mediu disfuncțional (comunitate marginală sau defavorizată; familie incompletă, abuzivă și/ sau indiferentă; statut socio-economic scăzut; prezența grupurilor cu caracter deviant) poate favoriza ca tânărul sau adolescentul să se angajeze în comportamente de risc (lipsa interesului sau accesului la educația formală, dezvoltarea unor tipare de comportament deviante sau psihopatologice, dezvoltarea unor mecanisme de adaptare disfuncționale). Aceste comportamente, la rândul lor, au capacitatea de a dezvolta sau încuraja apariția sau susținerea unui comportament anti-social sau delincvent (Marica, 2007; Shoemaker, 2009; Shoemaker, 2010; Agnew, 2001).

Dintre multiplele abordări teoretice (de ex., Sutherland, 1947; Vygotsky, 1929; Bandura, 1986; Bronfenbrenner, 1979; Bursik, 1988; Durkheim, 1933; Merton, 1957; Cohen, 1955; Hirschi, 1969; Tannenbaum, 1938; Cloward & Ohlin, 1960) care au fost utilizate în literatura de specialitate pentru a oferi explicații privind efectele mediului de dezvoltare (apropiat sau îndepărtat) a adolescenților și a tinerilor asupra progresului lor în ceea ce privește dezvoltarea și asupra evoluției unui comportament disfuncțional, anti-social sau delincvent (centrul atenției acestui proiect de cercetare doctorală), în teza de doctorat s-a abordat o direcție psiho-socială a dezvoltării sau ameliorării unui comportament anti-social sau delincvent, pentru înțelegerea și explicarea acestui fenomen.

Din perspectiva abordării **psiho-sociale**, fenomenele delincvenței juvenile și a comportamentului anti-social pot fi înțelese prin asocierile, influențele și interacțiunile individului cu mediul său de dezvoltare (factori de stres, interacțiuni pozitive sau negative, presiune socială, accesul la educație, climatul din familie etc.) și efectele la nivel individual ale acestor interacțiuni (tipare de gândire, reacții comportamentale, moduri de adaptare, etc.). Adoptarea unei astfel de perspective în cadrul tezei de doctorat a fost motivată de faptul că diferitele teorii centrate pe acest tip de abordare (psihologică și/ sau socială) oferă explicații și descrieri comprehensive care ajută la încercarea de a înțelege factorii și procesele diverse din mediile de dezvoltare a tinerilor și modul în care aceștia evoluează și se dezvoltă din punct de vedere psiho-social.

4.1. Contribuții și implicații teoretice

Pe baza conținutului prezentat mai sus, pentru a putea face posibilă investigarea complexității fenomenului studiat, **primul studiu (studiul 1)** și-a propus să valideze lingvistic (din limba engleză în limba română) chestionarele „How I Think”/ Stiluri de gândire (HIT; Barriga et al., 2001) și „The Measure of Parental Style”/ Evaluarea stilurilor parentale (MOPS; Parker et al., 1997), pentru a putea investiga distorsiunile cognitive de tip „self-serving” și stilurile parentale disfuncționale percepute la delincvenții juvenili și alte grupe de adolescenți din România.

În literatura de specialitate nu au putut fi identificate chestionare disponibile în limba română care să permită evaluarea variabilelor propuse. Ca urmare, acest studiu facilitează nevoia comunității științifice de a putea utiliza aceste instrumente în România. Această nevoie, precum și beneficiile traducerii și validării lingvistice a unor astfel de chestionare, au implicații atât de natură teoretică cât și natură practică/ aplicabilă.

Chestionarele „How I Think” (HIT; Barriga et al., 2001) și „The Measure of Parental Style” (MOPS; Parker et al., 1997) au fost identificate ca fiind adecvate atingerii obiectivelor acestui proiect de cercetare doctorală, având proprietăți psihometrice foarte bune (Barriga et al., 2001; Kohlhoff & Barnett, 2013).

Etaplele de validare lingvistică din limba engleză în limba română, echivalare semiotică și concretizare a itemilor au permis realizarea variantelor finale propuse pentru aplicare în limba română a instrumentelor HIT (Barriga et al., 2001) și MOPS (Parker et al., 1997), versiuni ale căror proprietăți psihometrice au făcut posibilă investigarea complexității fenomenului studiat în această lucrare.

Rezultatele primului studiu (studiul 1) sunt promițătoare și relevante în vederea utilizării variantelor în limba română a instrumentelor „How I Think”/Stiluri de gândire (HIT; Barriga et al., 2001) și „The Measure of Parental Style”/Evaluarea stilurilor parentale (MOPS; Parker et al., 1997), în vederea evaluării cu succes a variabilelor distorsiunilor cognitive de tip „self-serving” și stilurilor parentale disfuncționale percepute la delincvenții juvenili din România. Prin urmare, se poate concluziona că pe baza rezultatelor acestui studiu, cele două versiuni (limba română și limba engleză) a instrumentelor HIT (Barriga et al., 2001) și MOPS (Parker et al., 1997) sunt echivalente lingvistic.

O contribuție originală a primului studiu (studiul 1) a fost reprezentată de validarea lingvistică a variantelor scalei MOPS/ Evaluarea stilurilor parentale percepute atât față de mamă, cât și față de tată, după cum urmează: (1) Varianta care se referă la comportamentul disfuncțional al mamei perceput și (2) Varianta care se referă la comportamentul disfuncțional al tatălui perceput (Parker et al., 1997). Chestionarului MOPS (Parker et al., 1997) în versiunea originală (limba engleză) conține ambele variante (varianta care se referă la mamă și varianta care se referă la tată) pe un singur exemplar (o pagină). În cazul studiului doctoral de față, s-a decis colectarea de date pentru procesul de validare lingvistică prin prezentarea variantelor chestionarului pe două exemplare diferite, pentru a nu fi influențate răspunsurile de la varianta 2 de răspunsurile de la varianta 1 (altfel spus, s-a evitat producerea de similitudine în ceea ce privește oferirea răspunsurilor între cele două versiuni; participantul a fost capabil să cunoască clar la care dintre părinți se referă itemii).

Studiul 2 al tezei de doctorat a avut ca prim obiectiv investigarea relațiilor de asociere și diferențele dintre distorsiunile cognitive de tip „self-serving”, comportamentele de tip anti-social, mecanismele de coping și stilurile parentale disfuncționale percepute la trei grupe de adolescenți din România: delincvenți (D), nedelincvenți (ND) și adolescenți supuși riscului (ASR).

Cel de al doilea obiectiv al studiului 2 a constat în investigarea la nivel intragrup a relațiilor de asociere dintre nivelul de educație, antecedente penale, prezenta părinților, nivelul de suport social, distorsiunile cognitive de tip „self-serving”, comportamentele de tip anti-social, mecanismele de coping și stilurile parentale disfuncționale la adolescenții din grupurile D și ASR.

Al treilea obiectiv al studiului 2 a constat în compararea coeficienților de corelație semnificativi între variabilele investigate în cadrul O1 și O2 între cele 3 grupe de adolescenți (ND, D, ASR) (O3).

Ultimul obiectiv al studiului 2 este reprezentat de investigarea relațiilor de mediere între variabilele analizate: distorsiunile cognitive de tip „self-serving” și comportamentele de tip anti-social, mecanismele de coping, stilurile parentale disfuncționale percepute, nivelul de educație, antecedente penale, prezenta părinților, și nivelul de suport social din cadrul fiecărui grup de adolescenți (ND, D, ASR).

Rezultatele obținute au confirmat parțial ipotezele studiului 2, în direcția sublinierii importanței unui climat familial perceput ca fiind disfuncțional (în special cel al mamei) în dezvoltarea unui comportament delinvent sau anti-social, indiferent de grupă (delinvent, nedelinvent, adolescent supus riscului), cu adolescenții delinvenți și supuși riscului provenind din familii cu un nivel perceput de disfuncționalitate mai crescut decât adolescenții nedelinvenți. Rezultatele au mai arătat că un stil parental perceput ca fiind disfuncțional și/ sau nivelul de comportament anti-social s-au asociat pozitiv cu mecanismele de coping dezadaptative. Mecanismele de coping dezadaptative, la rândul lor, prezintă o legătură semnificativă cu dezvoltarea unui comportament anti-social sau delinvent. Un alt rezultat relevat în studiul 2 a fost că adolescenții supuși riscului și cei delinvenți dispun de un nivel de educație mai scăzut decât adolescenții nedelinvenți, susținându-se astfel ideea că factorii de risc menționați mai sus pot predispuce adolescenții la deteriorarea traiectoriei de dezvoltare.

Studiul 2 a mai subliniat că un mod eficient de a ameliora exercitarea comportamentului anti-social și de a încuraja educația este prin intermediul suportului social oferit în timp real. Astfel, rezultatele au arătat o legătură semnificativă între suportul social oferit în timp real și mecanismul de coping activ la grupa de adolescenți supuși riscului și o corelație negativă între dezvoltarea comportamentului de risc și gândirii anti-sociale și nivelul de suport social oferit în timp real la grupa de adolescenți delinvenți. Tot la grupa de adolescenți delinvenți, rezultatele au mai prezentat o legătură semnificativă între nivelul de educație și nivelul de suport social oferit în timp real.

În cadrul studiului 2 s-a identificat faptul că o gândire și un comportament cu caracter anti-social s-a asociat pozitiv cu umorul la grupele de adolescenți delinvenți și nedelinvenți, ceea ce poate să releve faptul că tinerii și adolescenții din România utilizează strategii de umor care au un conținut mai violent și/ sau agresiv.

În ceea ce privește mecanismele de coping, studiul 2 a relevat faptul că grupa participanților delinvenți a dispus de un nivel semnificativ mai crescut de mecanisme de coping (adaptative și dezadaptative), ceea ce a indicat faptul că modul de a adera și de a interpreta mecanismele de coping poate fi realizată într-un mod subiectiv (de exemplu, strategia de coping *planificare*, poate fi interpretată subiectiv și ca realizarea unui plan pentru a comite o infracțiune). Se poate interpreta că participanții delinvenți au dispus de un număr mai ridicat de factori de stres, ceea ce poate explica centrarea pe adaptare la această grupă.

În concluzie, studiul 2 a reușit să identifice acei factori care ar avea capacitatea de a încuraja sau dezvolta manifestarea unui comportament anti-social sau delinvent (stilurile parentale percepute ca fiind disfuncționale, strategiile de coping dezadaptative, nivelul de educație scăzut, statutul socio-economic scăzut, antecedentele penale și absența sau un nivel scăzut al suportului social oferit în timp real) și factorii care ar avea capacitatea de a descurja manifestarea unui astfel de comportament (nivelul crescut de suport social oferit în timp real și accesul și aderarea la educație).

Studiul 3, intitulat „*Investigarea efectelor programelor educaționale instituționale la nivelul distorsiunilor cognitive și strategiilor de coping la adolescenții delinvenți și cei aflați la risc*”, și-a propus să investigheze variabilele distorsiuni cognitive de tip self-serving și a strategiile de coping în cazul participanților de la studiul anterior (categoriile de adolescenți nedelinvenți, delinvenți și cei supuși riscului) după o perioadă de 6-8 luni de zile (analiză comparativă pre- și post-test). În această perioadă de 6-8 luni, adolescenții au participat la o serie de programe de educație și prevenție specifice instituțiilor în care s-a desfășurat studiul (Centrul de Re-educare Buzias, Penitenciarul din Arad, Serviciul de Probațiune Arad, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Arad –

DGASPC), în vederea constatării potențialelor modificărilor atitudinale și comportamentale (în direcția dezirabilității lor sociale), care se presupune că se asociază parcurgerii acestor programe.

În perioada de 6-8 luni de zile, tinerii și adolescenții au urmat programe educaționale (concepute și oferite la nivel instituțional pentru a reduce nivelul de infracționalitate și pentru reabilitarea psiho-socială a adolescenților delincvenți) în care s-au dezvoltat și s-au remodelat competențele și abilitățile sociale, emoționale și cognitive, s-a stimulat și s-a cultivat dezvoltarea luării deciziilor corecte, s-au evidențiat riscurile angajării în comportamente de risc (cum ar fi de exemplu abuzul de substanțe sau comportamentul infracțional) și s-au îmbunătățit abilitățile de control al impulsurilor.

Rezultatele obținute au confirmat parțial ipoteza studiului 3, ceea ce indică faptul că parcurgerea programelor educative, de asistență psihologică și asistență socială s-a asociat cu diminuarea profunzimii distorsiunilor cognitive și a comportamentelor anti-sociale asociate cu acestea la grupa de adolescenți delincvenți și au potențialul de a reduce nivelul de tendinței de furt la grupa de adolescenți supuși riscului. Excepție au prezentat mecanismele de coping, adică parcurgerea programelor educative, de asistență psihologică și asistență socială nu s-au asociat în cadrul studiului de față cu o îmbunătățire a calității mecanismelor de coping într-un mod semnificativ statistic la cele două grupe de adolescenți (adolescenții delincvenți și cei supuși riscului), dar analiza mediilor dintre epata pre- și post-test a aratat o ușoară creștere a nivelului mecanismelor de coping adaptative (centrate pe problemă, emoție, suport social și umor) la grupa de adolescenți supuși riscului și a indicat o ușoară scădere a nivelului de aderare la consumul de substanțe și alcool la ambele grupe (adolescenți supuși riscului și delincvenți) și o ușoară diminuare a copingului evitant la grupa celor delincvenți. În acest context, parcurgerea programelor educaționale la nivel instituțional s-a asociat cu modificările calității mecanismelor de coping, dar nu într-un mod semnificativ statistic. Este important de menționat că o serie de variabile confundate, cum ar fi calitatea și frecvența relațiilor sociale în interiorul instituțiilor, experiențele individuale de viață etc., ar fi putut avea impact asupra rezultatelor raportate în acest studiu.

4.2. Contribuții și implicații practice

Contribuțiile practice ale acestui proiect de cercetare doctorală pot fi identificate atât global, cât și în cadrul fiecărui studiu (cele trei cercetări descrise mai sus), în direcția conștientizării elementelor psiho-sociale și educaționale utile în prevenția și combaterea fenomenului de delincvență juvenilă.

O deosebită importanță se acordă utilității practice a instrumentelor cu valoare de diagnostic „How I Think” (HIT; Barriga et al., 2001) și „The Measure of Parental Style” (MOPS; Parker et al., 1997) adaptate în acest proiect de cercetare, **în primul studiu** (studiul 1). Astfel, în cadrul acestui studiu, se oferă către comunitatea academică și către specialiștii din domeniul corecțional și penitenciar variantele în limba română a două instrumente utile în screening-ul factorilor psiho-sociali de risc asociați comportamentelor anti-sociale și delincvenței juvenile. Specific, chestionarul HIT/ Stiluri de gândire (Barriga et al., 2001) permite evaluarea nivelului de distorsiuni cognitive de tip self-serving/ auto-favorizante și a comportamentelor de tip anti-social, iar chestionarul MOPS/ Evaluarea stilurilor parentale (Parker et al., 1997) evaluează nivelul de disfuncționalitate parentală perceput, atât față de mamă, cât și față de tată. Aceste instrumente pot fi utilizate în practică pentru a realiza diferite studii pe populația românească și/sau pot fi utilizate pentru stabilirea unui diagnostic (factori de risc și nivelul de gândire și comportament anti-social) criminal cu scopul de a determina planul de intervenție individualizat.

Rezultatele **studiului 2** au reușit să identifice informații relevante privind factorii care ar avea capacitatea de a încuraja sau dezvolta manifestarea unui comportament anti-social sau delincvent și factorii care ar avea capacitatea de a descurja manifestarea unui astfel de comportament. Aceste informații prezintă o valoare practică semnificativă, deoarece pe baza acestora se pot implementa programe de prevenție sau de reabilitare (a comportamentului anti-social sau delincvent)

individualizate pe diferite grupe de adolescenți și nu numai; se pot implementa diferite programe educaționale sau soluții pentru multiplele dificultăți care pot să apară în diferite arii sociale.

Partea cu aplicabilitate practică care are un impact direct asupra comportamentului anti-social sau delinvent este reprezentată de **Studiul 3**. Rezultatele studiului 3 au arătat că programele educative, de asistență psihologică și asistență socială din instituțiile investigate din România s-au asociat cu o reducere a nivelului unui stil de gândire criminogen și comportamentele asociate cu acesta.

4.3. Concluzii generale

Ca și concluzii generale, se poate spune că rezultatele **studiului 1** prezintă implicații atât de natură teoretică cât și natură practică/ aplicabilă, care au permis realizarea acestui proiect de cercetare doctorală, dar și oferirea unor instrumente utile de identificare a factorilor psiho-sociali de risc asociați cu delincvența juvenilă către comunitatea academică și cea de profesioniști în domeniul corecțional și penitenciar. Rezultatele **studiului 2** au reușit să identifice o serie de factori asociați dezvoltării comportamentului delinvent sau anti-social, (cum ar fi: climatul din familie perceput ca fiind disfuncțional, strategiile de coping dezadaptative, nivelul de educație scăzut, statutul socio-economic scăzut, antecedentele penale și absența sau un nivel scăzut al suportului social oferit în timp real) și au reușit să scoată în evidență anumite elemente care ar putea avea potențialul de a diminua semnificativ manifestarea unui comportament disfuncțional. În cele din urmă, **studiul 3** a reușit să investigheze impactul pe care programele educative, de asistență psihologică și asistență socială îl au asupra reducerii nivelului de gândire și comportament anti-social, din perspectiva variabilelor investigate, adică a distorsionilor cognitive de tip self-serving (Centrate pe sine, Blamarea celorlalți, Minimizare/etichetare necorespunzătoare) și a comportamentelor de tip anti-social asociate cu acestea (Opoziționism provocator, Minciună și Furt) Au fost menționate aici doar variabilele în cadrul cărora s-au înregistrat diferențe statistice semnificative.

4.4. Limite și direcții viitoare de cercetare

În cadrul acestui proiect de cercetare doctorală au fost identificate anumite limite. Limitele menționate în această secțiune prezintă un caracter sumarizat pentru rezultatele celor 3 studii și o parte dintre acestea ar putea fi tratate ca direcții viitoare de cercetare.

Așadar, printre limitele acestui proiect de cercetare doctorală se numără: nivelul scăzut de educație la grupele de adolescenți delinvenți și supuși riscului (ca și consecință, aceste două grupe au avut un nivel scăzut de comprehensibilitate al anumitor itemi, ceea ce a rezultat la coeficienți alpha scăzuți la anumite scale); controlul scăzut al cercetării (selectarea participanților și desfășurarea cercetării a depins în mare măsură de responsabilii instituțiilor în care s-a desfășurat studiul); lipsa de răbdare a participanților în ceea ce privește sarcina completării chestionarelor (în total, participanții studiului au răspuns la 144 de itemi, ceea ce pentru unii au fost percepuți ca fiind prea mulți); accesul temporal limitat la participanții delinvenți (timpul petrecut cu participanții a fost limitat deoarece, conform politicii instituționale, aceștia trebuiau să respecte un program riguros la instituțiile în care s-a desfășurat cercetarea); numărul participanților din grupele de adolescenți delinvenți (N = 55) și supuși riscului (N = 27) (selectarea participanților a depins foarte mult de responsabilii instituțiilor în care a avut loc cercetarea, nivelul de educație și cooperare a participanților, vârsta participanților și dorința de a participa la studiu); numărul relativ redus al participanților din grupele de adolescenți delinvenți și supuși riscului în etapa de post-test (selectarea participanților a depins foarte mult de prezența și disponibilitatea participanților; o parte din participanți nu au mai putut fi găsiți datorită finalizării săvârșirii sentinței și a detenției, transferul în alte instituții de detenție, eliberarea condiționată, problemelor medicale care au necesitat spitalizare sau finalizarea serviciului oferit de către DGASPC).

O altă limită ar putea fi reprezentată de re-dobândirea unui comportament anti-social sau delinvent da către participanți cercetării din studiul 3, datorită faptul că grupele de adolescenți delinvenți și supuși riscului ar putea să se întoarcă înapoi în mediile disfuncționale după finalizarea sentinței sau programului de protecție a copilului. Rezultatele studiului 2 pot susține argumentul oferit mai sus, deoarece acestea au relevat importanța mediului din interiorul familiei în dezvoltarea unui comportament sau cogniție anti-socială. Așadar, o posibilă soluție la un mediu familial perceput ca fiind disfuncțional ar putea fi un curs sau tip de intervenție orientat înspre părinți pentru a putea îmbunătăți și/sau optimiza climatul familial și de a putea reduce dezvoltarea unor probleme de comportament din partea adolescenților și tinerilor care trăiesc în astfel de medii familiale (Jarrett, 1999; Todd, 2004; Beyer, 2008). Rezultatele studiului 2 au relevat și o legătură puternică între suportul social oferit în timp real și nivelul scăzut de comportament anti-social, prin urmare programele realizate pentru părinți ar putea îmbunătăți și calitatea suportului social oferit în timp real.

Pentru îmbunătățirea calității unor strategii de coping cu caracter adaptativ pro-social, s-ar mai putea realiza pilotarea/ implementarea unui program educational care s-ar putea centra pe dobândirea unor abilități de adaptare care să ajute la gestionarea situațiilor cu caracter stresant și la diminuarea riscului de a adopta un comportament disfuncțional, urmând anumite structuri standard din modele existente în literatură (Ko, Yu & Kim, 2003; Gibbs, Potter & Goldstein, 1995; Brugman & Bink, 2011). Rezultatele studiului 2 au arătat legături și relații de mediere semnificative între mediul familial perceput ca fiind disfuncțional și mecanismele de coping disfuncționale, dar și între comportamentele cu caracter anti-social și mecanismele de coping dezadaptative. Acest program ar putea ajuta tinerii și adolescenții care provin dintr-un mediu disfuncțional să se adapteze mai eficient situațiilor stresante asociate cu acel mediu.

O altă direcție de cercetare ar putea fi bazată pe investigarea componentelor inteligenței emoționale în relație cu delinvența la adolescenți și la tineri și cu variabilele studiate în această lucrare. Inteligență emoțională poate reprezenta un factor important în analiza fenomenului de delinvență juvenilă deoarece studiile din literatura de specialitate (Santesso et al., 2006; Siu, 2009; Mavroveli & Sanchez-Ruiz, 2011; García-Sancho et al., 2014) au descoperit că un nivel scăzut al trăsăturilor inteligenței emoționale se pot asocia pozitiv comportamente de tip anti-social și performanțele școlare scăzute, iar un nivel crescut al inteligenței emoționale este de regulă asociat cu comportamente non-agresive și pro-sociale.

Așadar, se poate considera că această lucrare de doctorat aduce un aport în literatura de specialitate privind complexitatea fenomenului de delinvență și comportament anti-social, oferind rezultate care pot contribui la înțelegerea proceselor de ameliorare, de rehabilitare sau de prevenție a unui comportament disfuncțional și rezultate care acoperă nevoia de conținut în literatura din România privind factorii studiați în această lucrare de doctorat.

Bibliografie

- Agnew, R. (1992). Foundation for a general strain theory of crime and delinquency. *Criminology*, 30(1): 47-88.
- Agnew, R. (2001). Building on the Foundation of General Strain Theory: Specifying the Types of Strain Most Likely to Lead to Crime and Delinquency. *Research in Crime and Delinquency*, 38(4): 319-361.
- Ajzen, I. (1988). *Attitudes, personality and behavior*. Chicago: Dorsey.
- American Psychiatric Association (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (4th ed.)*. Washington, DC: Author.
- Andrews, D.A., & Bonta, J. (2003). *The psychology of criminal conduct, (3rd edition)*. Cincinnati, Ohio: Anderson Publishing.
- Ara, E., & Shah, S.A. (2015). Validating "How I Think" Questionnaire - Measuring Self-Serving Cognitive Distortions among Adolescents in Kashmir. *International Journal of Physical and Social Sciences*, 5(6): 117-130.
- Avocatura (n.d.) Noul Cod Penal 2014. Retrieved from <http://www.avocatura.com/11491-noul-cod-penal.html> on 19 December 2017.
- Bailey, S., & Scott, S. (2008). Juvenile delinquency. In M. Rutter, D. Bishop, D. Pine, S. Scott, J. Stevenson, E. Taylor, & A. Thapar (Eds.), *Rutter's child and adolescent psychiatry* (pp. 1106–1125). Oxford: Blackwell Publishing.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewoods Cliff, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1986). *Social foundation of thought and action: A social cognitive view*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Baron, R.M., & Kenny, D.A. (1986) The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research – Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6): 1173–1182.
- Barriga, A.Q., Gibbs, J.C., Potter, G., & Liau, A.K. (2001). *How I Think (HIT) Questionnaire Manual*. Champaign, IL: Research Press.
- Barriga, A.Q., Hawkins, M., & Camelia, C.R. (2008). Specificity of cognitive distortions to antisocial behaviour. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 18(2): 104-116.
- Barriga, A.Q., Landau, J.R., Stinson, B.L., Liau, A.K., & Gibbs, J.C. (2000). Cognitive distortion and problem behaviors in adolescents. *Criminal Justice and Behavior*, 27(1): 36-56.
- Bartol, C.R., & Bartol, A.M. (2011). *Criminal behavior: A psychological approach*. New Jersey, NJ: Pearson.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4): 887-907.
- Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of pre-school behavior. *Genetic Psychology Monographs*, 75(1): 43-88.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4 (1, Pt.2): 1-103.
- Baumrind, D. (1991). Parenting styles and adolescent development. In Brooks-Gunn, J., Lerner, R., and Peterson, A.C. (Eds.), *The Encyclopedia of Adolescence* (pp. 746–758). New York, NY: Garland.
- Beaton, D.E., Bombardier, C., Guillemin, F., & Ferraz, M.B. (1998). *Recommendations for the Cross-Cultural Adaptation of Health Status Measures*. Rosemont, IL: American Academy of Orthopaedic Surgeons Institute for Work & Health.
- Beaton, D.E., Bombardier, C., Guillemin, F., & Ferraz, M.B. (2007). *Recommendations for the Cross-Cultural Adaptation of the DASH & QuickDASH Outcome Measures*. Ontario, CA: Institute for Work & Health.
- Berger, K.S. (2003). *The Developing Person Through Childhood and Adolescence*, (6th edition). New York, NY: Worth Publishers.
- Berindei, R.A. (2006). *Criminalitatea juvenilă*. Iași: Editura Lumen.
- Beyer, M. (2008). Visit Coaching: Building on Family Strengths to Meet Children's Needs. *Juvenile and Family Court Journal*, 59(1): 47-60.
- Blackburn, R. (1993). *The psychology of criminal conduct: theory, research, and practice*. Chichester: Wiley.
- Blanca, M.J., Alarcón, R., Jaime Arnau, J., Bono, R., & Rebecca Bendayan, R. (2017). Non-normal data: Is ANOVA still a valid option? *Psicothema*, 29(4): 552-557.

- Branje, S.J.T. (2008). Conflict management in mother–daughter interactions in early adolescence. *Behaviour*, 145(11): 1627 – 1651.
- Brislin, R.W. (1986). Research instruments. *Field methods in cross-cultural research: Cross-cultural research and methodology series*, 8: 137-164.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. In *International Encyclopedia of Education, Vol 3, 2nd. Ed.* Oxford: Elsevier. Reprinted in: Gauvain, M. & Cole, M. (Eds.), *Readings on the development of children, 2nd Ed.* (pp. 37-43). New York, NY: Freeman.
- Bronfenbrenner, U. (2005). *Making human beings human: bioecological perspectives on human development*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Brugman, D., & Bink, M.D. (2011). Effects of the EQUIP peer intervention program on self-serving cognitive distortions and recidivism among delinquent male adolescents. *Psychology, Crime & Law*, 17(4): 345-358.
- Bursik, J.R. (1988). Social Disorganization and Theories of Crime and Delinquency: Problems and Prospects. *Criminology*, 26(4): 519–552.
- Carver, C.S., Scheier, M.F., & Weintraub, J.K. (1989). Assessing coping strategies: A theoretically based approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(2): 267-283.
- Carver, C.S., & Connor-Smith, J. (2010). Personality and Coping. *Annual Review of Psychology*. 61(1): 679–704.
- Catalano, R.F., Berglund, M.L., Ryan, J.A.M., Lonczak, H.S., & Hawkins, J.D. (2004). Positive Youth Development in the United States: Research Findings on Evaluations of Positive Youth Development Programs. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 591(1): 98-124.
- Cloward, R., & Ohlin, L. (1960) *Delinquency and Opportunity: A Theory of Delinquent Gangs*. New York, NY: Free Press.
- Cohen, A.K. (1955). *Delinquent Boys*. New York, NY: Free Press.
- Copaci, I.A., Soos, A., & Rusu, A.S. (in press). Romanian and Linguistic Validation of the Civic Attitudes and Skills Questionnaire: Implications for Pre-Service Teachers' Evaluation. *Journal of Psychological and Educational Research (JPER)*.
- Crașovan, D.I., & Sava, F.A. (2013). Translation, adaptation, and validation on romanian population of COPE Questionnaire for coping mechanisms analysis. *Cognition, Brain, Behavior*, 17(1): 61-76.
- Cullen, F.T. (1994). Social support as an organizing concept for criminology: Presidential address to the Academy of Criminal Justice Sciences. *Justice Quarterly*, 11(4): 527-560.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3): 487-496.
- Demeter, E., Balas Timar, D., Ionescu (Pădurean), A., & Rusu, A.S. (2017). Romanian translation and linguistic validation of The Measure of Parental Style. In M. Milcu, M. Stevens & I. Dahl (Coord), *Modern research in health, education and social sciences. From evaluation to intervention* (pp. 183-188). București: Editura Universitară.
- Demeter, E., Balas-Timar, D., Ionescu (Pădurean), A., & Rusu, A.S. (2018). Romanian translation and linguistic validation of the how i think questionnaire. In V. Chis & I. Albulescu (Eds.), *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences EpSBS Volume XLI* (pp. 241-248). Cluj Napoca, CJ: Future Academy.
- Dishion, T.J., & Patterson, G.R. (2006). The development and ecology of antisocial behaviour in children and adolescents. In D. Cicchetti & D.J. Cohen (Eds.), *Developmental psychopathology: Risk, disorder and adaptation, Vol. 3* (pp. 503- 541.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons Inc.
- Dragomirescu, V. (1976). *Psihologia comportamentului deviant*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Durkheim, E. (1933). *The Division of Labor in Society*, translated by Simpson, G. London: The Free Press of Glencoe. First published in 1893.
- Erikson, E.H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York, NY: W.W. Norton.
- Farrington, D.P. (2002). Developmental criminology and risk-focused prevention. In Maguire, M.; et al. (Eds.), *The Oxford Handbook of Criminology (3rd edition)* (pp. 657-701). Oxford: Oxford University Press.
- Fernández, M.E.P., Rodríguez, J.M.A., Barriga, A. & Gibbs, J. (2013). Psychometrical properties of the “How I Think” Questionnaire (HIT-Q) in adolescents. *Psicothema*, 25(4): 542-548.

- García-Sanchoa, E., Salguero, J.M., & Fernández-Berrocal, P. (2014). Relationship between emotional intelligence and aggression: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 19(5): 584–591.
- Gavreliuc, A. (2006). *De la relațiile interpersonale la comunicarea socială*. Iași: Polirom.
- Gerber, J.J., & Macionis, L.M. (2010). *Sociology (7th Canadian edition)*. Toronto: Pearson Canada.
- Gheorghe, F. (1996). *Psihologie Penitenciară*. București: Editura Oscar Print.
- Gibbs, J.C. (2003). *Moral development and reality*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Gibbs, J.C., Potter, G.B., & Goldstein, A.P. (1995). *The EQUIP Program: Teaching youth to think and act responsibly through a peer helping approach*. Champaign, IL: Research Press.
- Graham, J. & Bowling, B. (1995). Young People and Crime. *Home Office Research Study No. 145*, London: Home Office.
- Hayes, A.F. (2012-2018). The PROCESS macro for SPSS and SAS. Retrieved from <http://www.processmacro.org/> on 06 July 2018.
- Hayes, A.F. (2013). *Methodology in the social sciences. Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York, NY, US: Guilford Press.
- Heilbrun, K., Goldstein, N.E.S., & Redding, R.E. (2005). *Juvenile Delinquency Prevention, Assessment and Intervention*. New York, NY: Oxford University Press.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Jarrett, R.L. (1999). Successful Parenting in High-Risk Neighborhoods. *The Future of Children*, 9(2): 45-50.
- Kahn, J. (2014). Reporting Mediation and Moderation. Retrieved from <http://my.ilstu.edu/> on 12.07.2017.
- Kathleen, S.B. (2011). *The Developing Person Through the Life Span*. New York, NY: Worth Publishers.
- Kawabata, Y., Alink, L.R.A., Tseng, W.-L., van Ijzendoorn, M.H., & Crick, N.R. (2011). Maternal and paternal parenting styles associated with relational aggression in children and adolescents: A conceptual analysis and meta-analytic review. *Developmental Review*, 31(4): 240-278.
- Ko, M.J., Yu, S.J., & Kim, Y.G. (2003). The effects of solution-focused group counseling on the stress response and coping strategies in the delinquent juveniles. *Taehan Kanho Hakhoe chi*, 33(3): 440-450.
- Kohlhoff, J., & Barnett, B. (2013). Parenting self-efficacy: Links with maternal depression, infant behaviour and adult attachment. *Early Human Development*, 89: 249–256.
- Kort-Butler, L.A. (2009). Coping Styles and Sex Differences in Depressive Symptoms and Delinquent Behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(1): 122–136.
- Kort-Butler, L.A. (2010). Experienced and vicarious victimization: Do social support and self-esteem prevent delinquent responses?. *Journal of Criminal Justice*, 38(4): 496–505.
- Lazarus, R.S., & Folkman, S. (1987). Transactional Theory and Research on emotion and coping. *European Journal of Personality*, 1(3): 141-169.
- Lefkowitz, E.S., & Fingerma, K.L. (2003). Positive and Negative Emotional Feelings and Behaviors in Mother-Daughter Ties in Late Life. *Journal of Family Psychology*, Vol 17(4): 607-617.
- Lenhard, W. & Lenhard, A. (2014). Hypothesis Tests for Comparing Correlations. available: <https://www.psychometrica.de/correlation.html>. Bibergau (Germany): Psychometrica.
- Maccoby, E.E., & Martin, J.A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In Mussen, P.H.; Hetherington, E.M., *Manual of child psychology: Social developmen, Vol. 4* (pp. 1–101). New York: John Wiley and Sons.
- Marica, M.A. (2007). *Introducere în problematica delincvenței juvenile*. Constanța: Ovidius University Press.
- Matsumoto, D. (2009). *The Cambridge Dictionary Of Psychology*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Mavroveli, S., & Sanchez-Ruiz, M.J. (2011). Trait emotional intelligence influences on academic achievement and school behaviour. *British Journal of Educational Psychology*, 81: 112–134.
- McConnell, D., Breitzkreuz, R., & Savage, A. (2011). From financial hardship to child difficulties: main and moderating effects of perceived social support. *Child Care Health Dev.*, 37(5): 679-691.
- Mendel, R. A. (2000). *Less hype, more help: Reducing juvenile crime, what works—and what doesn't*. Washington, DC: American Youth Policy Forum.
- Merton, R.K. (1957). *Social Theory and Social Structure, rev. ed.* New York, NY: Free Press.
- Mikolajczak, M., Petrides, K.V., & Hurry, J. (2009). Adolescents choosing self-harm as an emotion regulation strategy: The protective role of trait emotional intelligence. *British Journal of Clinical Psychology*, 48(2): 181-193.
- Miller, P.H. (2011). *Theories of Developmental Psychology (Fifth Edition)*. New York, NY: Worth Publishers.

- Millie, A. (2009). *Anti-Social Behaviour*. London: Open University Press.
- Moitra, T. & Mukherjee, I. (2010). Does parenting behaviour impacts delinquency? A comparative study of delinquents and nondelinquents. *Official Journal of the South Asian Society of Criminology and Victimology (SASCV)*, 5(2): 274 – 285.
- Moely, B.E., Mercer, S.H., Ilustre, V., Miron, D., & McFarland, M. (2002). Psychometric properties and correlates of the Civic Attitudes and Skills Questionnaire (CASQ): A measure of students' attitudes related to service-learning. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 8(2): 15-26.
- Monitorul Juridic. (2017). Regulament din 25 aprilie 2017 privind organizarea și desfășurarea activităților și programelor educative, de asistență psihologică și asistență socială din locurile de deținere aflate în subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor. Retrieved from <http://www.monitoruljuridic.ro/act/regulament-din-25-aprilie-2017-privind-organizarea-i-desf-urarea-activit-ilor-i-programelor-educative-de-asisten-psihologic-i-asisten-social-din-locurile-de-de-inere-aflate-n-subordinea-administra-iei-190338.html> on 05 October 2017.
- Murzea, I.C. (2015). Delincvența juvenilă - abordări teoretice. *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica*, 4(2).
- Mwale, M. (2012). *Adolescent Psychology*. Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing.
- Myers, D.G. (2015). *Exploring Social Psychology (7th Edition)*. New York, NY: McGraw Hill Education.
- Nas, C.N., Brugman, D., & Koops, W. (2008). Measuring Self-Serving Cognitive Distortions with the “How I Think” Questionnaire. *European Journal of Psychological Assessment*, 24(3): 181–189.
- Ojo, M.O.D. (2012). A Sociological Review of Issues on Juvenile Delinquency. *Journal of International Social Research*, 5(21): 468-482.
- Parker, G., Roussos, J., Hadzi-Pavlovic, D., Mitchell, P., Wilhelm, K., & Austin, M.P. (1997). The development of a refined measure of dysfunctional parenting and assessment of its relevance in patients with affective disorders. *Psychological Medicine*, 27(5): 1193-1203.
- Parker, G., Tupling, H. & Brown, L.B. (1979). A Parental Bonding Instrument. *British Journal of Medical Psychology*, 52(1): 1-10.
- Patterson, G.R., Forgatch, M.S., Yoerger, K., & Stoolmiller, M. (1998). Variables that initiate and maintain an early-onset trajectory for juvenile offending. *Development and Psychopathology*, 10(3): 531-547.
- Plante, N., Daigle, M.S., Gaumont, C., Charbonneau, L. Gibbs, J., & Barriga, A. (2012). Validation of the “How I Think Questionnaire” in a population of French-speaking adolescents with externalizing behaviors. *Behav. Sci. Law*, 30(2): 196–210.
- Portal Legislativ. (n.d.). HOTĂRÂRE nr. 1.079 din 11 decembrie 2013 (*actualizată*). Retrieved from <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/154293> on 04 March 2018.
- Portal Legislativ. (n.d.). Ordin nr. 21 din 26 februarie 2004. Retrieved from <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/50380> on 18 December 2017.
- Rădulescu, S., & Dâmboianu, C. (2003). *Delincvența juvenilă în România: factori de risc care determină comportamentul delincent*. Sintează.
- Rahim, K.M., Syariani, M.S.N., Azizah, O., & Ayu, M.S.G. (2013). Factorial validation of “How I Think” questionnaire among male inmates in Malaysia. *Malaysian Journal of Psychiatry*, 22(2): 19-32.
- Rector, N.A., & Roger, D. (1996). Cognitive style and well-being: A prospective examination. *Personality and Individual Differences*, 21(5): 663–674.
- Rutter, M., Giller, H., & Hagell, A. (1998). *Antisocial behavior by young people*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Salovey, P. & Mayer, J.D. (1990). Emotional Intelligence. *Imagination Cognition and personality*, 9(3): 185-211.
- Santesso, L.D., Dana, L.R., Schmidt, L.A., & Segalowitz, S.J. (2006). Frontal Electroencephalogram Activation Asymmetry, Emotional Intelligence, and Externalizing Behaviors in 10-Year-Old Children. *Child Psychiatry and Human Development*, 36(3): 311-328.
- Santrock, J.W. (2007). *A topical approach to life-span development (3rd Edition)*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Schmider, E., Ziegler, M., Danay, E., Beyer, L., & Buehner, M. (2010). Is It Really Robust? *Methodology European Journal of Research Methods for the Behavioral and Social Sciences*, 6(4): 147-151.
- Șchiopu, U. (1997). *Dicționar de psihologie*, București: Editura Babel.

- Șchiopu, U. (2008). *Psihologia modernă*, București: Editura Rompress.
- Shoemaker, J.D. (2009). *Juvenile Delinquency*. Maryland, MD: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Shoemaker, J.D. (2010). *Theories of Delinquency: An Examination of Explanations of Delinquent Behavior (6th Edition)*. Oxford: Oxford University Press.
- Shrout, P.E., & Bolger, N. (2002). Mediation in Experimental and Nonexperimental Studies: New Procedures and Recommendations. *Psychological Methods*, 7(4): 422–445.
- Shulman, E.P., & Cauffman, E. (2011). Coping While Incarcerated: A Study of Male Juvenile Offenders. *Journal Of Research On Adolescence*, 21(4): 818-826.
- Siegel, L.J., & Welsh, B. (2011). *Juvenile Delinquency: The Core* (4th edition). Belmont, CA: Wadsworth/cengage Learning.
- Simons, L.G., & Conger, R.D. (2007). Linking Mother–Father Differences in Parenting to a Typology of Family Parenting Styles and Adolescent Outcomes. *Journal of Family Issues*, 28(2): 212-241.
- Siu, A.F.Y. (2009). Trait emotional intelligence and its relationships with problem behavior in Hong Kong adolescents. *Personality and Individual Differences*, 47(6): 553–557.
- Snyder, C.R. (1999). *Coping: The Psychology of What Works*. New York, NY: Oxford University Press.
- Statistics Solutions (n.d.) Comparing Correlation Coefficients. Retrieved from <http://www.statisticssolutions.com/comparing-correlation-coefficients/> on 04 Oct 2018.
- Steinberg, L., & Scott, E.S. (2003). Less Guilty by Reason of Adolescence: Developmental Immaturity, Diminished Responsibility, and the Juvenile Death Penalty. *American Psychologist*, 58(12): 1009-1018.
- Steinberg, L., Morris, A.S. (2001). Adolescent development. *Annual Review of Psychology*, 52(1): 83 – 110.
- Steiner, H., Garcia, I.V., Matthews, Z. (1997). Posttraumatic Stress Disorder in Incarcerated Juvenile Delinquents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 36(3): 357-365.
- Sutherland, E.H. (1947). *Principles of criminology (4th edition)*. Chicago: J.B. Lippincott Co.
- Tannenbaum, F. (1938). *Crime and Community*. London & New York: Columbia University Press.
- Taylor, S.E., Sherman, D.K., Kim, H.S., Takagi, J.J.K., & Dunagan, M.S. (2004). Culture and Social Support: Who Seeks It and Why?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(3): 354–362.
- Thoits, P.A. (1995). Stress, coping, and social support processes: Where are we? what next? *Journal of Health and Social Behavior*, Spec No(Extra Issue): 53-79.
- Todd, T. (2004). Solution Focused Strategic Parenting of Challenging Teens: A Class for Parents. *Family Relations*, 49(2): 165-168.
- Vygotsky, L.S. (1929). The Problem of the Cultural Development of the Child. *The Journal of Genetic Psychology*, 36(3): 415-434.
- Walters, G.D. (1995). The Psychological Inventory of Criminal Thinking Styles I: Reliability and preliminary validity. *Criminal Justice and Behavior*, 22(3): 307-325.
- Weiten, W. & Lloyd, M.A. (2008). *Psychology Applied to Modern Life (9th edition)*. Boston, MA: Wadsworth Cengage Learning.
- Wills, T.A. (1991). Social support and interpersonal relationships. In M.S. Clark (Ed.), *Prosocial behavior* (pp. 265-289). Newbury Park, CA: Sage.
- Willson, A.E., Shuey, K.M., Elder Jr., G.H. (2003). Ambivalence in the Relationship of Adult Children to Aging Parents and In-Laws. *Journal of Marriage and Family*, 65(4): 1055-1072.
- World Health Organization. (n.d.). Process of translation and adaptation of instruments. Retrieved from http://www.who.int/substance_abuse/research_tools/translation/en/ on 02 March 2017.
- Wright, J.P., Cullen, F.T., & Miller, J.T. (2001). Family social capital and delinquent involvement. *Journal of Criminal Justice*, 29(1): 1-9.
- Zeidner, M., & Saklofske, D. (1996). Adaptive and maladaptive coping. In M. Zeidner & N.S. Endler (Eds.), *Handbook of coping, theory, research and applications* (pp. 505-531). New York, NY: John Wiley & Sons.
- Zimring, F. E. (1981). Kids, groups and crime: Some implications of a well-known secret. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 72(3): 867-88.